

JEZUS CHRYSTUS DAWCĄ WODY ŻYCIA

Chrześcijańska refleksja na temat New Age

Przedmowa

Niniejszy dokument poświęcony został temu złożonemu zjawisku, wpływającemu na wiele aspektów współczesnej kultury, jakim jest New Age.

Studium to jest wstępnym raportem, stanowiącym owoc wspólnej refleksji Komitetu Redakcyjnego do Spraw Nowych Ruchów Religijnych, złożonego z członków różnych dykasterii Stolicy Apostolskiej: Papieskiej Rady Kultury oraz Rady do Spraw Dialogu Międzyreligijnego (które są głównymi redaktorami tego projektu), Kongregacji do Spraw Ewangelizacji Narodów oraz Papieskiej Rady do Spraw Popierania Jedności Chrześcijan.

Refleksje te skierowane są przede wszystkim do ludzi zaangażowanych w pracę apostolską, a ich celem jest pomoc w wyjaśnieniu czym New Age różni się od wiary chrześcijańskiej. Niniejsze opracowanie zachęca czytelników do wzięcia pod uwagę sposobu, w jaki religijność New Age przemawia do duchowego głodu współczesnych kobiet i mężczyzn. Należy bowiem zauważyć, iż atrakcyjność duchowości New Age dla niektórych chrześcijan może być częściowo rezultatem braku prawdziwej uwagi, poświęcanej w ich własnych wspólnotach tematom, które są rzeczywistą częścią katolickiej syntezy, jak na przykład rola duchowego wymiaru człowieka i jego integracja z całością życia, poszukiwanie sensu życia, powiązanie pomiędzy człowiekiem a resztą stworzenia, pragnienie osobowej i społecznej przemiany oraz odrzucenie racjonalistycznej i materialistycznej wizji człowieczeństwa.

Niniejsza publikacja zwraca uwagę zarówno na konieczność poznania i zrozumienia New Age jako prądu w kulturze, jak również na potrzebę jaką jest zrozumienie przez katolików prawdziwej doktryny i duchowości katolicyzmu w celu prawidłowego odnoszenia się do tematów związanych z New Age. Pierwsze dwa rozdziały prezentują New Age jako kulturową tendencję o wielu obliczach, proponując analizę podstawowych założeń jego myśli przekazywanej w takim właśnie, kulturowym, kontekście. Począwszy od rozdziału trzeciego następują pewne wskazówki mające pomóc w prześledzeniu New Age i porównaniu go z przesłaniem chrześcijańskim. Poczyniono również pewne sugestie o charakterze pastoralnym.

Ci, którzy pragną jeszcze bardziej pogłębić swoją wiedzę na temat New Age, znajdą użyteczną bibliografię w Aneksie. Mamy nadzieję, że praca ta stanie się bodźcem do dalszych studiów dostosowanych do różnych kontekstów kulturowych. Ma ona także pozwolić na właściwe rozeznanie tym, którzy szukają solidnych punktów odniesienia dla życia w większej pełni. Jest naszym przekonaniem, że w wielu poszukujących, współczesnych nam ludziach, możemy odkryć prawdziwe pragnienie Boga. Jak powiedział Papież Jan Paweł II do grupy biskupów ze Stanów Zjednoczonych: „Księża muszą uczciwie zapytać siebie, czy zwracają wystarczającą uwagę na pragnienie „żywej wody” obecne w ludzkim sercu, którą tylko Chrystus nasz Zbawiciel może ofiarować (por. J 4,7-13)”. Jak on, chcemy polegać „na odwiecznej świeżości przesłania Ewangelii i jej zdolności do przemiany i odnowy tych, którzy ją przyjmują” (AAS 86/4, 330).

1. REFLEKSJA

Poniższe refleksje mają za zadanie stać się przewodnikiem dla katolików zaangażowanych w głoszenie Ewangelii i przekazywanie wiary na każdym poziomie w Kościele. Dokument ten nie ma na celu stworzenia zestawu kompletnych odpowiedzi na pytania postawione przez New Age lub przez inne współczesne znaki odwiecznego, ludzkiego poszukiwania szczęścia, sensu i zbawienia. Jest on natomiast zaproszeniem do zrozumienia New Age i zaangażowania w szczerzy dialog z tymi, którzy pozostają pod wpływem myśli New Age. Niniejszy dokument ma prowadzić tych, którzy są zaangażowani w pracę apostolską, w ich rozumieniu i odpowiedzi na duchowość New Age, zarówno poprzez ilustrację punktów, w których duchowość ta kontrastuje wyraźnie z wiarą katolicką, jak i obalanie opinii stawianych przez myślicieli New Age w opozycji do wiary chrześcijańskiej. Tym, czego należy wymagać od chrześcijan, jest przede wszystkim solidne ugruntowanie w ich wierze. Na tej mocnej podstawie mogą oni budować życie, które pozytywnie odpowiada na zaproszenie z Pierwszego Listu Świętego Piotra: ?bądźcie zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei, która jest w was. A z łagodnością i bojaźnią zachowujcie czyste sumienie? (1 P 3,15).

1.1. Dlaczego teraz?

Początek Trzeciego Millennium nastąpił nie tylko dwa tysiące lat po narodzeniu Chrystusa, lecz również w czasie, w którym, jak wierzą astrologi, Era Ryb ? rozumiana przez nich jako era chrześcijaństwa ? zbliżyła się ku końcowi. Niniejsze refleksje dotyczą New Age, która wzięła swoją nazwę ze zbliżającej się astrologicznej Ery Wodnika. New Age jest jednym z wielu wyjaśnień znaczenia tego momentu w historii, wyjaśnień, które zalewają współczesną (zwłaszcza zachodnią) kulturę. W tym natłoku trudno jest wyraźnie dostrzec, które z tych idei są, a które nie są zgodne z przesłaniem chrześcijaństwa. Wydaje się więc, że nastąpił właściwy moment na przekazanie chrześcijanom oceny ideologii New Age oraz ruchu New Age jako całości.

Mówi się, zauważając trafnie, że w dzisiejszych czasach wielu ludzi czuje się zawieszonymi pomiędzy pewnością a niepewnością, szczególnie w kwestiach dotyczących ich tożsamości[1]. Niektórzy uważają, że religia chrześcijańska jest patriarchalna i autorytarna, że polityczne instytucje nie są w stanie zmienić świata na lepsze, a medycynie tradycyjnej (alopatycznej) po prostu nie udaje się skutecznie leczyć ludzi. Fakt, że centralne niegdyś elementy funkcjonowania społeczeństwa są postrzegane teraz jak niegodne zaufania lub pozbawione prawdziwego autorytetu, wytworzył klimat, w którym ludzie patrzą do wewnątrz, w siebie samych, aby tam znaleźć poczucie sensu i siłę. Poszukiwane są także alternatywne instytucje, które, jak niektórzy wierzą, będą stanowić odpowiedź na ich najgłębsze potrzeby. Nieustrukturalizowane lub też chaotyczne funkcjonowanie alternatywnych wspólnot w latach 70. spowodowało poszukiwanie dyscypliny i struktury, które są kluczowymi elementami w ogromnie popularnych ruchach ?mistycznych?. New Age jest atrakcyjny głównie dzięki temu, że to co oferuje wychodzi naprzeciw potrzebom często niezaspokojonym przez oficjalne instytucje.

Choć z jednej strony New Age jest reakcją na współczesną kulturę, z drugiej jednak jest ono w wielu aspektach również dzieckiem tej kultury. Renesans i Reformacja ukształtowały nowoczesną, zachodnią jednostkę nie obciążoną takimi ciężarami jak, nadane jedynie z zewnątrz, autorytety czy tradycja; ludzie w coraz słabszym stopniu odczuwają potrzebę ? przynależności? do jakiejś instytucji (choć samotność stała się prawdziwą plagą współczesnego życia), i nie są skłonni do przedkładania ?oficjalnych? osądów nad swoje własne. Poprzez ten kult człowieczeństwa religia została zinternalizowana w sposób, który przygotowuje grunt dla celebracji świętości ?ja?. Z tego powodu New Age podziela wiele

wartości, za którymi opowiada się kultura przedsiębiorczości i „Ewangelia dobrobytu” (o których powiemy później, w rozdziale 2.4.), a także kultura konsumencka. Wpływ tej ostatniej jest widoczny w gwałtownie rosnącej liczbie ludzi, sądzących, że możliwym jest zmieszanie chrześcijaństwa i New Age, poprzez wzięcie z nich tego, co wydaje się w każdym z nich najlepsze[2]. Warto pamiętać, że zniekształcenia wewnątrz chrześcijaństwa wykroczyły w akceptacji jednostronnego zwrotu ku „ja” również poza tradycyjny teizm, a to sprzyja takiej mieszance podejść. Należy podkreślić, że w pewnych praktykach New Age Bóg zredukowany jest do bycia kolejnym stopniem rozwoju jednostki.

New Age zwraca się do ludzi przepojonych wartościami propagowanymi przez współczesną kulturę, w której wolność, autentyczność, niezależność i tym podobne uważane są za świętość. Odwołuje się także do ludzi mających problem z patriachatem. New Age „nie wymaga ani trochę więcej wiary czy też przekonań, niż pójdzie do kina”[3], a mimo to twierdzi, że zaspokoi duchowy głód człowieka. I tu właśnie pojawia się główne pytanie: co jest rozumiane jako „duchowość” w ramach New Age? Odpowiedź na nie jest kluczem otwierającym drzwi do zrozumienia pewnych różnic pomiędzy tradycją chrześcijańską a większością tego, co może być nazwane New Age. Niektóre wersje New Age wykorzystują moce tkwiące w naturze i poszukują porozumienia z innym światem, aby odkryć los ludzi, aby pomóc jednostkom dostosować się do najlepszej dla nich częstotliwości tak, by mogli jak najwięcej wydobyć zarówno z siebie, jak i z okoliczności, w których przyszło im żyć. W większości przypadków kończy się to fatalnie. Chrześcijaństwo, z drugiej strony, jest zaproszeniem do patrzenia na zewnątrz i dalej, w stronę „nowego Adwentu”, nowego przyjścia Boga, który wezwał nas do życia w dialogu pełnym miłości[4].

1.2. Komunikacja

Rewolucja technologiczna w zakresie komunikowania się, która nastąpiła w ciągu ostatnich kilku lat, doprowadziła do zupełnie nowej sytuacji. Łatwość i prędkość, z jakimi można się teraz komunikować, jest jedną z przyczyn, dla których dużo ludzi, w różnym wieku i z różnych środowisk, zwróciło uwagę na New Age, a jednocześnie wielu idących za Chrystusem nie wie dokładnie, o co w tym wszystkim chodzi. Zwłaszcza Internet zyskał ogromny wpływ, szczególnie na młodych ludzi, którzy odkrywają go jako przyjemny i fascynujący sposób pozyskiwania informacji. Jest to jednak również nośnik dezinformacji, dotyczącej także nierzadko religii: nie wszystko co nosi nazwę „chrześcijańskie” lub „katolickie” jest godne zaufania, jako odzwierciedlenie nauki Kościoła katolickiego, a równocześnie następuje znacząca ekspansja różnorodnych źródeł związanych z New Age, obejmujących pozycje od poważnych po śmieszne. Ludzie potrzebują i mają prawo do wiarygodnej informacji na temat różnic pomiędzy chrześcijaństwem a New Age.

1.3. Kontekst kulturowy

Gdy przyglądamy się wielu spośród tradycji New Age, wkrótce oczywisty staje się fakt, że mało idei New Age jest rzeczywiście nowych. Sama nazwa, wydaje się, zyskała swą popularność dzięki Różokrzyżowcom i masonerii, z czasów Francuskiej i Amerykańskiej Rewolucji, ale rzeczywistość, którą opisuje, jest współczesną wersją zachodniego ezoteryzmu. Datuje się ona od grup gnostyckich, których wzrost nastąpił we wczesnych dniach chrześcijaństwa, a które przybrały na sile w czasach Reformacji w Europie. Wzrastała równoległe z naukowym poglądem na świat i uzyskała racjonalne uzasadnienie w osiemnastym i dziewiętnastym wieku. Wiązało się to z postępującym odrzuceniem osobowego Boga i skupieniem uwagi na innych istotach, często występujących w tradycyjnym chrześcijaństwie jako pośrednicy między Bogiem a ludźmi, przy jednoczesnych coraz bardziej oryginalnych modyfikacjach tych lub innych dodatkowych. Silnym trendem w współczesnej zachodniej kulturze, który stworzył odpowiednią przestrzeń dla idei New Age,

jest ogólna akceptacja teorii ewolucji Darwina; ona to, wraz z koncentracją na ukrytych duchowych siłach lub mocach obecnych w naturze, stała się filarem większej części tego, co jest rozpoznawane obecnie jako teoria New Age. Przede wszystkim jednak New Age znalazło znaczący poziom akceptacji, ponieważ wizja świata, na której się oparło, była już powszechnie przyjęta. Podłoże było więc dobrze przygotowane przez wzrost i rozprzestrzenienie się relatywizmu, w połączeniu z niechęcią lub obojętnością wobec wiary chrześcijańskiej. Ponadto toczyła się żywa dyskusja czy i w jakim sensie New Age może być opisana jako fenomen postmodernizmu. Obecność oraz rozmach myśli i praktyk New Age świadczy o nieugaszonej tęsknocie człowieka za transcendencją i religijnym sensem, która jest nie tylko współczesnym zjawiskiem kulturowym, lecz również była obecna w świecie antycznym, zarówno chrześcijańskim, jak i pogańskim.

1.4. New Age a wiara katolicka

Jednakże, jeśli nawet można przyznać, że religijność New Age odpowiada w jakiś sposób na uzasadnioną duchową tęsknotę człowieka, należy podkreślić, że jego próby zrealizowania tej obietnicy są niezgodne z Objawieniem chrześcijańskim. Szczególnie w zachodniej kulturze pociąg do „alternatywnych” podejść do duchowości jest bardzo silny. Z jednej strony, nowe formy psychologicznej afirmacji jednostki stały się bardzo popularne wśród katolików, nawet w domach rekolekcyjnych, seminariach i instytucjach formacji religijnej. W tym samym czasie wzrastała nostalgia i zainteresowanie dla pradawnej mądrości i rytuałów, będące jednym z powodów znacznego wzrostu popularności ezoteryzmu i gnostycyzmu. Wielu ludzi jest szczególnie zafascynowanych tym, co jest zwane „mniej lub bardziej trafnie” duchowością „celtycką” [5], lub też religiami antycznymi. Książki i kursy dotyczące duchowości oraz antycznych czy wschodnich religii stały się świetnym biznesem i często są określane mianem „New Age” tylko dla celów komercyjnych. Jednakże powiązania z tymi religiami wcale nie są zawsze jasne, a w rzeczywistości często im się zaprzecza.

Trafna chrześcijańska ocena myśli i praktyk New Age nie może przeoczyć, że „jak gnostycyzm drugiego i trzeciego wieku” stanowią one coś na kształt kompendium pozycji, które Kościół zidentyfikował jako heterogeniczne. Jan Paweł II ostrzega wyraźnie przed „odradzaniem się starych poglądów gnostycznych w postaci tak zwanego New Age. Nie można się łudzić, że prowadzi on do odnowy religii. Jest to tylko nowa metoda uprawiania gnozy, to znaczy takiej postawy ducha, która w imię głębokiego poznania Boga ostatecznie odrzuca Jego Słowo, zastępując je tym, co jest wymysłem samego człowieka. Gnoza nigdy nie wycofała się z terenu chrześcijaństwa, zawsze z nim jakoś współistniała, także pod postacią pewnych kierunków filozoficznych. Nade wszystko jednak pod postacią pewnych ukrytych praktyk parareligijnych, które bardzo głęboko zrywają z tym, co jest istotowo chrześcijańskie, nie mówiąc tego w sposób jasny” [6]. Przykładem tego może być enneagram, narzędzie służące do analizy charakteru, które, gdy jest używane jako środek do osiągnięcia duchowego wzrostu, wprowadza dwuznaczność w doktrynę i życie wiarą chrześcijańską.

1.5. Pozytywne wyzwanie

Atrakcyjność religijności New Age nie może być niedoceniona. W sytuacji, gdy zrozumienie treści wiary chrześcijańskiej jest niskie, niektórzy błędnie utrzymują, że religia chrześcijańska nie rozbudza głębokiej duchowości i zaczynają szukać gdzie indziej. Co prawda, niektórzy mówią, że New Age już nas omija i wspominają o „następnej” erze [7]. Mówią o kryzysie, który zaczął się ujawniać w Stanach Zjednoczonych Ameryki we wczesnych latach 90., lecz przyznają, że, zwłaszcza poza światem anglojęzycznym, ten „kryzys” może nastąpić później. Jednak księgarnie, rozgłośnie radiowe i wiele grup samopomocy w różnych zachodnich miastach zdają się mówić coś innego. Wydaje się, że „przynajmniej obecnie” zjawisko New Age jest ciągle bardzo żywe i stanowi znaczącą część współczesnej sceny kulturalnej.

Sukces New Age stanowi wyzwanie dla Kościoła. Ludzie czują, że chrześcijaństwo już dłużej nie oferuje im ? lub też nigdy im nie dawało ? tego, czego rzeczywiście potrzebowali. Poszukiwania, które często prowadzą ludzi ku New Age, są szczerym pragnieniem: tęsknotą za głębszą duchowością, za czymś co dotknie ich serc, za drogą pozwalającą odnaleźć sens w pełnym zamętu i często odpychającym świecie. W New Age można odnaleźć pozytywny ton krytycyzmu wobec ?materializmu życia codziennego, filozofii, a nawet medycyny i psychiatrii; redukcjonizmu, który odmawia wzięcia pod uwagę religijnych i nadprzyrodzonych doświadczeń; industrialnej kultury nieograniczonego indywidualizmu, która uczy egoizmu i nie zwraca żadnej uwagi na innych ludzi, przyszłość i środowisko?[8]. Wszelkie problemy, które są związane z New Age dotyczą tego, co proponuje ono jako alternatywne odpowiedzi na pytania zadawane nam przez życie. Jeśli Kościół nie chce być oskarżony o głuchotę wobec ludzkich tęsknot, jego członkowie powinni uczynić dwie rzeczy: zakorzenić się jeszcze mocniej w fundamencie, jakim jest ich wiara, zrozumieć, często niemy, krzyk w sercach innych ludzi, który poprowadzi ich gdzieś indziej, jeśli nie znajdą oni zaspokojenia w Kościele. Jest to także przede wszystkim wezwanie, aby zbliżyć się do Jezusa Chrystusa i być gotowym na pójście za Nim, ponieważ On jest jedyną prawdziwą drogą do szczęścia, prawdy o Bogu i pełni życia dla każdego mężczyzny i kobiety przygotowanych do odpowiedzi na Jego miłość.

2. DUCHOWOŚĆ NEW AGE: PRZEGLĄD

Chrześcijanie w wielu zachodnich społeczeństwach, a coraz częściej także i w innych częściach świata, nierzadko napotykają na różne przejawy zjawiska znanego jako New Age. Wielu z nich czuje potrzebę zrozumienia, w jaki sposób mają się ustosunkować wobec czegoś, co jest równocześnie tak nęcące, złożone, nieuchwytnie, a czasami niepokojące. Niniejsze refleksje są próbą pomocy chrześcijanom w dwóch aspektach:

- ? w identyfikacji elementów rozwijającej się tradycji New Age;
- ? we wskazaniu tych elementów, które są niezgodne z Objawieniem chrześcijańskim.

Jest to duszpasterska odpowiedź na współczesne wyzwanie, odpowiedź, która nie próbuje nawet stanowić wyczerpującej listy zjawisk związanych z New Age, ponieważ zaowocowałyby to ogromnym tomem, a informację taką łatwo można znaleźć gdzieś indziej. Natomiast jest niezmiernie ważnym, by spróbować prawidłowo zrozumieć New Age, by ocenić je sprawiedliwie i uniknąć tworzenia jego karykatury. Byłoby niemądrym i nieprawdziwym stwierdzenie, że wszystko związane z ruchem New Age jest dobre lub że wszystko jest złe. Niemniej jednak, wizja leżąca u podstaw religijności New Age jest, ogólnie rzecz biorąc, trudna do pogodzenia z chrześcijańską doktryną i duchowością.

New Age nie jest ruchem w sensie znaczenia terminu ?nowy ruch religijny?, nie jest również tym, co zwykle jest rozumiane jako ?sektą? lub ?kult?. Ze względu na to, iż jest on rozpowszechniony w kulturze, w zjawiskach tak różnych jak muzyka, film, seminaria, warsztaty, rekolekcje, terapie oraz wiele innych działań i wydarzeń, jest o wiele bardziej rozproszony i nieoficjalny, chociaż niektóre religijne lub parareligijne grupy świadomie wprowadzają elementy New Age. Sugeruje się, że New Age jest źródłem pomysłów dla różnych religijnych i parareligijnych sekt[9]. New Age nie jest pojedynczym, jednolitym ruchem, lecz raczej luźną siecią wyznawców, których podejściem jest myśleć globalnie, ale działać lokalnie. Ludzie, którzy są częścią jakiejś sieci, niekoniecznie znają siebie nawzajem i rzadko, jeśli w ogóle, spotykają się. W celu uniknięcia niejasności, które mogą powstać przy użyciu terminu ?ruch?, niektórzy odnoszą się do New Age jako do ?środowiska?[10], lub do ?audytorium kultowego? (?audience cult?)[11]. Jednakże, inni wskazują, że ?jest to prąd bardzo spójny w myśleniu?[12], realne wyzwanie dla nowoczesnej kultury. Jest to synkretyczna struktura łącząca wiele różnych elementów, pozwalająca ludziom podzielać

zainteresowania lub związki w bardzo różnym stopniu i na różnych poziomach zaangażowania. Wiele trendów, praktyk i poglądów, które są w jakiś sposób częścią New Age, są w rzeczywistości częścią szerszej i łatwo rozpoznawalnej reakcji na dominujący nurt w kulturze, tak więc słowo "ruch" nie jest w tym przypadku całkowicie nie na miejscu. Może być ono zastosowane wobec New Age w tym samym sensie, jak to ma miejsce w przypadku innych szerokich ruchów społecznych, np. ruchu walki o prawa człowieka lub też Ruchu na Rzecz Pokoju. Jak one, New Age łączy zadziwiające spektrum ludzi związanych z głównymi celami ruchu, lecz różniących się pod względem sposobu zaangażowania i rozumienia poszczególnych spraw.

Wyrażenie "religia New Age" jest bardziej kontrowersyjne, więc wydaje się lepszym unikanie go, pomimo że New Age jest często odpowiedzią na religijne pytania i potrzeby, a jego atrakcyjność przemawia szczególnie do ludzi, którzy próbują odkryć lub na nowo odnaleźć wymiar religijny w ich życiu. Unikanie terminu "religia New Age" nie jest w żaden sposób rozumiane jako kwestionowanie szczerego charakteru ludzkich poszukiwań znaczenia i sensu w życiu. Szanujemy fakt, że wiele osób związanych z Ruchem New Age bardzo uważnie przeprowadza rozróżnienie pomiędzy "religią" a "duchowością". Wielu odrzuca zorganizowaną religię, ponieważ w ich ocenie zawiodła ona, nie potrafiąc odpowiedzieć na ich potrzeby, i z tej właśnie przyczyny zaczęli oni szukać gdzie indziej, by znaleźć "duchowość". Co więcej, w centrum New Age znajduje się przekonanie, że czas poszczególnych religii się skończył, a więc odnoszenie się do niego jako do religii byłoby w sprzeczności z tym, w jaki sposób New Age samo siebie rozumie. Jednakże bardzo trafne jest ujmowanie New Age w szerszym kontekście ezoterycznej religijności, której popularność stale wzrasta[13].

Problem ten poruszony został w niniejszym tekście będącym próbą zrozumienia i ocenienia czegoś, co jest w zasadzie apologią bogactwa ludzkiego doświadczenia. Na pewno wywoła on krytykę, stwierdzającą, że nie można sprawiedliwie ocenić ruchu kulturowego, którego zasadniczym przesłaniem jest właśnie zerwanie z tym, co postrzega on jako zniewalające ograniczenia racjonalnego dyskursu. Tekst ten jest pomyślany jako zaproszenie dla chrześcijan, aby potraktować New Age poważnie, i jako taki ma on na celu poprosić swoich czytelników o wejście w krytyczny dialog z ludźmi podchodzącymi do tego samego świata z bardzo różnych perspektyw.

Duszpasterska efektywność Kościoła w trzecim tysiącleciu zależy w dużej mierze od przygotowania prawdziwych głosicieli przesłania zawartego w Ewangelii. To, co znajduje się poniżej, jest odpowiedzią na wyrażone przez wielu trudności w radzeniu sobie z tym bardzo złożonym i nieuchwytnym fenomenem zwanym New Age. Jest to próba zrozumienia, czym New Age jest, i rozpoznania pytań, na które wymaga ono odpowiedzi i rozwiązań. Można znaleźć wiele cennych książek i innych źródeł, które dokonują przeglądu całego zjawiska lub wyjaśniają bardzo szczegółowo poszczególne aspekty; odniesienia do niektórych z tych pozycji będzie można odnaleźć w Aneksie. Jednak nie zawsze dokonują one koniecznych rozróżnień w świetle wiary chrześcijańskiej. Celem tego artykułu jest pomóc katolikom w znalezieniu klucza do zrozumienia podstawowych założeń myśli New Age, tak by mogli oni dokonać oceny tych elementów New Age, które napotykają. Warto zaznaczyć, że wielu ludzi nie lubi terminu New Age, a niektórzy sugerują, że sformułowanie "alternatywna duchowość" byłoby bardziej trafne i mniej ograniczające. Jest także prawdą, że wiele zjawisk wspomnianych w tym dokumencie prawdopodobnie nie nosi jakichś szczególnych etykietek, lecz zakłada się, że względu na jego zwięzłość, że czytelnicy rozpoznają zjawisko lub zespół zjawisk, które mogą, ze słusznych względów, co najmniej być kojarzone z ogólnym ruchem kulturowym, który często nazywany jest New Age.

2.1. Co jest nowego w New Age?

Dla wielu ludzi termin New Age w oczywisty sposób odnosi się do doniosłego punktu zwrotnego w historii. Zdaniem astrologów żyjemy w Erze Ryb, która została zdominowana przez chrześcijaństwo. Lecz obecna Era Ryb ma na początku trzeciego tysiąclecia zostać zastąpiona przez Nową Erę ? Erę Wodnika[14]. Idea Ery Wodnika jest tak bardzo widoczna w Ruchu New Age w dużej mierze ze względu na wpływ teozofii, spirytualizmu i antropozofii, jak również ich ezoterycznych przodków. Ludzie, którzy podkreślają nieuchronne zmiany w świecie, często wyrażają pragnienie takiej zmiany, nie tak bardzo w świecie samym w sobie, lecz raczej w naszej kulturze, w sposobie, w jaki odnosimy się do świata; jest to szczególnie widoczne u tych, którzy kładą duży nacisk na ideę Nowego Paradygmatu życia. Nowy Paradygmat jest dla nich atrakcyjnym podejściem, ponieważ w niektórych jego sformułowaniach ludzie nie są biernymi widzami, ale grają aktywną rolę w zmianie kultury i wprowadzaniu nowej duchowej świadomości. W innych jego przejawach większa moc przypisywana jest nieuniknionemu ciągowi cyklów natury. W każdym razie Era Wodnika jest wizją, a nie teorią. Jednakże New Age jest ogromną tradycją łączącą wiele idei, które nie mają wyraźnego powiązania z przejściem od Ery Ryb do Ery Wodnika. Istnieją umiarkowane, ale dosyć uogólnione, wizje przyszłości, w której panować będą: duchowość planetarna obok różnych religii, podobne planetarne polityczne instytucje mające na celu uzupełnianie funkcjonowania tych bardziej lokalnych oraz globalne instytucje ekonomiczne, które będą bardziej demokratyczne i zachęcające do współuczestnictwa. Pojawi się również większy nacisk na komunikację i edukację, mieszane podejście do zdrowia łączące medycynę konwencjonalną i samouzdrawianie, bardziej androgyniczne samorozumienie i sposoby integrowania nauki, mistycyzmu, technologii i ekologii. Jest to zatem kolejny dowód na istnienie głębokiego pragnienia pełni oraz zdrowego istnienia rasy ludzkiej i całej planety. Niektóre spośród tradycji, które włączyły się w nurt New Age, to: okultystyczne praktyki antycznego Egiptu, Kabała, gnostycyzm wczesnochrześcijański, sufizm, tradycja Druidów, chrześcijaństwo celtyckie, średniowieczna alchemia, renesansowy hermetyzm, buddyizm Zen, joga i wiele innych[15].

Tym co jest ?nowe? w New Age jest ?synkretyzm elementów ezoterycznych i świeckich? [16]. Łączą się one w szeroko rozpowszechnioną opinię, że czas już dojrzał do fundamentalnej zmiany w ludziach, w społeczeństwie i w świecie. Istnieją różne sposoby wyrażenia potrzeby tej zmiany:

- ? od Newtonowskiej fizyki mechanistycznej do fizyki kwantowej;
- ? od modernistycznej pochwały rozumu do docenienia uczuć, emocji i doświadczenia (często opisywanych jako przejście od ?lewopółkulowego? myślenia racjonalnego do ?prawopółkulowego? myślenia intuicyjnego);
- ? od dominacji męskości i patriarchy do celebrowania kobiecości, na poziomie jednostek i społeczeństwa.

W tym kontekście często używa się terminu ?zmiana paradygmatu?. W niektórych przypadkach przypuszcza się, że taka zmiana jest nie tyle pożądana, co nieunikniona. Odrzucenie współczesności, leżące u podstaw pragnienia zmiany, nie jest nowe, lecz może być opisane jako ?współczesna odnowa religii pogańskich z domieszką wpływów zarówno wschodnich religii, jak też współczesnej psychologii, filozofii, nauki i kontrkultury, która rozwinęła się w latach 1950 i 1960?[17]. New Age świadczy o czymś, co jest co najmniej rewolucją kulturalną, złożoną reakcją na dominujące idee i wartości kultury zachodniej, lecz mimo to jego idealistyczna krytyka jest ironicznie typowa dla kultury, którą samo krytykuje.

Należy również wspomnieć o pojęciu zmiana paradygmatu. Zostało ono spopularyzowane przez Thomasa Kuhna, amerykańskiego historyka nauki, który postrzegał paradygmat jako ?

całą konstelację przekonań, wartości, technik itp. podzielanych przez członków danej grupy? [18]. Kiedy następuje zmiana jednego paradygmatu na inny, jest ona raczej kwestią całkowitej transformacji perspektywy niż stopniowego rozwoju, to prawdziwa rewolucja. Kuhn podkreślał, że konkurujące paradygmaty są niewspółmierne i nie mogą ze sobą współegzystować. Zatem idea o zmianie paradygmatu w dziedzinie religii i duchowości jest po prostu nowym sposobem stwierdzenia, że tradycyjne wierzenia nie potrafiły spełnić swoich zadań. Tym, co dzieje się w rzeczywistości, jest radykalna zmiana w pojmowaniu świata, która stawia pod znakiem zapytania nie tylko treść, ale także zasadniczy sposób interpretacji poprzedniej wizji. Być może najtrafniejszym tego przykładem, w kategoriach relacji pomiędzy New Age a chrześcijaństwem, jest całkowita zmiana rozumienia życia i roli Jezusa Chrystusa. Niemożliwe jest pogodzenie tych dwóch wizji[19].

Nauce i technologii nie udało się, jak widać, dostarczyć ludziom tego wszystkiego, co niegdyś zdawały się obiecywać, tak więc w swoich poszukiwaniach sensu i wyzwolenia zwrócili się oni ku sferze duchowej. New Age, tak jak je rozumiemy, zrodziło się z poszukiwań czegoś bardziej ludzkiego i pięknego niż przytłaczające, pełne alienacji doświadczenie życia w społeczeństwach zachodnich. Jego pierwsi propagatorzy byli gotowi spoglądać daleko w swych poszukiwaniach, toteż stało się ono podejściem bardzo eklektycznym. Sytuacja ta może być jednym ze znaków ?powrotu do religii?, ale nie jest to z pewnością powrót do ortodoksyjnej doktryny chrześcijańskiej czy też innych wyznań. Pierwszymi symbolami przenikania tego ?ruchu? do kultury zachodniej był pamiętny festiwal w Woodstock w Stanie Nowy Jork w 1969 roku i musical Hair, który poruszył główne tematy New Age w sztandarowej piosence ?Aquarius? (Wodnik)[20]. Były one jednak zaledwie wierzchołkiem góry lodowej, której wymiary stały się bardziej widoczne stosunkowo niedawno. Idealizm lat 60. i 70. przetrwał w niektórych regionach, jednak nastolatki nie stanowią już większości wśród osób zaangażowanych. Powiązanie z ideologią politycznej lewicy osłabło, a środki psychodeliczne nie są już tak istotnym elementem, jakim były niegdyś. Tak wiele się wydarzyło od tego czasu, że wszystko to przestało już wyglądać na rewolucję ? ?duchowe? i ?mistyczne? tendencje, uprzednio ograniczone do kontrkultury, są teraz uznana częścią głównego nurtu kultury, oddziałującą na tak różne aspekty życia jak medycyna, nauka, sztuka i religia. Kultura zachodu jest obecnie przepojona bardziej powszechną świadomością polityczną i ekologiczną, a cała ta kulturowa zmiana ma ogromny wpływ na styl życia ludzi. Niektórzy sugerują, że ?ruch? New Age jest właśnie tą najważniejszą zmianą, która miała być uznana za ?znacząco lepszy sposób życia?[21].

2.2. Co New Age chciałby zaproponować?

2.2.1. Oczarowanie: To musiał być anioł

Jednym z najbardziej powszechnych elementów ?duchowości? New Age jest fascynacja niezwykle dziwnymi zjawiskami, w szczególności związanymi z paranormalnymi istotami. Ludzie rozpoznawani jako ?medium? uważają, że ich osobowość została przejęta przez kogoś innego podczas transu ? zjawiska w New Age zwanego ?kanałowaniem? (channeling) ? w czasie, którego medium może stracić kontrolę nad swoim ciałem i zdolnościami. Niektórzy ludzie, którzy byli świadkami takich zdarzeń, chętnie przyznaliby, że zjawiska te dotyczą bezsprzecznie świata duchowego, jednakże nie pochodzą one od Boga, pomimo języka pełnego miłości i światła, który prawie zawsze jest używany? Prawdopodobnie bardziej trafne jest odnoszenie się do tego, jako do współczesnej farmy spirytualizmu raczej, niż do duchowości w ścisłym tego słowa znaczeniu. Przyjaciółmi i doradcami wywodzącymi się ze świata duchowego są również aniołowie (którzy stali się głównymi postaciami nowego przemysłu księgarskiego i malarskiego). Ci, którzy wspominają o aniołach w New Age, czynią to w sposób niesystematyczny; rzeczywistość, rozróżnienia w tej dziedzinie są czasami określane jako niepotrzebne, jeśli są one zbyt dokładne, gdyż ?istnieje wiele poziomów prze-

wodników, bytów, energii i istot w każdej oktawie świata? Wszystkie one są tam, aby móc je wybrać w zależności od twoich własnych mechanizmów przyciągania-odpychania?[22]. Te duchowe istoty są często wzywane w celach ?nie-religijnych?, a więc na przykład jako pomoc w relaksacji, która ma na celu podjęcie lepszej decyzji lub efektywną kontrolę swojego życia i przebiegu kariery. Łączność z niektórymi duchami, które uczą poprzez poszczególnych ludzi, jest kolejnym doświadczeniem związanym z New Age przypisywanym sobie przez ludzi, którzy mówią o sobie jako o ?mystykach?. Niektóre duchy natury są opisywane jako potężne energie obecne w świecie naturalnym, jak również na ?wewnętrznych poziomach?: czyli takich, które są dostępne dzięki wykorzystaniu pewnych rytuałów, narkotyków i innych technik pozwalających na wejście w odmienny stan świadomości. Oczywiście ? przynajmniej w teorii ? New Age często nie uznaje wyższego autorytetu duchowego niż indywidualne doświadczenie wewnętrzne.

2.2.2. Harmonia i zrozumienie: dobre wibracje

Zjawiska tak różne, jak Ogród w Findhorn i Feng Shui[23], reprezentują różnorodność sposobów, ilustrujących rolę bycia w harmonii z naturą i kosmosem. W New Age nie ma rozróżnienia pomiędzy dobrem a złem. Działania człowieka są owocem albo iluminacji, albo ignorancji. Nie można więc nikogo potępiać, nikt też nie potrzebuje przebaczenia. Wiara w istnienie zła może wywołać tylko niechęć i lęk. Odpowiedzią na tę niechęć jest miłość. Nie jest to jednak miłość, która wyraża się w czynach ? jest ona raczej kwestią stanu umysłu. Miłość jest energią, wibracją na wysokich częstotliwościach, a sekretem szczęścia, zdrowia i sukcesu jest bycie zdolnym do wejścia w harmonię, znalezienie własnego miejsca w wielkim łańcuchu istnienia. Terapeuci i nauczyciele związani z New Age twierdzą, że mają do zaoferowania sposób pozwalający na znalezienie powiązania pomiędzy wszystkimi elementami wszechświata, sposób umożliwiający ludziom modulowanie tonacji swojego życia i bycie w całkowitej harmonii ze sobą nawzajem i z wszystkim, co ich otacza, pomimo istniejącej różnorodności kontekstów teoretycznych[24].

2.2.3. Zdrowie: złote życie (golden living)

Współczesna medycyna tradycyjna (allopatyczna) ma tendencję do ograniczania się tylko do leczenia poszczególnych, odosobnionych dolegliwości, nie potrafi natomiast spojrzeć szerzej na zdrowie człowieka, co powoduje znaczący wzrost niezadowolonych. Terapie alternatywne zyskały tak ogromną popularność, ponieważ twierdzą, że są w stanie spojrzeć na całą osobę i koncentrują się raczej na uzdrawianiu niż leczeniu. Medycyna holistyczna, jak wiadomo, koncentruje się na roli, jaką odgrywa dla zdrowia fizycznego umysł. Uważa się, że związek pomiędzy duchowymi a fizycznymi aspektami osoby przejawia się w systemie immunologicznym lub indyjskich czakrach. W perspektywie New Age choroba i cierpienie pochodzą z działań sprzecznych z naturą; człowiek żyjący w harmonii z naturą może spodziewać się znacznie zdrowszego życia, a nawet powodzenia w sprawach materialnych. Zdaniem niektórych uzdrowicieli New Age, w gruncie rzeczy śmierć nie jest nieunikniona. Rozwój naszego ludzkiego potencjału sprawia, że wchodzimy w kontakt z naszą wewnętrzną boskością i z tymi częściami naszego ?ja?, które zostały odcięte i stłumione. Jest to widoczne przede wszystkim w stanach zmienionej świadomości (ang. Altered States of Consciousness ? ASCs), które wywoływane są bądź to poprzez zażycie narkotyku, bądź też dzięki różnym technikom poszerzania umysłu, zwłaszcza w kontekście ?psychologii transpersonalnej?. Szaman jest często postrzegany jako specjalista w zakresie odmiennych stanów świadomości i jako ktoś, kto może stać się pośrednikiem pomiędzy transpersonalnym królestwem duchów i bogów a światem ludzi.

Mamy do czynienia ze sporą różnorodnością podejść w propagowaniu medycyny holistycznej. Niektóre z nich wywodzą się z tradycji antycznych, czy to religijnych, czy

ezoterycznych, inne związane są z teoriami psychologicznymi powstałymi w Esalen w latach 1960-1970. Oferta związana z New Age zawiera szeroki zakres praktyk, na przykład: akupunkturę, biofeedback, chiropraktykę, kinezylogię, homeopatię, irydologię, masaże i różne rodzaje pracy z ciałem? (jak na przykład orgonomia, Feldenkrais, refleksologia, Rolfing, masaż polaryzacyjny, dotyk terapeutyczny itp.), medytację i wizualizację, terapie odżywianiem, uzdrowienie psychiki, różne rodzaje terapii ziołowych, leczenie kryształami, metalami, muzyką lub kolorami, terapie reinkarnacyjne, a w końcu programy dwunastu kroków i grupy samopomocy[25]. Podkreśla się przy tym, że źródło zdrowia tkwi w nas samych i jest czymś, co możemy osiągnąć, gdy jesteśmy w kontakcie z naszą wewnętrzną energią lub też energiami płynącymi z kosmosu.

W związku z tym, że zdrowie wiąże się z przedłużaniem życia, New Age oferuje wschodnią formułę w zachodnich terminach. Pierwotnie reinkarnacja była częścią hinduistycznej idei cykliczności, opartej na atmanie lub boskim jądrze osobowości (pełniejsza koncepcja jiva), które przenosiły się z ciała do ciała w cyklu cierpienia (samsara), zdeterminowane przez prawo karmy, związane z postępowaniem w poprzednich życiach. Nadzieja leżała w możliwości ponownego narodzenia w lepszym wcieleniu lub w ostatecznym wyzwoleniu z konieczności powtórnych narodzin. Tym, czym różnią się w większości buddyjskie tradycje, jest przekonanie, że to, co wędruje z ciała do ciała, nie jest duszą, ale continuum świadomości. Obecne życie jest zakorzenione w potencjalnie niekończącym się kosmicznym procesie, w który włączeni są nawet bogowie. Na Zachodzie, od czasów Lessinga, reinkarnacja była rozumiana znacznie bardziej optymistycznie, jako proces uczenia się i osiągnięcia coraz większej pełni. Spirytualizm, teozofia, antropozofia i New Age widzą reinkarnację jako uczestnictwo w kosmicznej ewolucji. To pochrześcijańskie podejście do eschatologii uważane jest za odpowiedź na nierozwiązane pytania teodycei i rozprawienie się z pojęciem piekła. Kiedy dusza jest oderwana od ciała, jednostka może spojrzeć wstecz na całe swoje dotychczasowe życie, a gdy dusza łączy się z jej nowym ciałem, następuje wgląd w nadchodzącą fazę życia. Ludzie mają dostęp do ich poprzednich żyć poprzez sny i techniki medytacyjne[26].

2.2.4. Całość: Magiczna podróż w nieznane

Jednym z centralnych zagadnień ruchu New Age jest poszukiwanie całości?. Jest to zachęta do przezwyciężenia wszelkich form dualizmu?, gdyż takie podziały są jedynie niezdrowym produktem mniej światłej przeszłości. Podziały, które zdaniem zwolenników New Age powinny zostać odrzucone, zawierają znaczącą różnicę pomiędzy Stwórcą a stworzeniem, widoczne rozróżnienie pomiędzy człowiekiem a naturą, lub duchem i materią, które są niesłusznie uważane za formy dualizmu. Często zakłada się, że te dualistyczne tendencje oparte są na judeochrześcijańskich korzeniach zachodnich cywilizacji, podczas gdy byłoby bardziej trafnym powiązać je z gnostycyzmem, a w szczególności z manicheizmem.

Rewolucja naukowa i duch współczesnego racjonalizmu są w szczególności winne tendencji do fragmentaryzacji, która traktuje organiczną całość jak mechanizm, który może zostać zredukowany do swoich poszczególnych części, a później wyjaśniony w terminach odnoszących się właśnie do tych najmniejszych elementów, oraz tendencji do redukcjonowania ducha do materii, tak że rzeczywistość duchowa włączając także duszę staje się jedynie przypadkowym epifenomenem? całkowicie materialnych procesów. We wszystkich tych sferach alternatywy proponowane przez New Age zwane są holistycznymi?. Holizm przenika Ruch New Age, począwszy od jego troski o holistyczne zdrowie aż po dążenie do jednostkowej świadomości, oraz od świadomości ekologicznej aż po idee globalnej sieci?.

2.3. Fundamentalne zasady myślenia New Age

2.3.1. Globalna odpowiedź w czasie kryzysu

Zarówno tradycja chrześcijańska, jak i świeckie przekonanie o nieograniczonym procesie rozwoju nauki musiały stawić czoła poważnemu załamaniu, które po raz pierwszy ujawniło się w czasie zamieszek studenckich około roku 1968[27]. Mądrość starszych pokoleń została nagle pozbawiona znaczenia i szacunku, a przekonanie o wszechmocy nauki rozwiązało się, tak więc Kościół musiał stawić czoła poważnemu załamaniu w przekazywaniu wiary młodszemu pokoleniu[28]. Powszechnej utracie wiary w to, co poprzednio stanowiło filary świadomości i społecznej spójności, towarzyszył nieoczekiwany powrót kosmicznej religijności, rytuałów i wierzeń, które, jak wielu sądziło, zostały wyparte przez chrześcijaństwo, podczas gdy w rzeczywistości ten odwieczny, ezoteryczny i podziemny prąd nigdy nie zniknął. Nagły wzrost popularności religii azjatyckich był czymś nowym w zachodnim kontekście. Przeistoczył on się w dziewiętnastym wieku w ruch teozoficzny i odzwierciedlił wzrastającą świadomość globalnej duchowości, łączącej wszystkie istniejące tradycje religijne[29].

Odwieczne filozoficzne pytanie o jedność i wielość zyskało swoją nowoczesną i współczesną formę w pokusie przewyciężenia nie tylko podziałów, które są zbędne, ale nawet rzeczywistych różnic i odcieni. Najczęstszym tego przejawem jest holizm, stanowiący kluczowy składnik New Age i jeden z głównych znaków czasu ostatniego ćwierćwiecza dwudziestego wieku. Ogromną ilość energii włożono w wysiłek zniesienia podziału na części charakterystycznego dla ideologii mechanistycznej, ale to doprowadziło do poczucia konieczności poddania się globalnej sieci, która przypisała sobie quasitranscendentalny autorytet. Najwyraźniejszymi tego implikacjami są procesy świadomej przemiany i rozwój ekologii[30]. Nauczenie się nowego spojrzenia, które jest celem owej świadomej przemiany, wymaga czasu, tym bardziej, że przeciwstawiają się mu starsze sposoby myślenia, zakorzenione w status quo. Tym, co uznano za sukces, jest uogólnienie ekologii na fascynację naturą i resakralizacją Ziemi, Matki Ziemi lub Gaji, mające cechy misjonarskiego zapału członków partii Zielonych. Administratorem Ziemi jest rasa ludzi jako całość, i jedynie globalny rząd, w oparciu o globalną etykę, może zapewnić harmonię i zrozumienie konieczne dla odpowiedzialnego nią zarządzania. Ciepło Matki Ziemi, której boskość przenika całe stworzenie, jest uważane za pomost pomiędzy stworzeniem a transcendentnym Bogiem? Ojcem judaizmu i chrześcijaństwa, a zarazem za sposób na oddalenie perspektywy bycia sądzonym przez taką Istotę.

W tej wizji zamkniętego wszechświata, który zawiera zarówno Boga, inne istoty duchowe, jak i nas samych, możemy rozpoznać ukryty panteizm. Jest to fundamentalny element, który przenika całą myśl i praktykę New Age, i determinuje z góry każdą, w innych okolicznościach pozytywną ocenę ciekawego dla nas tego lub innego aspektu jego duchowości. Ponieważ jako chrześcijanie przeciwnie wyznajemy wiarę, że człowiek w swojej istocie jest stworzeniem i stworzeniem pozostanie na wieki, nigdy więc nie będzie możliwe wchłonięcie ludzkiego Ja przez Ja boskie[31].

2.3.2. Podstawowy model myśli New Age

Podstawowy model myśli New Age można odnaleźć w ezoteryczno-teozoficznej tradycji, powszechnie akceptowanej w europejskich kołach intelektualnych w osiemnastym i dziewiętnastym wieku. Szczególnie silny był on w przypadku masonerii, spirytualizmu, okultyzmu i teozofii, które podzielały elementy kultury ezoterycznej. Według tego spojrzenia na rzeczywistość światy widzialne i niewidzialne są powiązane serią odpowiedniości, analogii

i wpływów pomiędzy mikrokosmosem i makrokosmosem, między metalami a planetami, między planetami i różnymi częściami ludzkiego ciała, między widzialnym kosmosem a niewidzialną sferą rzeczywistości. Natura, którą ludzie pragną kontrolować, jest żywą istotą, przenikniętą siecią współczucia i antypatii, ożywioną światłem i tajemnym ogniem. Z wyższymi i niższymi światami możemy kontaktować się za pomocą swojej wyobraźni (będącej narządem duszy lub ducha), dzięki pośrednikom (aniołom, duchom, diabłom) lub rytuałom.

Ludzie mogą być wprowadzeni w misterium kosmosu, Boga i ?ja? za pomocą duchowej drogi ku przemianie. Ostatecznym jej celem jest gnosis, najwyższa forma wiedzy, odpowiednik zbawienia. Wiąże się ona z poszukiwaniem najstarszej i najwznioślejszej tradycji w filozofii (mylnie zwanej philosophia perennis) i religii (pierwotnej teologii), tajemnej (ezoterycznej) doktryny, będącej kluczem do wszystkich ?egzoterycznych? tradycji, które są dostępne dla każdego. Nauki ezoteryczne przekazywane są uczniowi przez mistrza w stopniowym procesie inicjacji.

Dziewiętnastowieczny ezoteryzm jest postrzegany przez niektórych jako całkowicie zsekularyzowany. Alchemia, magia, astrologia i inne elementy tradycyjnego ezoteryzmu zostały dogłębnie zintegrowane z aspektami współczesnej kultury, zasilając poszukiwanie praw przyczynowości, ewolucjonizm, psychologię i religioznawstwo porównawcze. Osiągnął on swoją najczystsza formę w ideach Rosjanki, Heleny Blavatsky, będącej medium, która z Henry Olcottem założyła w Nowym Jorku w 1875 Towarzystwo Teozoficzne. Towarzystwo to miało za zadanie połączenie elementów tradycji Wschodu i Zachodu w ewolucyjny typ spirytualizmu. Miało ono trzy główne cele:

1. ?Stworzenie zaczątku Uniwersalnego Braterstwa Ludzkości bez względu na rasę, wyznanie, kastę lub kolor skóry?.
2. ?Zachęcanie do religioznawstwa porównawczego, filozofii i nauki?.
3. ?Zbadanie niewyjaśnionych praw Natury i mocy ukrytych w człowieku?.

?Znaczenie tych celów [?] powinno być jasne. Cel pierwszy odrzuca stanowczo ?irracjonalną bigoterię? i ?seksciarstwo?, charakterystyczne, zdaniem spirytualistów i teozofów, dla tradycyjnego chrześcijaństwa [?] Rozważając te cele, same w sobie, nie od razu można dostrzec, że dla teozofów ?nauka? oznacza nauki okultystyczne, a filozofia ? occulta philosophia, że prawa natury były natury okultystycznej lub psychicznej, a religioznawstwo miało za zadanie odkryć ?pierwotną tradycję? całkowicie wzorowaną na hermetycznej philosophia perennis?[32].

Ważnym tematem pism Heleny Blavatsky była emancypacja kobiet, która wiązała się między innymi z atakiem na ?męskiego? Boga judaizmu, chrześcijaństwa i islamu. Blavatsky nalegała, by powrócić do bogini-matki hinduizmu i do praktykowania cnót kobiecych. Idea ta kultywowana była pod przewodnictwem Annie Besant, która stała na czele ruchu feministycznego. Wicca i ?kobieca duchowość? kontynuują tę walkę przeciw ? patriarchalnemu? chrześcijaństwu także dzisiaj.

Marilyn Ferguson poświęciła rozdział Sprzysiężenia Wodnika (The Aquarian Conspiracy) prekursorom Ery Wodnika, tym, którzy utkali nić idei przemiany opartej na poszerzaniu świadomości i doświadczeniu samotranscendencji. Dwoma spośród tych, których wymieniła, byli amerykański psycholog William James i szwajcarski psychiatra Carl Gustav Jung. James zdefiniował religię jako doświadczenie, nie dogmat, i nauczał, że ludzie mogą zmienić swoje mentalne postawy w taki sposób, że będą w stanie stać się architektami własnego przeznaczenia. Jung podkreślał transcendentalny charakter świadomości i wprowadził ideę nieświadomości kolektywnej, rodzaj magazynu symboli i wspomnień wspólnych dla ludzi w

różnym wieku i z różnych kultur. Zdaniem Wouterera Hanegraaffa, obaj ci ludzie przyczynili się do 'sakralizacji psychologii?', które to zjawisko stało się istotnym elementem myśli i praktyki New Age. Jung rzeczywiście 'nie tylko spsychologizował ezoteryzm, ale także zsakralizował psychologię, przez wprowadzenie do niej elementów ezoterycznych spekulacji. Rezultatem tego była pewna ilość teorii, które pozwoliły ludziom mówić o Bogu, mając na myśli ich własną psychikę, i mówić o swojej własnej psychice, myśląc w rzeczywistości o boskości. Jeśli psychika jest 'umysłem?' i również Bóg jest 'umysłem?', wówczas mówiąc o jednym nie można równocześnie nie mówić o drugim?[33]. W odpowiedzi na zarzut, że 'spsychologizował' chrześcijaństwo, Jung stwierdził, że 'psychologia jest współczesnym mitem i tylko w terminach bieżącego mitu możemy zrozumieć wiarę?[34]. Jest z pewnością prawdą, że psychologia Junga rzuciła światło na wiele aspektów wiary chrześcijańskiej, zwłaszcza na potrzebę stawienia czoła rzeczywistemu istnieniu zła, ale religijne przekonania tego autora były tak różne na różnych etapach jego życia, że jego czytelnik pozostaje z niejasnym obrazem Boga. Centralnym elementem myśli Junga jest kult słońca, w którym Bóg jest witalną energią (libido) wewnątrz osoby[35]. Jak sam mówił, 'to porównanie nie jest tylko grą słów?[36]. Tym, do którego Jung się odnosi, jest 'Bóg wewnątrz?', fundamentalna boskość, która, jak wierzył, jest w każdej osobie ludzkiej. Ścieżka do wewnętrznego wszechświata wiedzie przez nieświadomość. Odpowiedniość wewnętrznego świata wobec zewnętrznego zawiera się w kolektywnej nieświadomości.

Skłonność do traktowania wymiennie psychologii i duchowości była szczególnie obecna w Ruchu Ludzkiego Potencjału, który rozwijał się do końca lat 60. w Esalen Institute w Kalifornii. Psychologia transpersonalna, znajdująca się pod silnym wpływem Junga i religii Wschodu, oferowała kontemplacyjną podróż, w której nauka spotyka się z mistycyzmem. Nacisk położony na cielesność, poszukiwanie dróg poszerzania świadomości i kultywację mitów dotyczących kolektywnej nieświadomości był zachętą do szukania 'Boga wewnątrz?' osoby. Aby zrealizować własny potencjał, człowiek musiał wyjść poza swoje własne ego, by stać się Bogiem, którym w głębi jest. Można było tego dokonać za pomocą odpowiednio dobranej terapii 'medytacji, parapsychologicznych doświadczeń, użycia środków halucynogennych. Były to drogi do osiągnięcia 'doświadczenia szczytowego?', 'mistycznego?' doświadczenia jedności z Bogiem i z kosmosem.

Symbol Wodnika został zapożyczony z astrologicznej mitologii, ale później zaczął oznaczać pragnienie radykalnie nowego świata. Dwoma centrami, które stanowiły początkowo kuźnię New Age, i do pewnego stopnia nadal nimi są, były wspólnota 'Ogród?' w Findhorn w północno-wschodniej Szkocji i Centrum Rozwoju Potencjału Ludzkiego w Esalen w Big Sur, w Kalifornii, w Stanach Zjednoczonych. Tym, co nieustannie zasila New Age, jest wzrastająca globalna świadomość i coraz większa wiedza na temat zbliżającego się kryzysu ekologicznego.

2.3.3. Główne tematy New Age

New Age nie jest, ściśle mówiąc, religią, jednakże jego zainteresowanie zwraca się ku temu, co zwane jest 'boskością?'. Istotą New Age jest luźne powiązanie różnych działań, ludzi i idei, które mogłyby sugerować trafność takiego terminu. Nie istnieje jedno oficjalne sformułowanie czegokolwiek podobnego do doktryn głównych religii, ale mimo to, jak również mimo ogromnej różnorodności obecnej w ramach New Age, istnieje kilka wspólnych punktów:

- ' kosmos jest postrzegany jako organiczna całość;
- ' jest on ożywiony Energią, która jest również określana jako boska Dusza lub Duch;
- ' dużą wiarę pokłada się w pośrednictwie różnych duchowych istot ' ludzie są zdolni do wspinania się ku niewidzialnym, wyższym sferom i do kontrolowania własnego życia poza

śmierć;

? utrzymuje się, że istnieje ?odwieczna wiedza?, która poprzedza i jest wyższa od wszystkich religii i kultur;

? ludzie podążają za oświeconymi mistrzami?

2.3.4. Co New Age mówi o?

2.3.4.1. ?człowieku?

New Age wyznaje przekonanie o doskonałości osoby ludzkiej możliwej do osiągnięcia za pomocą różnorodnych technik i terapii (w przeciwieństwie do chrześcijańskiej wizji współpracy z łaską Bożą). Podziela także pogląd Nietzschego, że chrześcijaństwo uniemożliwiło pełną manifestację prawdziwego człowieczeństwa. Doskonałość, w tym kontekście, oznacza samospelnienie dokonujące się według hierarchii wartości, które sami tworzymy i które osiągamy własnym wysiłkiem: możemy zatem mówić o samokreującym się ?ja?. Według tego poglądu, większa różnica będzie pomiędzy ludźmi, jakimi są oni teraz i jakimi będą, kiedy w pełni zrealizują swój potencjał, niż różnica pomiędzy ludźmi a antropoidami.

Należy rozróżnić ezoteryzm, czyli poszukiwanie wiedzy, i magię, inaczej okultyzm, będący sposobem uzyskiwania władzy. Niektóre grupy są zarówno ezoteryczne, jak i okultystyczne. Podstawą okultyzmu jest pragnienie mocy oparte na marzeniu o staniu się boskim.

Techniki poszerzania umysłu mają za zadanie objawić ludziom ich boską moc; dzięki użyciu tej mocy ludzie przygotowują drogę dla Ery Oświecenia. To wywyższenie człowieczeństwa, które niszczy prawidłową relację pomiędzy Stwórcą a stworzeniem, osiągnęło swoją ekstremalną formę w satanizmie. Szatan stał się symbolem buntu przeciw konwencjom i regułom, symbolem, który często przybiera agresywne, egoistyczne i pełne przemocy formy. Niektóre grupy ewangeliczne wyraziły przekonanie o subliminalnej obecności tego, co, jak uważają, jest satanistyczną symboliką w pewnych rodzajach muzyki rockowej, która ma ogromny wpływ na młodych ludzi. Wszystko to dalekie od przesłania o pokoju i harmonii, które można znaleźć w Nowym Testamencie, i jest to często jedna z konsekwencji wywyższania człowieczeństwa, gdy wiąże się ono równocześnie z negacją transcendentnego Boga.

Nie jest to jednak problem, który dotyczy tylko młodych ludzi; podstawowe tematy związane z kulturą ezoteryczną są również obecne w dziedzinie polityki, edukacji i ustawodawstwie[37]. Można to dostrzec wyraźnie w przypadku ekologii. Silny nacisk radykalnych ekologów kładziony na bio-centryzm zaprzecza antropologicznej wizji zawartej w Piśmie Świętym, według której ludzie znajdują się w centrum świata, ponieważ są uważani za jakościowo lepszych od innych form naturalnych. Biocentryczny sposób myślenia jest także widoczny w dzisiejszym ustawodawstwie i edukacji, pomimo faktu, że w ten sposób dewaluje się człowieka. Ten sam ezoteryczny model kulturowy można odnaleźć w ideologicznej teorii, tkwiącej u podstaw polityki kontroli urodzeń i eksperymentów inżynierii genetycznej, które wydają się spełniać ludzkie marzenie o stwarzaniu siebie na nowo. W jaki sposób ludzie chcą to osiągnąć? Poprzez odcyfrowywanie kodu genetycznego, zmieniając naturalne zasady seksualności oraz przeciwstawiając się granicom śmierci.

Według tego, co może być zwane klasycznym przekonaniem New Age, ludzie rodzą się z boską iskrą, w rozumieniu, które jest reminiscencją antycznego gnostycyzmu. Iskra ta włącza ich w jedność Całości. Są więc oni postrzegani jako zasadniczo boscy, pomimo że uczestniczą w tej kosmicznej boskości na różnych poziomach świadomości. Jesteśmy współ-stwórcami ? kreujemy naszą własną rzeczywistość. Wielu autorów New Age utrzymuje, że wybieramy okoliczności naszego życia (nawet naszą chorobę i zdrowie), żywiąc przekonanie, że każda

jednostka jest twórczym źródłem świata. Potrzebujemy jednak odbyć podróż, aby w pełni zrozumieć, w jaki sposób włączamy się w jedność kosmosu. Podróż ta jest psychoterapią, a poznanie uniwersalnej świadomości jest zbawieniem. Grzech nie istnieje, jest tylko niepełna wiedza. Tożsamość każdej ludzkiej osoby rozplywa się w uniwersalnym bycie i w procesie kolejnych inkarnacji. Ludzie poddani są, determinującemu wpływowi gwiazd, ale mogą, otworzyć się na boskość, która tkwi w nich, w ich ciągłych poszukiwaniach (za pomocą odpowiednich technik) coraz większej harmonii pomiędzy ?ja? a boską energią kosmosu. Nie ma potrzeby, by istniało Objawienie lub Zbawienie, które przysłoby do ludzi z zewnątrz, przeciwnie, istnieje tylko potrzeba doświadczenia zbawienia ukrytego w nich samych (samozbawienie), za pomocą opanowania psychofizycznych technik, prowadzących do ostatecznego oświecenia.

Niektóre stopnie na drodze wiodącej do samozbawienia można nazwać przygotowawczymi (są to np.: medytacja, harmonia ciała, uwalnianie samouzdrawiających energii). Są one punktem wyjścia dla procesów uduchowienia, doskonalenia i oświecenia, które pomagają ludziom w osiągnięciu dalszej samokontroli i psychicznego skupienia na ?przemianie? jednostkowego ?ja? w ?kosmiczną świadomość?. Przeznaczeniem człowieka jest seria kolejnych reinkarnacji duszy w różne ciała. Proces ten nie jest rozumiany jednak jako cykl samsary, w sensie oczyszczenia i kary, ale jako stopniowe kroczenie ku idealnemu i pełnemu rozwojowi potencjału tkwiącego w jednostce.

Psychologię wykorzystuje się do wyjaśniania poszerzenia umysłu jako doświadczenia ?mistycznego?. Joga, zen, medytacja transcendentalna i ćwiczenia tantryczne prowadzą do doświadczenia samospełnienia lub oświecenia. Doświadczenia szczytowe (ponowne przeżycie swoich narodzin, podróż do bram śmierci, biofeedback, taniec, a nawet narkotyki ? wszystko, co może wywołać stany zmienionej świadomości) są uważane za drogi do jedności i oświecenia. Ponieważ istnieje tylko jeden Umysł, niektórzy ludzie mogą być kanałowani (tzw. channeling) ku wyższym formom bytu. Każda część tego jednego, uniwersalnego bytu ma kontakt z każdą inną częścią. Klasycznym podejściem w New Age jest psychologia transpersonalna, której głównymi konceptami są: Uniwersalny Umysł, Wyższe Ja oraz kolektywna i indywidualna nieświadomość. Wyższe Ja jest naszą prawdziwą tożsamością, mostem pomiędzy Bogiem jako boskim Umysłem a człowieczeństwem. Duchowy rozwój jest kontaktowaniem się z Wyższym Ja, które przewycięża wszystkie formy dualizmu pomiędzy podmiotem a przedmiotem, życiem a śmiercią, psyche a somą, pomiędzy ja ? jako całością a pojedynczymi jego aspektami. Nasza ograniczona osobowość jest jak cień lub sen stworzony przez prawdziwe ?ja?. Wyższe Ja zawiera wspomnienia wcześniejszych (re-)inkarnacji.

2.3.4.2. ?Bogu?

New Age ma wyraźną skłonność do Wschodnich lub prechrześcijańskich religii, które są uznawane za nieskażone przez judeochrześcijańskie zniekształcenia. W związku z tym ogromnie ceni się starożytne ryty rolnicze i kultury płodności. ?Gaja?, Matka Ziemia jest przedstawiana jako alternatywa wobec Boga Ojca, którego obraz postrzega się jako związany z patriarchalną koncepcją męskiej dominacji nad kobietami. Mówi się o Bogu, ale nie jest to Bóg osobowy; Bóg, o którym mówi New Age, nie jest ani osobowy ani transcendentny. Nie jest także Stwórcą ani podtrzymującym świat w istnieniu, ale ?bezosobową energią? immanentną w świecie, z którym tworzy ?kosmiczną jedność: ?Wszystko jest jednym?. Ta jedność jest monistyczna, panteistyczna lub, precyzyjniej, panenteistyczna. Bóg jest ?zasadą-życia?, ?duchem lub duszą świata?, sumą świadomości istniejących w świecie. W pewnym sensie, wszystko jest Bogiem. Obecność Boga jest najwyraźniejsza w duchowym aspekcie rzeczywistości, tak więc każdy umysł/duch jest, w pewnym sensie, Bogiem.

?Boska energia? przyjęta świadomie przez mężczyzn i kobiety ? często opisywana jest jako ? energia Chrystusowa?. Mówi się również o Chrystusie, ale nie oznacza On Jezusa z Nazaretu. ?Chrystus? jest mianem odnoszącym się do kogoś, kto osiągnął stan świadomości, w którym dostrzegł swoją boskość, a zatem może uważać się za ?Mistrza?. Jezus z Nazaretu nie był Chrystusem, ale po prostu jedną z wielu postaci historycznych, w których objawiła się ta ? Chrystusowa? natura, podobnie jak to się stało na przykład w przypadku Buddy i innych ludzi. Każde takie historyczne objawienie się Chrystusa wskazuje jasno, że wszyscy ludzie są niebiańscy i boscy, i prowadzi ku staniu się takim objawieniem.

Najbardziej wewnętrzny i osobisty (?psychiczny?) poziom, na którym ta ?boska, kosmiczna energia? jest ?słyszana? przez ludzi, zwany jest również ?Duchem Świętym?.

2.3.4.3. ?świecie?

Odsunięcie się od mechanistycznego modelu klasycznej fizyki na korzyść modelu ? holistycznego?, charakterystycznego dla współczesnej atomistycznej i sub-atomistycznej fizyki, opartej na widzeniu rzeczy jako fal lub energii raczej niż cząsteczek, jest kluczowe dla większości myśli New Age. Świat jest oceanem energii, będącym jedną całością lub siecią powiązań. Energią ożywiającą ten jeden organizm ? wszechświat ? jest ?duch?. Nie istnieje żadna różnica pomiędzy Bogiem a światem. Świat sam w sobie jest boski i podlega procesowi ewolucji, który prowadzi od bezwładnej materii do ?wyższej doskonałej świadomości?. Świat jest niestworzony, wieczny i samowystarczalny, a jego przyszłość oparta jest na wewnętrznym, z natury rzeczy pozytywnym, dynamizmie, prowadzącym do pogodzenia (boskiej) jedności wszystkiego, co istnieje. Bóg i świat, dusza i ciało, inteligencja i uczucia, niebo i ziemia są jedną ogromną wibracją energii.

W książce Jamesa Lovelocka poświęconej hipotezie Gaji można znaleźć stwierdzenie, iż ? całe spektrum materii ożywionej, od wielorybów aż do wirusów, i od dębów do alg, może być uważane za jedną żyjącą istotę, zdolną do takiego manipulowania ziemską atmosferą, aby odpowiadała ona jej potrzebom, a wspomagana przez zdolności i siły wykraczające poza te, które pochodzą z konstytuujących ją części?[38]. Dla niektórych, hipoteza Gaji jest ?dziwną syntezą indywidualizmu i kolektywizmu. Wszystko dzieje się tak, jak gdyby New Age, wyrwawszy ludzi z ich fragmentarycznych przekonań, nie mogła się doczekać, by wrzucić ich do wielkiego kotła globalnego umysłu?. Globalny mózg potrzebuje instytucji, za pomocą których mógłby rządzić, a inaczej mówiąc, potrzebuje poprostu światowego rządu. ?Aby poradzić sobie ze współczesnymi problemami, New Age marzy o duchowej arystokracji w stylu Platonskiej Republiki, prowadzonej przez tajne stowarzyszenia??[39]. Być może przesadą byłoby stwierdzać fakt, ale istnieje wiele dowodów na to, że gnostycki elitaryzm i globalny rząd współwystępują w wielu problemach dotyczących międzynarodowej polityki.

Wszystko w świecie jest ze sobą wzajemnie powiązane. W rzeczywistości każda część jest sama w sobie obrazem totalności; całość zawarta jest w każdej rzeczy, a każda rzecz zawarta jest w całości. W ?wielkim łańcuchu istnienia? wszystkie byty są mocno związane i tworzą jedną rodzinę, będącą na różnych stadiach ewolucji. Każda osoba jest hologramem, obrazem całości stworzenia, w której każda rzecz wibruje z własną częstotliwością. Każdy człowiek jest neuronem w ziemskim centralnym systemie nerwowym, a wszystkie pojedyncze jednostki są w relacji wzajemnego uzupełniania się z innymi. W rzeczywistości istnieje wewnętrzna komplementarność lub androgyniczność całości stworzenia[40].

Jednym z powracających tematów w pismach i myśli New Age jest ?nowy paradygmat?, w który wkroczyła współczesna nauka. ?Nauka dała nam wgląd w całości i systemy, napięcie i transformację. Uczymy się odczytywać tendencje, rozpoznawać wczesne oznaki innego, bardziej obiecującego paradygmatu. Tworzymy alternatywne scenariusze przyszłości.

Mówimy o błędach starych systemów, wymuszając nowe sposoby rozwiązywania problemów w każdej dziedzinie?[41]. A zatem ?zmiana paradygmatu? jest radykalną zmianą perspektywy, ale niczym więcej. Pytaniem pozostaje kwestia: czy myśl i prawdziwa zmiana są ze sobą współmierne, i jak skuteczna w świecie zewnętrznym może okazać się wewnętrzna przemiana. Wydaje się, że trzeba by zapytać, nawet bez wyrażania negatywnej oceny, jak może być naukowym proces myślowy, który zawiera takie stwierdzenia: ?Wojna jest nie do pomyślenia w społeczności autonomicznych ludzi, którzy odkryli powiązanie całej ludzkości, którzy nie boją się obcych idei i obcych kultur, którzy wiedzą, że wszystkie rewolucje rodzą się wewnątrz i że nie można narzucać swojego rodzaju oświecenia nikomu innemu?[42]. Jest nielogicznym wnioskować na podstawie przekonania, że coś jest nie do pomyślenia, faktu, że to nie może się zdarzyć. Takie rozumowanie jest naprawdę gnostyckie, jeśli rozumieć przez to przypisywanie wiedzy i świadomości zbyt wielkiej mocy. Stwierdzając to nie mamy na celu zaprzeczenia fundamentalnej i zasadniczej roli rozwoju świadomości dzięki odkryciom naukowym i twórczemu rozwojowi, a jedynie ostrzeżenie przed nakładaniem na zewnętrzną rzeczywistość tego, co jak na razie pozostaje ciągle tylko w umyśle.

2.4. ?Mieszkańcy raczej mitu niż historii??[43] New Age a kultura

W zasadzie atrakcyjność New Age jest związana z inspirowanym przez kulturę zainteresowaniem ?ja?, jego wartością, możliwościami i problemami. Podczas gdy tradycyjna religijność, z jej hierarchiczną organizacją, jest odpowiednia dla wspólnoty, to pozbawiona tradycji duchowość jest odpowiednia dla jednostki. New Age jest na temat ?ja? przez fakt, że zachęca do celebrowania tego, co ma być i się stać, a zarazem dla ?ja?, ponieważ różniąc się od głównego nurtu kultury ma dobrą pozycję pozwalającą na radzenie sobie z problemami związanymi z tożsamością, wywołanymi przez konwencjonalne sposoby życia?[44].

Odrzucenie tradycji, objawiającej się w formie patriarchalnej, hierarchicznej, społecznej lub kościelnej organizacji, implikuje poszukiwanie alternatywnej formy społeczeństwa, takiej, która jest w oczywisty sposób inspirowana przez współczesne pojęcie ?ja?. Wiele pism New Age argumentuje, że nie można nic zrobić (bezpośrednio), by zmienić świat, ale wszystko, by zmienić siebie samego; zmiana jednostkowej świadomości jest rozumiana jako (pośrednia) droga do zmiany świata. Najważniejszym narzędziem zmian społecznych jest osobisty przykład, gdyż ogólnościowe poznanie tych poszczególnych osobistych przykładów będzie stopniowo prowadziło do przemiany kolektywnego umysłu, a ta właśnie przemiana będzie największą, i powtórne postawienie klasycznego pytania filozofii o jedność i wielość. Jest to również związane z opowiedzeniem się za teorią Junga dotyczącą odpowiedniości i odrzuceniem przez niego przyczynowości. Jednostki są fragmentarycznymi reprezentacjami planetarnego hologramu; przez spojrzenie do wnętrza człowiek nie tylko poznaje świat, ale również zmienia go. Ale im bardziej człowiek patrzy do wewnątrz, tym mniejsza staje się polityczna arena. Czy rzeczywiście idea ta pasuje do retoryki demokratycznego uczestnictwa w nowym porządku planetarnym, czy też jest to nieświadome i subtelne pozbawienie ludzi kontroli nad swoim życiem, które może pozostawić ich bezbronniymi wobec manipulacji? Czy aktualne zaabsorbowanie problemami planetarnymi (np. problemami ekologicznymi, zmniejszeniem się ilości zasobów naturalnych, przeludnieniem, ekonomiczną przepaścią pomiędzy Północą i Południem, ogromnym arsenałem broni atomowej i niestabilnością polityczną) umożliwi czy wykluczy zaangażowanie w inne, równie realne, kwestie polityczne i społeczne? Stare porzekadło mówiące, że ?dobroczynność zaczyna się w domu? może nadać zdrową równowagę w podejściu do tych problemów. Niektórzy obserwatorzy New Age odkryli groźny autorytaryzm za pozorną obojętnością wobec polityki. Sam David Spangler wskazywał, że jednym z cieni New Age jest ?łagodne poddanie się bezsilności i nieodpowiedzialności w imię oczekiwania na nadejście Nowej Ery, a nie stawianie się aktywnym twórcą pełni we własnym życiu?[45].

Mimo iż nie byłoby raczej właściwym sugerować, że kwietyzm jest powszechną cechą New Age, jednakże jedna z głównych krytyk odnoszących się do tego ruchu dotyczy faktu, że takie, skoncentrowane na własnej korzyści, poszukiwanie samospelnienia może w rzeczywistości przeciwdziałać możliwości stworzenia głębokiej kultury religijnej. Trzy punkty zwracają naszą uwagę:

- Wątpliwe jest czy New Age przedstawia intelektualną koherencję, prezentując pełny obraz kosmosu w wizji świata, która domaga się integracji rzeczywistości naturalnej i duchowej. Świat zachodni jest postrzegany jako podzielony, oparty na monoteizmie, transcendencji, zmienności i rozróżnieniu. Fundamentalny dualizm wykryto w takich podziałach, jak te istniejące pomiędzy tym, co: rzeczywiste i idealne, relatywne i absolutne, skończone i nieskończone, ludzkie i boskie, święte i świeckie, przeszłe i teraźniejsze. Wszystkie te podziały przywodzą na myśl Heglowską ?nieszczęsną świadomość? i przedstawione są jako coś tragicznego. Odpowiedzią New Age jest jedność dzięki złączeniu: domaga się ono pogodzenia duszy i ciała, kobiety i mężczyzny, ducha i materii, ludzkości i boskości, ziemi i kosmosu, transcendencji i immanencji, religii i nauki, różnic pomiędzy religiami, Yin i Yang. Nie ma już więc miejsca na różnorodność tym, co pozostało w kategoriach ludzkich jest transpersonalność. Świat New Age jest bezproblemowy: nie ma nic, co by można było jeszcze osiągnąć. Lecz metafizyczne pytanie o jedność i wielość pozostaje nadal bez odpowiedzi, a być może nawet pozostaje nie postawione. Wspomina się zatem o ogromnym żalu wywołanym konsekwencjami podziału i braku jedności, ale odpowiedź na niego jest jedynie opisem jak sprawy wyglądałyby w innej wizji.

- New Age importuje praktyki religii Wschodu w kawałkach i reinterpreteruje je tak, aby pasowały do ludzi Zachodu. Wiąże się to między innymi z odrzuceniem języka dotyczącego grzechu i zbawienia, a zastąpieniem go moralnie neutralnym językiem uzależnienia i wyzdrowienia. Odwołania do pozaeuropejskich wpływów są czasami zaledwie ?pseudo-orientalizacją? zachodniej kultury. Ponadto, nie można tu mówić o prawdziwym dialogu, jako że grecko-rzymskie i judeochrześcijańskie wpływy uważa się za z góry podejrzone, a wpływy orientalne są wykorzystywane właśnie dlatego, że stanowią alternatywę dla kultury zachodniej. Tradycyjną naukę i medycynę postrzega się jako gorsze względem podejścia holistycznego, podobnie jak patriarchalne i pojedyncze struktury w polityce czy religii, gdyż stanowią one przeszkody dla nadejścia Ery Wodnika. I znowu oczywiste jest to, że tym, co sugeruje się ludziom zwracającym się ku alternatywom New Age, jest zupełne zerwanie z tradycją, która ich ukształtowała. Czy jest to tak dojrzałe i wyzwalające jak często się o tym myśli i przypuszcza?

- Autentyczne religijne tradycje zachęcają do narzucenia dyscypliny pozwalającej na zdobycie końcowego celu, którym jest osiągnięcie mądrości, opanowania i współczucia. New Age odbija jak echo głębokie, niegasnące pragnienie społeczeństwa, pragnienie integralnej religijnej kultury i czegoś bardziej ogólnego i oświeconego niż to, co politycy z reguły proponują, nie jest jednak jasnym czy korzyści płynące z wizji opartej na wszech-rozszerzającym się ?ja? odnoszą się do jednostek czy do społeczeństw. Kursy treningowe New Age (znane na przykład jako ?Erhard seminar trainings? [EST] itp.) połączyły wartości lansowane przez kontrkulturę z obecną w głównym nurcie potrzebą odnoszenia sukcesu, wewnętrzną satysfakcją z zewnętrznym sukcesem. Seminaria Duch Biznesu (Spirit of Business) z Findhorn mają na celu zmianę doświadczenia pracy, aby pozwoliło ono na zwiększenie wydajności. Niektórzy adepci New Age angażują się nie tylko w stawanie się bardziej autentycznymi i spontanicznymi, ale również lepiej prosperującymi (dzięki magii itp.). ?Tym co czyni sprawy nawet bardziej atrakcyjnymi dla skupionych na przedsiębiorczości biznesmenów jest fakt, że treningi New Age wprowadzają także posmak czegoś bardziej humanistycznego w świat biznesu. Miejsce pracy jest przedstawiane jako ?

środowisko uczenia się?, lub też mówi się o ?przyniesieniu na powrót życia do pracy?, czy o humanizowaniu pracy?. Pojawia się też kwestia ?samorealizacji menadżera?, ?człowieka jako priorytetu?, a także ?odblokowywania potencjału?. Prezentowane przez trenerów New Age idee te mogą być bardzo atrakcyjne dla tych biznesmenów, którzy mieli już do czynienia z podobnymi treningami i którzy chcą zagłębić się w to zagadnienie: zarówno dla osobistego rozwoju, szczęścia i entuzjazmu, jak i dla komercyjnej wydajności?[46]. Oczywiście jest zatem, że ludzie zaangażowani szukają mądrości i opanowania dla swojej własnej korzyści, pytaniem pozostaje jednak to, w jakim stopniu aktywności, które podejmują, czynią ich zdolnymi do pracy dla wspólnego dobra? Z wyjątkiem pytania o motywację, wszystkie te zjawiska powinny być oceniane pod względem owoców, które wydają, a pytanie, które należałoby zadać, dotyczy tego, czy promują one ?ja?, czy solidarność, nie tylko z wielorybami, drzewami lub ludźmi o podobnych zapatrywaniach, ale z całym stworzeniem ? włączając w to całą ludzkość. Najbardziej zgubne konsekwencje każdej filozofii egoizmu, która zostaje przyjęta przez instytucje lub przez znaczną liczbę osób, zostały nazwane przez kardynała Josepha Ratzingera zestawem ?strategii pozwalających na zmniejszenie liczby osób, które będą jadły przy stole ludzkości?[47]. Jest to podstawowa miara, za pomocą której można oceniać wpływ każdej filozofii czy teorii. Chrześcijaństwo zawsze stara się mierzyć ludzkie starania pod względem ich otwartości na Stwórcę i na wszystkie inne stworzenia, a także pod względem szacunku wspartego mocno na miłości.

2.5. Dlaczego New Age rozrosło się tak gwałtownie i rozprzestrzeniło tak skutecznie?

Jakiegokolwiek pytania i wątpliwości może to wzbudzić, należy jednak stwierdzić, że New Age jest próbą podjętą przez ludzi doświadczających świata jako surowego i bez serca, mającą na celu wniesienie do niego ciepła. Proces ten, stanowiąc reakcję na współczesność, rozgrywa się najczęściej na poziomie uczuć, instynktów i emocji. Obawa przed apokaliptyczną przyszłością niestabilności ekonomicznej, politycznej niepewności i zmian klimatycznych, odgrywa ogromną rolę w motywacji do szukania alternatywnej, zdecydowanie optymistycznej relacji z kosmosem. Poszukiwanie pełni i szczęścia często rozgrywa się na poziomie duchowym. Znaczącym jest jednak, że New Age cieszy się olbrzymim sukcesem w erze, która może być scharakteryzowana przez prawie powszechny zachwyty nad różnorodnością. Kultura zachodnia zrobiła krok wychodzący poza tolerancję ? rozumianą jako wymuszona akceptacja lub znoszenie dziwactw jakiejś osoby lub grup mniejszościowych ? do świadomego ograniczenia szacunku dla normalności. Normalność jest prezentowana jako koncept obciążony znaczeniem moralnym i wiążący się nieuchronnie z nieugiętymi zasadami. Dla coraz większej ilości ludzi absolutne przekonania lub zasady nie wskazują na nic innego, jak tylko na niezdolność do akceptacji poglądów i przekonań innych ludzi. W tej atmosferze alternatywne style życia i teorie miały idealne warunki rozwoju, gdyż bycie innym stało się nie tylko możliwe do zaakceptowania, ale wręcz godne pochwały[48].

Nie można zapominać, że ludzie są związani z New Age na wiele różnych sposobów i na różnych poziomach. W większości przypadków nie jest to w rzeczywistości kwestia ?przynależności? do grupy czy ruchu, ani też faktycznej znajomości zasad, na których New Age jest oparte. Wydaje się, że w większości przypadków ludzie zainteresowani są poszczególnymi terapiami lub praktykami i nie mają zamiaru zagłębiać się w ich kontekst teoretyczny, inni natomiast są po prostu przypadkowymi konsumentami produktów noszących etykietkę ?New Age?. Ci, którzy stosują aromaterapię czy też słuchają na przykład muzyki ?New Age?, są z reguły zainteresowani jedynie efektem, jaki mogą one mieć dla ich zdrowia czy lepszego samopoczucia. Jedynie mniejszość decyduje się na wejście głębiej w to zagadnienie i próbuje zrozumieć jego teoretyczne (lub ?mistyczne?) znaczenie. Odpowiada to dokładnie wzorowi konsumpcji w społeczeństwach, w których rozrywka i czas wolny odgrywają tak ważną rolę. Ruch New Age bardzo dobrze przystosował się do praw rynku i właśnie częściowo ze względu na fakt, iż stał się atrakcyjną propozycją ekonomiczną,

nastąpiło tak szerokie jego rozprzestrzenienie. New Age był postrzegany, przynajmniej w niektórych kulturach, jako etykieta dla produktów stworzona przez zastosowanie zasad marketingu wobec zjawiska religijnego[49]. Zawsze będzie istniał sposób pozwalający na zarabianie na duchowych potrzebach ludzi. Podobnie, jak wiele innych zagadnień we współczesnej ekonomii, New Age jest globalnym zjawiskiem podtrzymywany i karmiony informacją przez mass media. Można spierać się, czy ta globalna wspólnota została stworzona za pomocą mass mediów, jest natomiast zupełnie pewnym, że literatura popularna i środki masowego przekazu sprawiły, iż podstawowe poglądy wyznawane przez ?wiernych? i sympatyków rozprzestrzeniły się nadzwyczaj szybko prawie wszędzie. Nie można jednakże dowieść, czy takie gwałtowne rozprzestrzenienie się idei nastąpiło tylko przez przypadek czy też przez zaplanowane działanie, jako że mamy do czynienia z bardzo luźną formą ? wspólnoty?. Podobnie jak cyberwspólnoty stworzone przez Internet, jest to sfera, w której relacje pomiędzy ludźmi mogą być albo bezosobowe albo, co prawda, międzyosobowe, lecz tylko w bardzo ograniczonym znaczeniu.

New Age stało się niezwykle popularne jako luźny zestaw przekonań, terapii i praktyk, które często są wybierane i zestawiane ze sobą na życzenie, bez względu na niekompatybilność i niekonsekwencję, którą może to powodować. Efekt ten jest jednak łatwy do przewidzenia w przypadku poglądu na świat, który rozmyślnie promuje intuicyjne myślenie związane z prawą półkulą mózgu. Właśnie z tego powodu tak ważnym jest odkrycie i rozpoznanie fundamentalnych cech idei New Age. To, co się w jego ramach proponuje, jest często określane jako po prostu ?duchowe?, a nie jako przynależne do jakiejś religii. W wielu przypadkach istnieją jednak znacznie mocniejsze powiązania z poszczególnymi religiami Wschodu, niż zdaje sobie z tego sprawę wielu ?konsumentów?. Dotyczy to szczególnie grup ? modlitewnych?, do których ludzie sami decydują się należeć, ale równie istotną kwestią jest problem sposobu zarządzania w coraz większej liczbie firm, w których żąda się od pracowników, by uprawiali medytację i stosowali techniki poszerzania umysłu w ramach swojej aktywności zawodowej[50].

Na koniec warto powiedzieć parę słów na temat planowanego propagowania New Age jako ideologii, jest to jednak problem nader skomplikowany. Niektóre grupy zareagowały na New Age pochopnymi oskarżeniami o spisek. Na te zarzuty można jednak odpowiedzieć, że jesteśmy świadkami spontanicznej zmiany kulturowej, której kierunek jest zdeterminowany raczej przez wpływy znajdujące się poza ludzką kontrolą. Wystarczy podkreślić, że New Age podziela cel, istotny również dla pewnej liczby międzynarodowych i wpływowych grup, którym jest wyparcie lub wykroczenie poza poszczególne religie. Ma ono za zadanie stworzenie przestrzeni dla uniwersalnej religii, która mogłaby zjednoczyć ludzkość. Blisko związany z tym jest także wspólny i planowany wysiłek podjęty przez wiele instytucji, aby stworzyć Globalną Etykę, stanowiącą etyczną podstawę, która oddziaływałaby na globalną naturę współczesnej kultury, ekonomii i polityki. W dodatku upolitycznienie ekologicznego pytania z pewnością dodaje kolorów całej kwestii dotyczącej hipotezy Gaji lub kultu Matki Ziemi.

3. NEW AGE A DUCHOWOŚĆ CHRZEŚCIJAŃSKA

3.1. New Age jako duchowość

Do New Age często odwołują się ci, którzy promują ją jako ?nową duchowość?. Nazywanie tej duchowości ?nową? może wydawać się ironią, gdyż tak wiele jej idei zostało zaczerpniętych z antycznych religii i kultur. Tym jednak, co naprawdę w niej nowe, jest fakt, że New Age jest świadomym poszukiwaniem alternatywy dla kultury zachodniej i jej judeochrześcijańskich korzeni religijnych. ?Duchowość? rozumiana w ten sposób odnosi się do wewnętrznego doświadczenia harmonii i jedności z całą rzeczywistością, które to

doświadczenie uzdrawia tkwiące w każdym człowieku poczucie niedoskonałości i skończoności. Ludzie odkrywają swoje głębokie powiązanie z świętą uniwersalną mocą lub energią, która jest jądrem całego życia. Gdy dokonają tego odkrycia, mogą wyruszyć w drogę ku doskonałości, która pozwoli im poradzić sobie ze swoim życiem prywatnym, relacjami ze światem oraz zająć właściwe dla siebie miejsce w uniwersalnym procesie stawania się i w Nowym Genesis świata, będącego w nieustannej ewolucji. Rezultatem tego jest kosmiczny mistycyzm[51] oparty na ludzkiej świadomości wszechświata rozkwitającego dynamicznymi energiami. Tak więc kosmiczna energia, wibracja, światło, Bóg, miłość ? nawet najwyższe ? ja? ? wszystko odnosi się do jednej i tej samej rzeczywistości: pierwszego źródła obecnego w każdej istocie.

Duchowość ta składa się z dwóch różnych elementów: metafizycznego i psychologicznego. Komponent metafizyczny pochodzi z ezoterycznych i teozoficznych korzeni New Age i jest w rzeczywistości nową formą gnozy. Dostęp do boskości uzyskujemy dzięki znajomości misteriów, jak również poprzez indywidualne poszukiwanie tego, co ?rzeczywiste, ukrytego za tym, co jest tylko pozorne, początku poza czasem, tego, co transcendentne poza tym, co jest zaledwie przelotne, pierwotnej tradycji poza tradycją tylko efemeryczną, Innego za ?ja?, kosmicznej boskości poza wcieloną jednostką?. Ezoteryczna duchowość ?jest poszukiwaniem Bytu skrytego za różnorodnością bytów, jest pewnym rodzajem nostalgii za utraconą jednością?[52].

?Tutaj można zobaczyć gnostycki model ezoterycznej duchowości. Jest on widoczny, gdy dzieci Wodnika poszukują Transcendentnej Jedności religii. Mają one tendencję do wybierania z historycznych religii jedynie ich ezoterycznego jądra, za którego strażników się uważają. W jakiś sposób zaprzeczają historii i nie akceptują faktu, że duchowość może być zakorzeniona w czasie lub w jakiejś instytucji. Jezus z Nazaretu nie jest Bogiem, ale jednym z wielu historycznych przejawów kosmicznego i uniwersalnego Chrystusa?[53].

Psychologiczny komponent tego rodzaju duchowości pochodzi ze spotkania kultury ezoterycznej z psychologią (por. 2.3.2). New Age stała się zatem doświadczeniem osobistych, psychoduchowych przemian, widzianych jako analogie do doświadczeń religijnych. W przypadku niektórych ludzi przemiana ta przybiera formę głębokiego doświadczenia mistycznego, następującego po indywidualnym kryzysie lub po długotrwałych duchowych poszukiwaniach. Dla innych jest ona spowodowana praktykowaniem medytacji, zastosowaniem niektórych rodzajów terapii lub paranormalnymi doświadczeniami, które wprowadzają w stan zmienionej świadomości i zapewniają wgląd w jedność rzeczywistości[54].

3.2. Duchowy narcyzm?

Niektórzy autorzy postrzegają duchowość New Age jako rodzaj duchowego narcyzmu lub też pseudomistycyzmu. Warto zauważyć, że zarzut ten został postawiony nawet przez jednego z głównych przedstawicieli New Age, Davida Spanglera, który, w swych późniejszych pracach, dystansował się od większości ezoterycznych aspektów tego prądu myślowego.

Napisał on, że w bardziej popularnych formach New Age ?jednostki i grupy przeżywają swoje własne fantazje o przygodach i mocy, zazwyczaj w okultystycznej lub milenarystycznej formie? Główną cechą tego poziomu jest przywiązanie do własnego samospełnienia i równoczesne (choć nie zawsze widoczne) wycofanie się ze świata. Na tym poziomie New Age zostało zaludnione dziwnymi i egzotycznymi bytami, mistrzami, adeptami, istotami pozaziemskimi, jest to miejsce psychicznych mocy i okultystycznych tajemnic, spisków i tajnego nauczania?[55].

W swojej późniejszej pracy David Spangler wymienił to, co postrzegał jako negatywne elementy lub "cienie" New Age, wśród nich znalazły się: "alienacja od przeszłości w imię przyszłości; przywiązanie do nowości tylko dla niej samej [?]; masowość i niedostrzeganie różnic w imię pełni i komunii oraz wynikająca z tego nieumiejętność zrozumienia i szacunku dla znaczenia granic [?]; mylenie: zjawisk psychicznych z mądrością, "kanałowania" (channeling) z duchowością, perspektywy New Age z ostateczną prawdą"[56]. Ostatecznie jednak Spangler był przekonany, że obecność egoistycznego, irracjonalnego narcyzmu ogranicza się zaledwie do garstki spośród zwolenników New Age. Pozytywne natomiast aspekty, które podkreślał, są funkcją New Age jako obrazu zmiany i wcielenia świętości, gdyż jest to ruch, w którym większość ludzi "bardzo poważnie szuka prawdy", pracując dla wewnętrznego rozwoju i lepszej jakości życia.

Komercyjny aspekt wielu produktów i terapii, które noszą etykietkę New Age, został podkreślony przez Davida Toolana, amerykańskiego jezuitę, który spędził kilka lat w środowisku New Age. Zauważył on, że zwolennicy New Age odkryli życie wewnętrzne i są zafascynowani perspektywą bycia odpowiedzialnymi za świat, ale również, że bardzo szybko dają się opanować tendencji do indywidualizmu i postrzegania wszystkiego jako przedmiotu konsumpcji. W tym aspekcie, nie będąc chrześcijańską, duchowość New Age nie jest także buddyjską, ponieważ nie zawiera w sobie samowyrzeczenia. Marzenie o unii mistycznej wydaje się w praktyce prowadzić zaledwie do unii wirtualnej, która w końcu pozostawia ludzi jeszcze bardziej samotnymi i niezadowolonymi.

3.3. Kosmiczny Chrystus

Na początku chrześcijaństwa wyznawcy Jezusa Chrystusa byli zmuszeni do stawienia czoła religiom gnostyckim. Nie zignorowali ich oni, ale podjęli to wyzwanie pozytywnie i odnieśli sformułowania dotyczące bóstw kosmicznych do samego Chrystusa. Najjaśniejszy tego przykład można znaleźć w słynnym hymnie do Chrystusa znajdującym się w Liście Świętego Pawła do Kolosan:

"On jest obrazem Boga niewidzialnego ?
Pierworodnym wobec każdego stworzenia,
bo w Nim wszystko zostało stworzone:
i to, co w niebiosach, i to co na ziemi,
byty widzialne i niewidzialne,
czy to Trony, czy Panowania, czy Zwierzchności, czy Władze.
Wszystko przez Niego i dla Niego zostało stworzone.
On jest przed wszystkim i wszystko w Nim ma istnienie.
I On jest Głową Ciała ? Kościoła.
On jest początkiem.
Pierworodnym spośród umarłych,
aby sam zyskał pierwszeństwo we wszystkim.
Zechciał bowiem [Bóg], aby w Nim zamieszkała cała Pełnia,
i aby przez niego znów pojednać wszystko z sobą:
przez Niego ? i to, co na ziemi, i to, co w niebiosach,
wprowadziwszy pokój przez krew Jego krzyża? (Kol 1,15-20).

Dla tych wczesnych chrześcijan nie było mowy o nadejściu jakiegóż nowej, kosmicznej ery; tym, co świętowali śpiewając ten hymn, było spełnienie wszystkich rzeczy, które miały swój początek w Chrystusie:

?Czas się rzeczywiście wypełnił przez sam fakt, że Bóg, poprzez Wcielenie, zstąpił w ludzką historię. Wieczność wkroczyła w czas: jakie ?spełnienie? może być większe niż to? Jakie inne ?spełnienie? mogłoby być możliwe??[57].

Gnostycka wiara w moce kosmiczne i niektóre niejasne rodzaje przeznaczenia odsuwają możliwość relacji z Bogiem osobowym, objawionym w Chrystusie. Dla chrześcijan prawdziwym kosmicznym Chrystusem jest ten aktywnie obecny w różnych członkach swojego ciała, którym jest Kościół. Nie szukają oni bezosobowych kosmicznych mocy, ale pełnej miłości troski osobowego Boga; dla nich kosmiczny biocentryzm musi zostać przemieniony w zespół społecznych relacji (w Kościele). Nie są oni też zamknięci w cykliczny wzór kosmicznych zdarzeń, ale koncentrują się na historycznym Jezusie, a szczególnie na Jego ukrzyżowaniu i zmartwychwstaniu. W Liście do Kolosan i w Nowym Testamencie odnajdujemy doktrynę o Bogu różnym od tego, który kryje się w myśli New Age. Chrześcijańska koncepcja Boga jest koncepcją Trójcy Osób, która stworzyła rasę ludzi, pragnąc podzielić się komunią swego trynitarnego życia ze stworzonymi istotami. Właściwie rozumiana koncepcja ta oznacza, że autentyczna duchowość nie jest tak bardzo naszym poszukiwaniem Boga, ale Bożym poszukiwaniem nas.

W kręgach New Age obecna stała się inna, zupełnie odmienna wizja kosmicznego znaczenia Chrystusa:

?Kosmiczny Chrystus jest boskim wzorcem, który zjednoczył się z osobą Jezusa Chrystusa (lecz w żaden sposób nie jest ograniczony do jego osoby). Boski wzór zjednoczenia stał się ciałem i zamieszkał między nami (J 1,14) [?] Kosmiczny Chrystus [?] prowadzi nowy exodus z niewoli i pesymistycznych poglądów newtonowskiego, mechanistycznego świata, przesiąkniętego rywalizacją, zwycięzcami i przegranymi, dualizmem, antropocentryzmem oraz nudą, która nieuchronnie pojawia się, gdy nasz fascynujący świat jest przedstawiany jako maszyna wyzuta z tajemnicy i mistycyzmu. Kosmiczny Chrystus jest lokalny i historyczny, rzeczywiście bliski ludzkiej historii. Kosmiczny Chrystus może mieszkać w sąsiedztwie lub nawet w głębi czyjegoś najprawdziwszego ?ja??[58].

Pomimo iż to sformułowanie może nie być satysfakcjonujące dla każdego związanego z New Age, bardzo dobrze oddaje ono ogólny ton i pokazuje, z całkowitą jasnością, gdzie leżą różnice pomiędzy tymi dwoma wizjami Chrystusa. New Age postrzega Kosmicznego Chrystusa jako wzorec, który może być powielany w wielu ludziach, miejscach i czasach, który niesie w sobie ogromną zmianę paradygmatu i ostatecznie jest tkwiącym w nas potencjałem.

Według wiary chrześcijańskiej, Jezus Chrystus nie jest wzorcem, ale osobą boską, której ludzko-boska postać odkrywa tajemnicę miłości, jaką Ojciec żywi dla każdej osoby od początku całej historii ludzi (Jan 3,16). On żyje w nas, ponieważ dzieli z nami nasze życie, ale nie jest to ani narzucone, ani też automatyczne. Wszyscy, mężczyźni i kobiety, są zaproszeni do dzielenia z nim życia, do życia ?w Chrystusie?.

3.4. Chrześcijańska mistyka a mistycyzm New Age

Dla chrześcijan życie duchowe jest relacją z Bogiem, która stopniowo, dzięki Jego łasce, staje się głębsza, wprowadzając zarazem światło w nasze relacje z innymi ludźmi, mężczyznami i kobietami, jak również z całym światem. Duchowość w kategoriach New Age oznacza doświadczanie stanów świadomości, wypełnionych poczuciem harmonii i jedności z Całością. Zatem ?mystycyzm? nie wiąże się z pełnym miłości spotkaniem z transcendentnym Bogiem, ale z doświadczeniem wywołanym przez zwrócenie się ku sobie samemu, w radosnym poczuciu stanowienia jedności ze światem, poczuciu pozwolenia na zatopienie swej

odrębności w wielkim oceanie Bytu[59].

To fundamentalne rozróżnienie jest wyraźne na wszystkich poziomach porównania pomiędzy mistyką chrześcijańską a mistyką New Age. Proponowany przez New Age sposób oczyszczenia jest oparty na poczuciu niepokoju lub alienacji, które mogą zostać przezwyciężone przez zanurzenie się Całości. Aby się nawrócić, dana osoba powinna zastosować odpowiednie techniki, które prowadzą do doświadczenia iluminacji. Przemieniają one świadomość człowieka i otwierają na kontakt z boskością, która jest rozumiana jako najgłębsza istota rzeczywistości.

Techniki i metody proponowane w tym systemie religijnym, przedstawiającym zamknięty świat, w którym nie ma koncepcji Boga jako osoby, działają niejako od dołu?. Mimo że wiążą się one ze zstąpieniem w głębokości czyjegoś serca lub duszy, stanowią jednak całkowicie ludzkie przedsięwzięcie, podjęte przez osobę, która szuka sposobu uniesienia się ku boskości za pomocą jedynie własnego wysiłku. Jest to często ?wstąpienie? na poziom świadomości, który jest rozumiany jako wyzwalające przekonanie o istnieniu ?Boga wewnątrz?. Nie każdy ma dostęp do tych technik ? korzyści z nich płynące zarezerwowane są dla uprzywilejowanej, duchowej ?arystokracji?.

Istotnym elementem wiary chrześcijańskiej jest jednakże fakt, że Bóg zstąpił ku swemu stworzeniu, zwłaszcza ku temu najbardziej unizjonemu, ku tym, którzy są najsłabsi i najmniej obdarowani sądząc według wartości uznawanych przez ?świat?. Istnieją, co prawda, różne duchowe techniki, których warto się nauczyć, ale Bóg jest zdolny do ich obejścia lub do poradzenia sobie bez ich pomocy. ?Sposób, w jaki chrześcijanin zbliża się do Boga, nie opiera się na żadnej technice w ścisłym znaczeniu tego słowa. Byłoby to sprzeczne z duchem dziecięctwa, wymaganym przez Ewangelię. Prawdziwa mistyka chrześcijańska nie ma nic wspólnego z techniką: zawsze jest darem Bożym, którego otrzymujący go czuje się niegodny? [60].

Dla chrześcijan nawrócenie jest zwróceniem się na powrót ku Ojcu, przez Syna, w uległości wobec mocy Ducha Świętego. Im bardziej człowiek postępuje w swej relacji z Bogiem, która jest zawsze i na każdy sposób ofiarowanym w wolności darem, tym silniejsza jest potrzeba nawrócenia z grzechu, duchowej krótkowzroczności i samozachwytu, które są przeszkodą w pełnym zaufaniu powierzeniu się Bogu i otwarciu na innych ludzi.

Wszystkie techniki medytacji powinny zostać oczyszczone z zarozumiałości i pretensjonalności. Modlitwa chrześcijańska nie jest ćwiczeniem się w kontemplacji samego siebie, ciszy i własnej pustki, ale dialogiem miłości, który ?zakłada postawę nawrócenia, odejścia od w kierunku Bożego ?Ty??[61]. Prowadzi ona do coraz pełniejszego poddania się woli Boga, na mocy której jesteśmy zaproszeni do głębokiej i szczerzej solidarności z naszymi braćmi i siostrami[62].

3.5. ?Bóg wewnątrz? a ?theosis?

W tym miejscu dochodzimy do kluczowego punktu, w którym różnią się New Age i chrześcijaństwo. Ogromna ilość literatury New Age przesiąknięta jest przekonaniem, że nie istnieje żaden boski byt ?gdzieś na zewnątrz? lub że nie różni się on w żaden faktyczny sposób od pozostałej rzeczywistości. Od czasów Junga aż do dzisiaj istniała zawsze grupa ludzi wyznających wiarę w ?Boga wewnątrz?. Nasze problemy, według rozumienia New Age, są niezdolnością do rozpoznania naszej własnej boskości, niezdolnością, która może zostać pokonana za pomocą odpowiedniego przewodnika i zastosowania całej różnorodności technik pozwalających na uruchomienie naszego ukrytego (boskiego) potencjału. Fundamentalna idea mówi, że ?Bóg? jest głęboko w nas samych. My jesteśmy bogami i

możemy odkryć nieskończoną moc, która w nas tkwi przez zderzenie z siebie warstw nieautentyczności[63]. Im większy potencjał został rozpoznany, tym większy może zostać zrealizowany, i w tym sensie New Age ma swoją własną koncepcję theosis, stawania się boskim lub też, precyzyjniej, rozpoznawania i akceptowania faktu, że jesteśmy boskimi. Niektórzy mówią, że żyjemy w wieku, w którym nasze rozumienie Boga musi zostać zinterioryzowane: od Wszechmocnego Boga gdzieś na zewnątrz do Boga dynamiki, twórczej mocy w samym sercu wszelkiego bytu: Boga jako Ducha?[64].

W przedmowie do Księgi V Adversus Haereses Święty Ireneusz mówi o ?Jezusie Chrystusie, który, przez swą transcendentną miłość, stał się podobnym do nas, tak, aby móc sprawić byśmy się stali nawet tym, czym jest On sam?. W tym przypadku theosis ? chrześcijańskie rozumienie przeobóstwienia ? dokonuje się nie poprzez nasze własne wysiłki, ale dzięki obecności Bożej łaski działającej w nas i przez nas. Wiąże się to nieuchronnie z początkową świadomością własnej niedoskonałości, nawet grzeszności, a nie z wywyższeniem ?ja?. Co więcej, odsłania to, już jako wprowadzenie w życie Trójcy, idealny przykład różnorodności w samym sercu jedności, będącej raczej współdziałaniem niż fuzją. Wszystko to dokonuje się jako rezultat osobistego spotkania i jest propozycją nowego sposobu życia. Życie w Chrystusie nie jest czymś tak osobistym i prywatnym, że zastrzeżone być musi tylko do dziedziny świadomości. Nie jest to również tylko nowy, wyższy jej poziom, lecz jest to całkowita przemiana naszej duszy i ciała przez uczestnictwo w sakramentalnym życiu Kościoła.

4. PORÓWNANIE NEW AGE I WIARY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Trudno jest oddzielić poszczególne elementy religijności New Age ? jakkolwiek niewinne mogłyby się wydawać ? od ogólnej struktury, która przenika cały świat myśli ruchu New Age. Gnostycka natura tego ruchu wzywa nas do oceniania go jako całości. Z punktu widzenia wiary chrześcijańskiej nie jest możliwym oddzielenie niektórych elementów religijności New Age jako możliwych do zaakceptowania przez chrześcijan, przy jednoczesnym odrzuceniu innych. Ze względu na to, że ruch New Age tak bardzo koncentruje się na komunikacji z naturą i kosmicznej znajomości uniwersalnego dobra ? negocjując tym samym objawione treści wiary chrześcijańskiej ? nie może być on postrzegany jako pozytywny lub nieszkodliwy. W środowisku kultury, naznaczonym relatywizmem religijnym, konieczne jest zasygnalizowanie ostrzeżenia przeciwko próbie umieszczania religijności New Age na tym samym poziomie co wiary chrześcijańskiej, gdyż powoduje to, że różnica pomiędzy wiarą a wierzeniem wydaje się względna, co przyczynia się do zwiększenia dezorientacji ludzi nieświadomych. Pod tym względem ważne jest pamiętanie o nawoływaniu św. Pawła, który wzywał do ?nakazania niektórym zaprzestania głoszenia niewłaściwej nauki, a także zajmowania się baśniami i genealogiami bez końca. Służą one raczej dalszym dociekaniom niż planowi Bożemu zgodnie z wiarą? (1 Tm 1,3-4). Niektóre praktyki są niepoprawnie określane jako New Age po prostu ze względu na strategię marketingową, pozwalającą na zwiększenie sprzedaży, nie są one jednak de facto związane ze sposobem widzenia świata prezentowanym przez New Age. Fakt ten dodatkowo zwiększa tylko zamieszanie. Dlatego też koniecznym jest precyzyjne zidentyfikowanie tych elementów, które należą do New Age, i które nie mogą być zaakceptowane przez ludzi wiernych Chrystusowi i Jego Kościołowi.

Następujące pytania mogą być najprostszym kluczem do oceny niektórych głównych elementów myśli i praktyki New Age z chrześcijańskiego punktu widzenia. Termin ?New Age? używany jest w stosunku do krążących idei dotyczących Boga, człowieka i świata, można się z nim spotkać w czasie rozmów na tematy religijne, w materiałach reklamowych różnych grup medytacyjnych, terapii, w otwartych wypowiedziach o religii itd. Niektóre z poniższych pytań, skierowane do ludzi i wobec idei nie wprost określanymi mianem New

Age, pozwoliłyby na ujawnienie innych nienazwanych lub niepotwierdzonych powiązań z całą atmosferą tego ruchu.

Czy Bóg jest istotą, z którą jesteśmy w relacji, czymś do użycia, czy też mocą, którą można wykorzystać?

Koncepcja Boga prezentowana przez New Age jest raczej nieokreślona, podczas gdy chrześcijańska koncepcja jest bardzo jasna. Bóg New Age jest bezosobową energią, szczególnym rozszerzeniem lub komponentem kosmosu, i w tym sensie jest on siłą życia lub duszą świata. Boskość można znaleźć w każdym stworzeniu, na poziomie ?od najniższego kryształu świata mineralnego, aż do i ponad galaktycznego boga, o którym w ogóle nic nie możemy powiedzieć. To nie jest człowiek, ale jakaś Wielka Świadomość?[65]. W niektórych ?klasycznych? opracowaniach na temat New Age, jasnym jest, że ludzie powinni myśleć o sobie jak o bogach, świadomość ta u niektórych ludzi jest bardziej rozwinięta, niż u innych. Nie ma już potrzeby poszukiwać Boga gdzieś poza światem, ale raczej głęboko wewnątrz siebie[66]. Nawet kiedy ?Bóg? jest czymś poza mną, jest on tam, aby nim manipulować.

Koncepcja ta bardzo różni się od chrześcijańskiego rozumienia Boga jako stwórcy nieba i ziemi oraz jako źródła wszelkiego osobowego życia. Bóg jest osobowy, to Ojciec, Syn i Duch Święty, który stworzył świat, żeby dzielić się komunią swego życia ze stworzonymi osobami. ?Bóg, który ?zamieszkuje światłość niedostępną? (1 Tm 6,16), pragnie swoje boskie życie udzielać ludziom stworzonym w sposób wolny przez Niego, by w swoim jedynym Synu uczynić ich przybranymi synami. Objawiając samego siebie, Bóg pragnie uzdolnić ludzi do dawania mu odpowiedzi, do poznawania Go i miłowania ponad to wszystko, do czego byliby zdolni sami z siebie?[67]. Bóg nie jest identyfikowany z ?Zasadą Życia? rozumianą jako ?Duch? lub ?podstawowa energia? kosmosu, ale jest tą miłością, która jest całkowicie różna od świata, a jednak twórczo obecna we wszystkim, i prowadząca ludzi do zbawienia.

Czy istnieje jeden Jezus Chrystus, czy też istnieją tysiące Chrystusów?

Jezus Chrystus często jest prezentowany w literaturze New Age jako jeden z wielu mądrych ludzi, wtajemniczonych lub awatarów, podczas gdy w tradycji chrześcijańskiej jest On jedynym Synem Boga. Podajemy poniżej kilka wspólnych punktów, obecnych w podejściach związanych z New Age:

- ? osobowy i jednostkowy historyczny Jezus różni się od wiecznego, bezosobowego uniwersalnego Chrystusa;
- ? Jezus nie jest uważany za jedyne Chrystusa;
- ? zaprzecza się lub też reinterpretuje śmierć Jezusa na krzyżu, tak aby wykluczyć możliwość, że On, jako Chrystus, mógł cierpieć;
- ? dokumenty pozabiblijne (takie jak ewangelie neognostyckie) uważane są za autentyczne źródła wiedzy o tych aspektach życia Jezusa, których nie można znaleźć w kanonie Pisma Świętego. Inne objawienia na temat Jezusa, udostępnione przez poszczególnych ludzi, przewodników i mistrzów duchowych lub nawet przez Kroniki Akasha, są podstawowe dla chrystologii New Age;
- ? pewien rodzaj ezoterycznej egzegezy jest stosowany wobec tekstów biblijnych, aby oczyścić chrześcijaństwo z formalnej religii, która nie pozwala na dotarcie do jego ezoterycznej esencji[68].

W chrześcijańskiej tradycji Jezus Chrystus jest Jezusem z Nazaretu, o którym mówią Ewangelie, synem Marii i jedynym Synem Boga, prawdziwym człowiekiem i prawdziwym Bogiem, pełnym objawieniem boskiej prawdy, jedynym Zbawcą świata. ?dla naszego

zbawienia został ukrzyżowany pod Poncjuszem Piłatem; cierpiał, umarł i został pogrzebany. Trzeciego dnia zmartwychwstał, by wypełnić Pismo; wstąpił do nieba i siedzi po prawicy Boga Ojca?[69].

Czy człowiek jest jedną, uniwersalną istotą czy też wielością osób?

?Celem technik New Age jest reprodukcja stanów mistycznych w zależności od woli, tak jakby była to sprawa materiału badawczego. Powtórne narodziny, biofeedback, izolacja sensoryczna, oddychanie holotropiczne, hipnoza, mantry, poszczenie, deprivacja snu i medytacja transcendentálna są próbami kontrolowania tych stanów i zdobycia możliwości nieustannego ich doświadczania?[70].

Wszystkie te praktyki tworzą atmosferę psychicznej słabości (i wrażliwości). Kiedy celem ćwiczenia jest odkrycie siebie na nowo, powstaje rzeczywiste pytanie: ?kim ?ja? jestem?? ? Bóg wewnątrz nas? i holistyczna jedność z całym kosmosem podkreślają to pytanie. Według terminologii New Age (a w szczególności dla psychologii transpersonalnej) odosobnione, poszczególne osobowości byłyby czymś patologicznym. Jednak ?prawdziwym zagrożeniem stał się paradygmat holistyczny. New Age jest myśleniem opartym na totalitarnej jedności i dlatego właśnie jest zagrożeniem??[71]. W sposób bardziej umiarkowany można stwierdzić, że: ?jesteśmy autentyczni, kiedy bierzemy odpowiedzialność za nasze czyny, kiedy nasze wybory i reakcje płyną spontanicznie z naszych najgłębszych potrzeb, kiedy nasze zachowanie i wyrażane uczucia odzwierciedlają naszą osobistą całość?[72]. Ruch Ludzkiego Potencjału jest najwyraźniejszym przykładem przekonania, że ludzie są boscy lub że zawierają w sobie boską iskrę.

Chrześcijańskie podejście wyrasta z biblijnego nauczania dotyczącego ludzkiej natury; mężczyźni i kobiety są stworzeni na obraz i podobieństwo Boże (Rdz 1,27) i Bóg o nich pamięta, ku zdumieniu Psalmisty (por. Ps 🙄). Osoba ludzka jest tajemnicą w pełni objawioną tylko w Jezusie Chrystusie (por. GS 22), i w rzeczywistości staje się prawdziwie człowiekiem tylko w prawdziwej relacji z Chrystusem przez dar Ducha[73]. Jest to dalekie od karykatury antropocentryzmu przypisywanej chrześcijaństwu, a odrzucanej przez wielu autorów i praktyków New Age.

Czy zbawiamy się sami, czy też zbawienie jest darem od Boga?

Kluczem do odpowiedzi na to pytanie jest odkrycie przez co lub przez kogo, jak wierzymy, jesteśmy zbawieni. Czy zbawiamy się sami przez nasze własne działania, które to twierdzenie często pojawia się w wyjaśnieniach New Age, czy też jesteśmy zbawieni przez Bożą miłość? Słowa, które wiele wyjaśniają, są samo-spełnienie i samo-realizacja, samo-zbawienie. New Age jest w gruncie rzeczy pelagiański w swoim rozumieniu natury człowieka[74].

Dla chrześcijan zbawienie zależy raczej od uczestnictwa w męce, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa i od bezpośredniej, osobistej relacji z Bogiem niż od jakiegokolwiek techniki. Sytuacja człowieka, dotknięta zarówno przez grzech pierworodny, jak i przez osobisty grzech każdego człowieka, może być naprawiona tylko przez Boże działanie: grzech jest występkiem przeciwko Bogu, i tylko Bóg może pogodzić nas ze sobą. W boskim planie zbawienia ludzie zostali zbawieni przez Jezusa Chrystusa, który, jako Bóg i człowiek, jest jedynym pośrednikiem Odkupienia. W chrześcijaństwie zbawienie nie jest doświadczeniem ?ja?, medytacyjnym i intuicyjnym przebywaniem wewnątrz siebie, ale czymś znacznie większym nawet od przebaczenia grzechu ? podniesieniem z głębokiego rozdwojenia i niepokoju człowieka i ukojeniem jego natury przez dar komunii z kochającym Bogiem. Drogi do zbawienia nie można znaleźć po prostu w samodzielnej przemianie świadomości, ale w wyzwoleniu z grzechu i jego konsekwencji, które to wyzwolenie prowadzi nas później do

walki przeciwko grzechowi w nas i w naszym otoczeniu. Wiedzie nas ono niezawodnie ku pełnej miłości solidarności z naszymi bliźnimi będącymi w potrzebie.

Czy stwarzamy prawdę, czy też ją przyjmujemy?

Prawda New Age dotyczy dobrych wibracji, kosmicznych odpowiedniości, harmonii i ekstazy, związanych z reguły z przyjemnymi doświadczeniami. Zasadniczą kwestią jest znalezienie swojej własnej prawdy zgodnej z ?dobrym samopoczuciem?. Ocena religii i pytania dotyczące etyki są takim przypadkiem oczywiście zależne od czyichś uczuć i doświadczeń.

Jezus Chrystus w chrześcijańskim nauczaniu jest przedstawiany jako ?Droga, Prawda i Życie? (J 14,6). Ci, którzy chcą iść za Nim, proszeni są o otwarcie swojego całego życia na Niego i na wartości, które On proponuje, a inaczej mówiąc na obiektywny zbiór wymagań, które są częścią obiektywnej rzeczywistości możliwej do poznania przez wszystkich.

Modlitwa i medytacja: czy zwracamy się do siebie, czy do Boga?

Tendencja do mylenia psychologii i duchowości powoduje, że trudno jest nie upierać się przy zdaniu, że wiele technik medytacji praktykowanych w dzisiejszych czasach, nie jest modlitwą. Są one często dobrym przygotowaniem do modlitwy, ale niczym więcej, nawet jeśli prowadzą one do przyjemnych stanów umysłu lub komfortu ciała. Przeży

cia z nimi związane są prawdziwie głębokie, ale pozostanie na tym poziomie oznacza pozostanie samotnym, a nie w obecności drugiego. Wejście w ciszę, w tym przypadku, może skonfrontować nas z pustką raczej niż ciszą pełną kontemplacji ukochanego. Jest również prawdą, że techniki służące do wejścia głębiej w swą duszę są ostatecznie odwołaniem się do zdolności osiągnięcia tego, co boskie, lub nawet stania się boskim. Jeśli zapomina się w nich a Bożym poszukiwaniu ludzkiego serca, nie są one chrześcijańską modlitwą. Nawet wtedy, gdy są one widziane jako relacja z Uniwersalną Energią, ?to taka łatwa ?relacja? z Bogiem, której za zadanie należące do Boga uważa się zaspokajanie wszystkich naszych potrzeb; idea ta pokazuje egoizm tkwiący w samym sercu New Age?[75].

Praktyki New Age nie są w rzeczywistości modlitwą, przez to, że są ? ogólnie rzecz ujmując ? kwestią introspekcji lub zjednoczenia z kosmiczną energią, w przeciwieństwie do podwójnego nastawienia chrześcijańskiej modlitwy, która pociąga za sobą introspekcję, ale jest z założenia również spotkaniem z Bogiem. Nie będąc bynajmniej jedynie wysiłkiem człowieka, chrześcijańska mistyka jest w rzeczywistości dialogiem, który ?zakłada postawę nawrócenia, odejścia od ?ja? w kierunku Bożego ?Ty??[76]. ?Chrześcijanin, także gdy modli się w odosobnieniu i przy drzwiach zamkniętych, jest świadomy tego, że zawsze modli się zjednoczony z Chrystusem w Duchu Świętym razem ze wszystkimi świętymi o dobro Kościoła?[77].

Czy zaprzeczamy, czy akceptujemy istnienie grzechu?

W New Age nie istnieje w rzeczywistości koncepcja grzechu, ale raczej idea braku dostatecznej wiedzy, niezbędnej do osiągnięcia oświecenia, a możliwej do zdobycia dzięki pewnym technikom psychofizycznym. Tym, którzy zdecydują się na udział w różnych praktykach New Age, nie zostanie powiedziane w co mają wierzyć, co robić, a czego nie, ale raczej, że ?istnieją tysiące dróg zgłębiania rzeczywistości wewnętrznej. Idź tam, gdzie prowadzą cię twoja inteligencja i intuicja. Zaufaj sobie?[78]. Autorytet przesunął się z miejsca teistycznego do wewnątrz ?ja?. Najważniejszym problemem człowieka, jak pojmuje to myśl New Age, jest raczej wyobcowanie z kosmosu jako całości niż osobiste

niepowodzenie lub grzech. Lekarstwem na to wyobcowanie jest stawanie się coraz bardziej zanurzonym w całości bytu. W niektórych publikacjach i praktykach New Age mówi się wprost, że jedno życie nie wystarczy, dlatego konieczne są kolejne reinkarnacje, by umożliwić ludziom zrealizowanie w pełni ich potencjału.

W perspektywie chrześcijańskiej rzeczywistość grzechu, a zwłaszcza grzechu pierwotnego, wyjaśnia się dopiero w świetle Objawienia Bożego. Bez tego poznania Boga, jakie ono nam daje, nie można jasno uznać grzechu; pojawia się pokusa, by wyjaśnić go jedynie jako wadę w rozwoju, słabość psychiczną, błąd, konieczną konsekwencję nieodpowiedniej struktury społecznej itd. Tylko poznanie zamysłu Bożego wobec człowieka pozwala zrozumieć, że grzech jest nadużyciem wolności, której Bóg udzielił osobom stworzonym, by mogły Go miłować oraz miłować się wzajemnie?[79]. Grzech jest wykroczeniem przeciw rozumowi, prawdzie, prawemu sumieniu; jest brakiem prawdziwej miłości względem Boga i bliźniego z powodu niewłaściwego przywiązania do pewnych dóbr. Rani on naturę człowieka i godzi w ludzką solidarność?[80]. Grzech jest obrażą Boga [?] Grzech przeciwstawia się miłości Boga do nas i odwraca od Niego nasze serca [?]. Grzech jest więc miłością siebie, posuniętą aż do pogardy wobec Boga?[81].

Czy jesteśmy zachęceni do odrzucenia, czy zaakceptowania cierpienia i śmierci?

Niektórzy autorzy New Age postrzegają cierpienie jako samonarzucające się, jako złą karmę, a co najmniej jako nieumiejętność wykorzystania własnych zasobów. Inni koncentrują się na sposobach osiągania sukcesu i bogactwa (np. Deepak Chopra, José Silva i in.). W New Age reinkarnacja jest często widziana jako konieczny element duchowego rozwoju, jako etap w ciągłej duchowej ewolucji, która zaczyna się przed naszym narodzeniem i będzie trwać także po naszej śmierci. W naszym obecnym życiu doświadczenie śmierci innych ludzi wywołuje zdrowy kryzys.

Zarówno kosmiczna jedność, jak i reinkarnacja są nie do pogodzenia z wiarą chrześcijańską w to, że osoba ludzka jest odrębną istotą, która ma tylko jedno życie, za które jest w pełni odpowiedzialna: takie rozumienie osoby stawia pytanie tak o odpowiedzialność, jak i o wolność. Chrześcijanin wie, że w krzyżu Chrystusa jest nie tylko Odkupienie, które dokonało się przez cierpienie, ale również ludzkie cierpienie samo w sobie zostało odkupione. Chrystus bez żadnej swojej winy wziął na siebie całe zło grzechu. Doświadczenie tego zła określiło nieporównywalny wymiar cierpienia Chrystusa, które stało się ceną naszego zbawienia. Odkupiciel cierpiał za człowieka i dla człowieka. Każdy człowiek ma swój własny udział w zbawieniu, każdy jest również wezwany do tego, by mieć swój udział w tym cierpieniu, przez które dokonało się odkupienie. Jest wezwany do udziału w tym cierpieniu, przez które wszyscy cierpiący ludzie również zostali zbawieni. Przez fakt, że Zbawienie dokonało się przez cierpienie, Chrystus podniósł również ludzkie cierpienie do rangi odkupienia. Tak więc każdy człowiek może w swoim cierpieniu mieć również udział w cierpieniu Chrystusa?[82].

Czy społeczne zaangażowanie jest czymś, czego należy unikać, czy też przeciwnie? poszukiwać go?

Z New Age związanych jest wiele elementów bezwstydnego autopromocji, jednak niektóre osoby, wiedące w tym ruchu, twierdzą, że niesprawiedliwym jest ocenianie całego ruchu przez pryzmat egoistycznych, irracjonalnych i narcystycznych ludzi będących w mniejszości, lub danie się zaślepić przez niektóre ich dziwaczne praktyki, które są przeszkodą w dostrzeżeniu w New Age szczerych duchowych poszukiwań[83]. Zjednoczenie jednostek w kosmicznym ja?, relatywizacja lub zniesienie różnic i przeciwieństw w kosmicznej harmonii jest nie do przyjęcia dla chrześcijan.

Tam, gdzie jest prawdziwa miłość, tam muszą istnieć różne osoby. Prawdziwy chrześcijanin szuka jedności uwzględniając możliwość i wolność drugiej osoby do powiedzenia "tak" lub "nie" wobec tego daru miłości. Zjednoczenie jest rozumiane w chrześcijaństwie jako komunია, a jedność jako wspólnota.

Czy nasza przyszłość jest zapisana w gwiazdach, czy też pomagamy ją tworzyć?

Nowa Era, która nadchodzi, będzie zamieszкана przez idealne, androgyniczne istoty, które będą całkowicie podporządkowane kosmicznym prawom natury. W tym scenariuszu chrześcijaństwo musi zostać wyeliminowane i ustąpić miejsca globalnej religii i porządkowi nowego świata.

Chrześcijanie żyją w stanie nieustannego czuwania, gotowi na dzień ostateczny, kiedy to Chrystus znowu przyjdzie. Ich Nowa Era zaczęła się 2000 lat temu, z Chrystusem, który jest nikim innym tylko "Jezusem z Nazaretu; on jest Słowem Bożym, które stało się człowiekiem dla zbawienia wszystkich". Jego Duch Święty jest obecny i działa w sercach ludzi, w "społeczeństwie i historii, ludziach, kulturach i religiach". W rzeczywistości, "Duch Ojca, którym Syn obdarza obficie, jest ożywicielem wszystkiego"[84]. Żyjemy w czasach ostatecznych.

Z jednej strony jest oczywiste, że wiele praktyk New Age "dla tych, którzy są w nie zaangażowani" wydaje się nie stanowić kwestii związanej z doktryną. Jednocześnie nie można zaprzeczyć, że praktyki te same w sobie przekazują, nawet jeśli nie wprost, mentalność, która może oddziaływać na myślenie i kształtować bardzo szczególną wizję rzeczywistości. Oczywiście New Age tworzy swoją własną atmosferę, i trudno jest rozróżnić pomiędzy rzeczami, które są nieszkodliwe i tymi, które rzeczywiście wymagają zakwestionowania. Jednak dobrze jest być świadomym, że doktryna o Chrystusie rozprzestrzeniana w kręgach New Age jest inspirowana przez teozoficzne nauczanie Heleny Blavatsky, antropozofię Rudolfa Steinera i "Arcane School" Alice Bailey. Ich współcześni kontynuatorzy nie tylko propagują współcześnie ich idee, ale również pracują ze zwolennikami New Age nad rozwojem zupełnie nowego rozumienia rzeczywistości, nad doktryną zwaną przez niektórych obserwatorów jako "prawda New Age"[85].

6. JEZUS CHRYSTUS OFIAROWUJE NAM WODĘ ŻYCIA

Jezus Chrystus jest jedynym fundamentem Kościoła, jego Panem. Jest w sercu każdego chrześcijańskiego działania i każdego chrześcijańskiego przesłania. Zatem Kościół nieustannie powraca do spotkania ze swoim Panem. Ewangelie opowiadają o wielu spotkaniach z Jezusem, począwszy od pasterzy w Betlejem aż do dwóch łotrów razem z Nim ukrzyżowanych, od uczonych w Piśmie, którzy słuchali Go w świątyni, aż po uczniów podążających w stronę Emaus. Ale tym epizodem, który opowiada naprawdę dobitnie o tym, co On nam oferuje, jest historia spotkania z Samarytanką przy studni Jakuba w czwartym rozdziale Ewangelii św. Jana. Została ona nawet określona jako "paradygmat dla naszego spotkania z prawdą"[86]. Doświadczenie spotkania nieznanego, który oferuje nam wodę życia jest kluczem do sposobu, w jaki chrześcijanie mogą i powinni wejść w dialog z każdym, który nie zna Jezusa.

Jednym z ważnych elementów dokonanego przez św. Jana opisu tego spotkania jest fakt, że Samarytance potrzeba trochę czasu, by zaczęła rozumieć, co Jezus ma na myśli mówiąc o wodzie "życia" (J 4,11). Mimo to jest zafascynowana nie tylko nieznanym, ale również Jego przesłaniem, co sprawia, że zaczyna słuchać. Po początkowym szoku, jakiego doznaje

zdając sobie sprawę co Jezus o niej wie (?Dobrze powiedziałaś: Nie mam męża. Miałaś bowiem pięciu mężów, a ten, którego masz teraz, nie jest twoim mężem. To powiedziałaś zgodnie z prawdą? [J 4,17-18]), staje się całkowicie otwarta na Jego słowa: ?Panie, widzę, że jesteś prorokiem? (J 4,19). Dialog na temat adoracji Boga rozpoczyna się słowami: ?Wy czcicie to, czego nie znacie, my czcimy to, co znamy, ponieważ zbawienie bierze początek od Żydów? (J 4,22). Jezus dotknął jej serca i w ten sposób przygotował ją do słuchania tego, co miał powiedzieć o Sobie jako Mesjaszu: ?Jestem nim Ja, który z tobą mówię? (J 4,26), przygotował ją do otwarcia serca na prawdziwą adorację w Duchu i objawienie się Jezusa jako Boga Namaszczonego.

?Kobieta zaś zostawiła swój dzban i odeszła do miasta? (J 4,28). Powiedziała ludziom o nim wszystko. Niezwykle wrażenie, jakie zrobiło na kobiecie to spotkanie z nieznanym, tak ich zaciekawiło, że również oni ?wyszli z miasta i szli do Niego? (J 4,30). Wkrótce też zaakceptowali prawdę o jego tożsamości: ?Wierzmy już nie dzięki twojemu opowiadaniu, usłyszeliśmy bowiem na własne uszy i wiemy, że On prawdziwie jest Zbawicielem świata? (J 4,42). Przechodzą oni od słyszenia o Jezusie do osobistego poznania Go i do zrozumienia uniwersalnego znaczenia Jego tożsamości. Wszystko to może się dokonać dzięki temu, że ich umysły, serca i oni cali są zaangażowani w to spotkanie.

Znaczący jest też fakt, że historia ta rozgrywa się przy studni. Jezus oferuje Samarytance ? źródło tryskające ku życiu wiecznemu? (J 4,14). Łagodny sposób, w jaki Jezus postępuje z Samarytanką, jest wzorem dla pasterskiej efektywności w pomaganiu innym stać się prawdziwymi w bolesnym i będącym prawdziwym wyzwaniem procesie samopoznania (? Powiedział mi wszystko, co uczyniłam?, J 4,39). To podejście może przynieść obfite owoce wobec ludzi, którzy zainteresowali się ?nosicielem wody? (Wodnikiem), ale którzy prawdziwie i bezustannie szukają prawdy. Oni właśnie powinni zostać zaproszeni do słuchania Jezusa, który oferuje nam nie coś, co po prostu ugasi dziś nasze pragnienie, ale ukryte duchowe głębie ?wody żywej?. Ważne jest, by uznać szczerą ludzi szukających prawdy, nie istnieje tu kwestia oszukiwania lub samooszukiwania się. Jest również istotne, aby być cierpliwym, o czym wie każdy dobry nauczyciel. Osoba pociągnięta przez prawdę otrzymuje nagle energię przez całkowicie nowe poczucie wyzwolenia, szczególnie z przeszłych niepowodzeń i lęków, a ?ten, kto stara się poznać siebie samego, jak kobieta przy studni, zarazi innych pragnieniem poznania prawdy, która także ich może wyzwolić?[87].

Zaproszenie do spotkania z Jezusem Chrystusem, dawcą wody życia, będzie miało większą moc, jeśli zostanie uczynione przez kogoś, kto sam został głęboko zmieniony dzięki własnemu spotkaniu z Jezusem. Stanie się tak, ponieważ zaproszenie to przyjdzie nie od kogoś, kto tylko słyszał o nim, ale od kogoś, kto jest pewny, ?że on prawdziwie jest zbawicielem świata? (J 4,42). Należy zatem pozwolić ludziom reagować w ich własny sposób, w ich własnym tempie i wierzyć, że Bóg uczyni resztę.

6. KWESTIE DO ZAUWAŻENIA

6.1. Potrzeby: przewodnictwo i dobra formacja

Chrystus czy Wodnik? New Age prawie zawsze łączy się z ?alternatywami?: albo alternatywną wizją rzeczywistości, albo alternatywnym sposobem poprawienia własnej obecnej sytuacji (magia)[88]. Alternatywy nie oferują ludziom dwóch możliwości, ale tylko możliwość wyboru jednej rzeczy zamiast innej: pod względem religii, New Age oferuje alternatywę do judeochrześcijańskiego dziedzictwa. Wiek Wodnika uważa się za ten, który zastąpi w przeważającej mierze chrześcijański Wiek Ryb. Myśliciele New Age są wyraźnie tego świadomi; niektórzy z nich są przekonani, że nadchodząca zmiana jest nieunikniona, podczas gdy inni są aktywnie oddani pomaganiu w jej nadejściu. Ludzie, którzy zastanawiają

się czy jest możliwe, by wierzyć zarówno w Chrystusa, jak i w Wodnika, mogą jedynie wyciągnąć wnioski z wiedzy, że jest to sytuacja, którą w dużym stopniu można określić jako: ?albo-albo?. ?Żaden sługa nie może dwóm panom służyć. Gdyż albo jednego będzie nienawidził, a drugiego miłował; albo z tamtym będzie trzymał, a tym wzgardzi? (Łk 16,13). Chrześcijanin musi pomyśleć o różnicy pomiędzy mędrkami ze Wschodu a królem Herodem, by zrozumieć ogromne skutki, jakie niesie ze sobą wybór za lub przeciw Chrystusowi. Nie można zapominać, że wiele z ruchów, które zasilają New Age, jest wyraźnie antychrześcijańskich. Ich stanowisko w stosunku do chrześcijaństwa nie jest neutralne, ale neutralizujące: pomimo tego, co często mówi się o otwartości na wszystkie religijne punkty widzenia, tradycyjne chrześcijaństwo nie jest de facto uważane za możliwe do przyjęcia. W rzeczywistości okazuje się czasem zupełnie wyraźnie, że ?nie ma miejsca dla prawdziwego chrześcijaństwa?, co więcej, istnieją nawet argumenty usprawiedliwiające antychrześcijańskie zachowanie[89]. Ta opozycja była początkowo ograniczona do elitarnych sfer wychodzących poza powierzchowne przywiązanie do New Age, ale ostatnio zaczęła przenikać wszystkie poziomy kultury ?alternatywnej?, która ma niezwykle silny urok, przede wszystkim dla wyrafinowanych społeczeństw zachodnich.

Złączenie czy zamieszanie? (ang. fusion or confusion?). Tradycje New Age świadomie i celowo zacierają istniejące różnice pomiędzy Stwórcą a stworzeniem, pomiędzy ludzkością a naturą, pomiędzy religią a psychologią, pomiędzy rzeczywistością subiektywną a obiektywną. Idealistyczną intencją jest zawsze przezwyciężyć skandal podziału, ale w teorii New Age istnieje kwestia systematycznego łączenia (fusion) elementów, które są wyraźnie i powszechnie rozróżniane w kulturze Zachodu. Być może właściwym jest nazywać to ? zamieszaniami? (confusion)? Powiedzenie, że New Age dobrze się rozwija w zamieszaniu (czyli: confusion) nie jest grą słów. Tradycja chrześcijańska zawsze ceniła rolę rozumu w usprawiedliwieniu wiary oraz w rozumieniu Boga, świata i osoby ludzkiej[90]. New Age natomiast, odrzucając zimny, wykalkulowany, nieludzki rozum, podchwycił nastrój wielu ludzi. Jednak mimo faktu, że jest to trafny ogląd sytuacji, przypominający o potrzebie równowagi, która dotyczy wszystkich naszych zdolności, nie usprawiedliwia on jednak całkowitego odrzucenia umiejętności, niezbędnej dla uzyskania pełni ludzkiego życia. Racjonalność ma bowiem zaletę uniwersalności: jest łatwo dostępna każdemu, w przeciwieństwie do tajemniczego i fascynującego charakteru ezoterycznej lub gnostycznej religii ?mistycznej?. Wszystko to, co promuje zamieszanie pojęciowe lub otoczone jest tajemnicą, powinno zostać bardzo dokładnie przeanalizowane, jako że ukrywa raczej niż ujawnia ostateczną naturę rzeczywistości. Koresponduje to z postmodernistyczną utratą wiary w istotne prawdy minionych wieków, co często pociąga za sobą uciekanie w irracjonalność. Prawdziwym wyzwaniem byłoby pokazanie, w jaki sposób zdrowe partnerstwo wiary i rozumu nadaje szerszy wymiar ludzkiemu życiu i promuje szacunek dla stworzenia.

Stwórz swoją własną rzeczywistość. Szeroko rozpowszechnione przekonanie New Age mówiące, że człowiek kreuje swoją własną rzeczywistość, jest pociągające, jednakże iluzoryczne. Zostało ono skryształizowane w teorii Junga, według której człowiek jest bramą prowadzącą ze świata zewnętrznego do świata wewnętrznego posiadającego nieskończenie wiele wymiarów, gdzie każda osoba jest jak Abraxas, który rodzi swój własny świat i pożera go. Gwiazda, która świeci w tym nieskończonym wewnętrznym świecie, jest ludzkim Bogiem i celem. Najbardziej poruszającą i problematyczną konsekwencją zaakceptowania idei głoszącej, że ludzie sami tworzą swą własną rzeczywistość, jest kwestia cierpienia i śmierci. Ludzie z poważnym kalectwem lub nieuleczalnymi chorobami czują się oszukani i poniżeni, gdy sugeruje im się, że to oni spowodowali swoje własne nieszczęście, a ich niezdolność do zmiany rzeczywistości wskazuje na słabość w ich podejściu do życia. Problem ten daleki jest od bycia sprawą czysto akademicką: ma on bowiem głębokie implikacje w duszpasterskim podejściu Kościoła do trudnego egzystencjalnego pytania, z którym każdy musi się zmierzyć. Nasze ograniczenia są realnym faktem i częścią bycia stworzeniem. Śmierć i strata bliskiej

osoby stanowią wyzwanie a zarazem szansę, ponieważ pokusa nakazująca schronić się w zeuropeizowanym i przetworzonym pojęciu reinkarnacji jest oczywistym dowodem ludzkiego lęku przed śmiercią i pragnieniem życia wiecznego. Pytanie: czy wykorzystujemy najlepiej jak możemy nasze możliwości, aby przypominać to, co zostało obiecanie nam przez Boga w zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa? Jak realna jest nasza wiara w zmartwychwstanie ciała, którą jako chrześcijanie wyznajemy co niedzielę podczas Credo? Koncepcja New Age głosząca, że jesteśmy w pewnym sensie również bogami, jest tą, którą bardzo wyraźnie należy tu zakwestionować. Wszystko zależy, oczywiście, od naszej definicji rzeczywistości. Zdrowe podejście do epistemologii i psychologii musi zostać wzmocnione ? we właściwy sposób ? na każdym poziomie katolickiej edukacji, formacji i głoszenia. Niezmiernie ważna jest koncentracja na właściwych sposobach mówienia o transcendencji. Fundamentalną trudnością całej myśli New Age jest fakt, że transcendencja, którą ona proponuje, jest wyłącznie samo-transcendencją osiąganą wewnątrz zamkniętego wszechświata.

Zasoby duszpasterskie. W rozdziale 8 podana została informacja dotycząca kluczowych dokumentów Kościoła katolickiego, w których można znaleźć ocenę idei New Age. Na pierwszym miejscu pojawia się przesłanie Papieża Jana Pawła II, które zostało zacytowane w przedmowie. Papież uznaje niektóre pozytywne aspekty obecne w tym trendzie kulturowym, do których zalicza ?poszukiwanie nowego znaczenia w życiu, nową wrażliwość ekologiczną i pragnienie wyjścia poza zimną, racjonalistyczną religijność?. Zwraca on jednak również uwagę wiernych na pewne dwuznaczne elementy, których nie można pogodzić z wiarą chrześcijańską. Wspomina, że ruchy te ?nie zważają na Objawienie?, ?mają tendencję do relatywizowania doktryn religijnych na korzyść ogólnikowego widzenia świata?, ?proponują często panteistyczną koncepcję Boga?, ?zamieniają osobistą odpowiedzialność wobec Boga za nasze działania na poczucie obowiązku wobec kosmosu, w ten sposób obalając prawdziwą koncepcję grzechu i potrzebę odkupienia przez Chrystusa?[91].

6.2. Uwagi praktyczne

Przede wszystkim ważnym jest, aby jeszcze raz podkreślić, że nie każdy i nie wszystko, co pojawia się w szerokiej ofercie New Age, w równym stopniu jest związane z teoretycznym tłem tego ruchu. Podobnie jak i sama nazwa jest często niewłaściwie stosowana lub rozciągana na zjawiska, które można klasyfikować w inny sposób. Termin New Age był nawet nadużywany w celu demonizowania ludzi i praktyk. Niezbędne jest, aby zobaczyć czy zjawiska związane z tym ruchem, jakkolwiek luźno, odzwierciedlają lub są w sprzeczności z chrześcijańską wizją Boga, osoby ludzkiej i świata. Używanie terminu New Age niewiele ? jeśli cokolwiek ? znaczy samo w sobie. Liczy się tu relacja osoby, grupy, praktyki lub danego przedmiotu do głównych zasad chrześcijaństwa.

Kościół Katolicki posiada własne, dysponujące wielkim potencjałem środki, które mogłyby zostać lepiej wykorzystane. Istnieje na przykład ogromna liczba ośrodków duszpasterskich, ośrodków kultury i centrów duchowości. Byłoby dobrze, gdyby one również mogły zostać spożytkowane w celu zajęcia się problemem zamieszania związanego z religijnością New Age na różne kreatywne sposoby, na przykład przez zapewnienie forum dyskusji i studiów. Trzeba niestety przyznać, że istnieje zbyt wiele przypadków, w których katolickie ośrodki duchowości są aktywnie zaangażowane w rozpowszechnianie religijności New Age w Kościele. Należy to oczywiście skorygować, nie tylko po to, żeby powstrzymać rozprzestrzenianie się zamieszania i błędu, ale również by ośrodki te mogły skutecznie promować prawdziwą chrześcijańską duchowość. Katolickie ośrodki kultury w szczególności są nie tylko instytucjami nauczającymi, ale miejscem szczerego dialogu[92]. Niektóre doskonałe, specjalistyczne instytucje odpowiadają na wszystkie te potrzeby. Są one cennymi źródłami, którymi należy wielkodusznie dzielić się na obszarach, które są słabiej uposażone.

Dosyć liczna ilość grup związanych z New Age chętnie przyjmuje każdą możliwość wyjaśnienia innym ich filozofii i działań. Do każdego spotkania z takimi grupami powinno się jednak podchodzić z ostrożnością oraz zawsze angażować w te debaty osoby, które są w stanie zarówno wyjaśnić katolicką wiarę i duchowość, jak i zastanowić się krytycznie nad myślą i praktyką New Age. Jest niezwykle ważne, aby sprawdzić dokumenty ludzi, grup i instytucji twierdzących, że mają do zaoferowania przewodnictwo i informacje dotyczące New Age. Zdarzały się przypadki, że to, co rozpoczęło się jako bezstronne ?poszukiwanie?, stało się później aktywną promocją lub apologią ?alternatywnych religii?. Niektóre międzynarodowe instytucje aktywnie realizują kampanie, które promują szacunek dla ? różnorodności religii? i domagają się religijnego statusu dla niektórych wątpliwych organizacji. Wpisuje się to w wizję New Age dotyczącą przejścia w wiek, w którym ograniczony charakter poszczególnych religii ma dać przestrzeń dla uniwersalności każdej nowej religii lub duchowości. Z drugiej jednak strony prawdziwy dialog zawsze od samego początku uszanuje różnorodność i nigdy nie będzie próbował zatrzeć różnic w połączeniu wszystkich tradycji religijnych.

Niektóre lokalne grupy New Age mówią o swoich spotkaniach jako o ?grupach modlitewnych?. Ludzie, którzy są zapraszani NA takie spotkania, powinni szukać znaków prawdziwej chrześcijańskiej duchowości i podchodzić z podejrzliwością do jakiegokolwiek rodzaju uroczystości inicjacyjnych. Zdarza się bowiem, że grupy takie wykorzystują brak teologicznej lub duchowej formacji danej osoby w celu stopniowego zwabienia jej w coś, co w rzeczywistości może być formą fałszywego kultu. Chrześcijanin musi być nauczany o prawdziwym przedmiocie i treści modlitwy ? w Duchu Świętym, przez Jezusa Chrystusa, do Boga Ojca ? aby mógł właściwie ocenić intencje danej ?grupy modlitewnej?. Chrześcijańska modlitwa i Bóg Jezusa Chrystusa będą wtedy łatwe do rozpoznania[93]. Wielu ludzi jest przekonanych, że nie ma nic złego w ?pożyczeniu sobie? z mądrości Wschodu, ale przykład Medytacji Transcendentalnej TM powinien uczynić chrześcijan ostrożnymi wobec perspektywy nieświadomego zaangażowania się w inną religię (w tym przypadku hinduizm), pomimo tego, co rzecznicy TM mówią o swej religijnej neutralności. Problemem nie jest nauczanie się medytacji, ale przedmiot lub treść danych ćwiczeń, które w jasny sposób określają czy odnoszą się do Boga objawionego przez Jezusa Chrystusa, czydo jakichś innych objawień, czy też poprostu do ukrytych głębi ?ja?.

Należy również oddać należne uznanie grupom chrześcijańskim, które promują troskę o Ziemię jako dzieło Boże. Pytanie o szacunek dla stworzenia jest tym, do którego również można by twórczo podejść w szkołach katolickich. Znaczną część tego, co jest proponowane przez bardziej radykalnych członków ruchu ekologicznego, trudno jest pogodzić z wiarą katolicką. Dbałość o środowisko naturalne, ogólnie rzecz ujmując, jest właściwym znakiem troski o to, co Bóg nam przekazał, być może koniecznym znakiem chrześcijańskiego zarządzania stworzeniem, ale ?radykalna ekologia? jest często oparta na panteistycznych, a czasami gnostycznych zasadach[94].

Początek Trzeciego Tysiąclecia oferuje prawdziwy kairos dla ewangelizacji. Umysły i serca ludzi są już niezwykle otwarte na godne zaufania informacje dotyczące chrześcijańskiego rozumienia czasu i historii zbawienia. Podkreślanie tego, czego brakuje w innych podejściach, nie powinno być priorytetem. Znacznie ważniejszą kwestią jest nieustanne ożywianie źródła naszej wiary, tak abyśmy mogli zaoferować dobrą, zdrową prezentację chrześcijańskiego przesłania. Możemy być dumni z tego, co nam w zaufaniu powierzono, powinniśmy więc oprzeć się presji wywieranej przez dominującą kulturę, która naciska, by zakopać te skarby (por. Mt 25,24-30). Jednym z najbardziej użytecznych dostępnych narzędzi jest Katechizm Kościoła Katolickiego. Istnieje również olbrzymie dziedzictwo dróg do świętości w żywotach chrześcijan: mężczyzn i kobiet z przeszłości i teraźniejszości. Dużo pracy będzie także tam, gdzie bogaty symbolizm chrześcijaństwa, jego artystyczne, estetyczne i muzyczne tradycje są

nieznane lub zostały zapomniane; jest to zadanie dla samych chrześcijan i ostatecznie również dla każdego szukającego doświadczenia lub większej świadomości obecności Boga. Dialog pomiędzy chrześcijanami a ludźmi przyciągniętymi do New Age odniesie większy sukces, jeśli weźmie się pod uwagę powab tego, co dotyka emocji i języka symbolicznego. Jeżeli naszym zadaniem jest poznać, kochać i służyć Jezusowi Chrystusowi, pierwszorzędne znaczenie ma rozpoczęcie od dobrej znajomości Pisma Świętego. Jednakże przede wszystkim należy przyjść na spotkanie z Panem Jezusem na modlitwie i w sakramentach, które będąc dokładnie tymi momentami, kiedy nasze codzienne życie się uświęca, są najpewniejszym sposobem realizowania sensu całego chrześcijańskiego przesłania.

Prawdopodobnie najprostszym, najbardziej oczywistym i najpilniejszym środkiem, który należy podjąć, a który mógłby również okazać się najbardziej skutecznym, byłoby maksymalne wykorzystywanie skarbcza chrześcijańskiego duchowego dziedzictwa. Wielkie religijne zakony mają silne tradycje medytacji i duchowości, które mogłyby zostać bardziej udostępnione poprzez kursy lub przeznaczony na to odpowiedni czas, w którym ich domy mogłyby przyjąć prawdziwych poszukiwaczy. W niektórych przypadkach już tak się dzieje, potrzeby są jednak znacznie większe. Pomaganie ludziom w ich duchowych poszukiwaniach poprzez oferowanie im wypróbowanych technik i doświadczeń prawdziwej modlitwy może otworzyć dialog z tymi, którzy mogliby odsłonić bogactwa tradycji chrześcijańskiej i prawdopodobnie równocześnie wyjaśnić wiele na temat New Age.

W przekonującym i użytecznym obrazie, jeden z przedstawicieli New Age porównuje tradycyjne religie do katedr, a New Age do ogólnoswiatowego targu. New Age jest widziane jako zaproszenie chrześcijan do przyniesienia przesłania katedr na targ, który obecnie pokrywa cały świat. Obraz ten oferuje chrześcijanom pozytywne wyzwanie, ponieważ zawsze jest czas, aby zanieść przesłanie katedr do ludzi na targu. Chrześcijanie nie potrzebują, a nawet nie wolno im czekać na zaproszenie, by przynieść przesłanie Dobrej Nowiny Jezusa Chrystusa tym, którzy szukają odpowiedzi na swe pytania, czekając na duchową strawę, która zadowala, na żywą wodę. Podążając za zaproponowanym obrazem, chrześcijanie muszą wyjść z katedry, karmieni przez Słowo i Sakrament, aby wprowadzić Ewangelię do każdego aspektu codziennego życia ? ?Idźcie! Oto ofiara spełniona!?. W Liście Apostolskim Novo Millennio Ineunte Ojciec Święty zwraca uwagę na wielkie zainteresowanie duchowością obecne w dzisiejszym laickim świecie oraz na to, jak inne religie odpowiadają na to zapotrzebowanie w atrakcyjny sposób. Kontynuuje on swą myśl, stawiając chrześcijanom wyzwanie: ?Lecz my, którzy otrzymaliśmy łaskę wiary w Chrystusa, objawiciela Ojca i Zbawcy świata, mamy obowiązek pokazania, do jakich głębin prowadzi relacja z Chrystusem? (n. 33). Dla robiących zakupy na światowym targu religijnych propozycji, atrakcyjność chrześcijaństwa będzie odczuwana przede wszystkim w świadectwie członków Kościoła, w ich zaufaniu, pokoju, cierpliwości i radości oraz w ich konkretnej miłości bliźniego, które są owocem ich wiary karmionej w autentycznej osobistej modlitwie.

7. ANEKS

7.1. Krótkie sformułowanie niektórych idei New Age

Sformułowania idei New Age, William Bloom, 1992, cytowane za: Heelas, s. 225nn:

? Całe życie ? cała egzystencja ? jest przejawem Ducha, Nieznanego, tej najwyższej świadomości znanej pod wieloma różnymi imionami w wielu różnych kulturach.

? Celem i dynamiką całej egzystencji jest pełna manifestacja Miłości, Mądrości, Oświecenia?

? Wszystkie religie są wyrazem tej samej wewnętrznej rzeczywistości.

? Całe życie, które postrzegamy pięcioma ludzkimi zmysłami lub przy pomocy urządzeń naukowych, jest tylko zewnętrznym welonem niewidzialnej, wewnętrznej i przyczynowej rzeczywistości.

? Podobnie ludzie są dwójakimi istotami: (I) z zewnętrzną, tymczasową osobowością; i (II) o wielowymiarowym wewnętrznym istnieniu (dusza lub wyższe ?ja?).

? Zewnętrzna osobowość jest ograniczona i zmierza w kierunku miłości.

? Celem wcielenia wewnętrznej istoty jest wprowadzenie wibracji zewnętrznej osobowości w rezonans z miłością.

? Wszystkie wcielone dusze mogą w wolności wybrać swą własną drogę duchową.

? Naszymi duchowymi nauczycielami są ci, których dusze są uwolnione od potrzeby wcielenia i którzy wyrażają bezwarunkową miłość, mądrość, i oświecenie. Niektóre z tych wielkich istot są dobrze znane i stanowią inspirację dla świata religii. Niektóre są nieznane i pracują w sposób niewidzialny.

? Całe życie, w swoich różnych formach i stanach, jest połączoną ze sobą energią, zawiera nasze czyny, uczucia i myśli. Dlatego też współpracujemy z Duchem i tymi energiami przy współtworzeniu naszej rzeczywistości.

? Pomimo że jesteśmy trzymeni w dynamie kosmicznej miłości, jesteśmy wspólnie odpowiedzialni za stan naszego ?ja?, naszego środowiska i całego życia.

? W ostatnim czasie ewolucja planety i ludzkości osiągnęła punkt, w którym przechodzimy fundamentalną duchową zmianę w naszej indywidualnej i masowej świadomości, dlatego właśnie mówimy o Nowej Erze (New Age). Ta nowa świadomość jest rezultatem coraz bardziej pomyślniej inkarnacji tego, co niektórzy ludzie nazywają energiami kosmicznej miłości. Ta nowa świadomość ukazuje się w instynktownym rozumieniu świętości oraz, w szczególności, w połączeniu ze sobą całej egzystencji.

? Ta nowa świadomość i to nowe rozumienie dynamicznej współzależności całego życia oznacza, że jesteśmy obecnie w trakcie procesu dotyczącego kompletnie nowej planetarnej kultury.

Jeremy Tarcher, Komplementarne sformułowania, [w:] Heelas (s. 226):

1. Świat wraz z rasą ludzką stanowi wyraz wyższej, pełniejszej boskiej natury.
2. Wewnątrz każdej ludzkiej istoty ukryte jest wyższe, boskie ?ja?, które jest manifestacją wyższej i pełniejszej boskiej natury.
3. Ta wyższa natura może zostać przebudzona i może stać się centrum codziennego życia danej osoby.
4. To przebudzenie jest powodem egzystencji każdego poszczególnego życia.

David Spangler cytowany w: ?Actualité des Religions? (nr 8, wrzesień 1999), s. 43, na temat głównych cech wizji New Age, która jest:

- ? holistyczna (ogólna, ponieważ istnieje jedna pojedyncza rzeczywistość ? energia);
- ? ekologiczna (Ziemia ? Gaja jest naszą matką; każdy z nas jest neuronem centralnego systemu nerwowego Ziemi);
- ? androgyniczna (zarówno tęczą, jak i Yin/Yang są symbolami New Age, wskazującymi na wzajemne uzupełnianie się przeciwieństw, szczególnie męskości i żeńskości);
- ? mistyczna (znajdująca świętość we wszystkich, najzwyklejszych rzeczach);
- ? planetarna (ludzie muszą być w jednym i tym samym czasie zakotwiczeni w ich własnej kulturze i otwarci na uniwersalny wymiar, zdolni do promowania miłości, współczucia, pokoju; dotyczy to także ustanowienia rządu światowego).

7.2. Wybrane terminy

Androgynia: nie jest hermafrodytyzmem, czyli posiadaniem fizycznych cech obu płci, ale świadomością obecności w każdej osobie pierwiastka męskiego i żeńskiego. Uważa się ją za stan zrównoważonej wewnętrznej harmonii pomiędzy animus i anima. Według New Age jest ona stanem wynikającym z nowej świadomości podwójnej formy bycia i istnienia, która jest charakterystyczna dla każdego mężczyzny i każdej kobiety. Im bardziej się rozprzestrzeni, tym bardziej będzie pomagać w transformacji relacji interpersonalnych.

Antropozofia: teozoficzna doktryna pierwotnie spopularyzowana przez Chorwata, Rudolfa Steinera (1861-1925), który po dłuższym okresie bycia liderem niemieckiego oddziału (od 1902 do 1913) opuścił Towarzystwo Teozoficzne. Antropozofia jest ezoteryczną doktryną mającą na celu wprowadzenie ludzi w tajniki ?obiektywnej wiedzy? w sferze duchowo-boskiej. Steiner wierzył, że pomogła mu ona zgłębić prawa ewolucji kosmosu i ludzkości. Zakłada ona, że każda fizyczna istota ma odpowiadającą jej duchową istotę, a na ziemskie życie wpływają gwiazdne energie i duchowe esencje. Kronika Akasha jest uważana za ? kosmiczną pamięć? dostępną dla wtajemniczonych[95].

Channeling (kanałowanie): psychiczne media twierdzą, że działają jako kanały pozwalające na przepływ informacji pochodzących od innych istot, zwykle bezcielesnych jednostek żyjących na wyższych poziomach. Channeling łączy istoty tak zróżnicowane jak: wywyższeni mistrzowie, aniołowie, bogowie, jednostki grupowe, duchy natury i Wyższe Ja.

Chrystus: według New Age historyczna postać Jezusa jest jedynie jednym z wcieleń idei, energii lub zbiorem wibracji. Zdaniem Alice Bailey, potrzebny byłby wielki dzień suplikacji, kiedy to wszyscy wierzący stworzyliby taką koncentrację duchowej energii, że nastąpiłoby dalsze wcielenie, które ujawniłoby sposób, w jaki ludzie mogą siebie ocalić? Dla wielu ludzi Jezus jest niczym więcej jak tylko duchowym mistrzem, który podobnie jak Budda, Mojżesz, Mahomet i inni został przeniknięty przez kosmicznego Chrystusa. Kosmiczny Chrystus znany jest również jako chrystusowa energia tkwiąca u podstawy każdej istoty i całego istnienia. Jednostki powinny być stopniowo wtajemniczane w świadomość tej chrystusowej cechy, którą wszyscy posiadają. Chrystus ? według New Age ? reprezentuje najwyższy stan doskonałości ?ja?[96].

Enneagram: (z języka greckiego ennéa = dziewięć + gramma = znak) nazwa odnosi się do wykresu złożonego z koła posiadającego na swym obwodzie dziewięć punktów, które są połączone wewnątrz koła trójkątem i sześciokątem. Początkowo był on używany w

przepowiadaniu przyszłości, ale stał się znany jako symbol systemu typologii osobowości składającej się z dziewięciu standardowych typów charakteru. Swą popularność uzyskał po publikacji książki Helen Palmer *The Enneagram*[97]. Autorka ta uznaje się za dłużniczkę rosyjskiego ezoterycznego myśliciela i uzdrowiciela G.I. Gurdijewa, chilijskiego psychologa Claudio Naranjo oraz autora Oscara Ichazo, założyciela Arica. Początki enneagramu pozostają okryte tajemnicą, niektórzy jednak utrzymują, że wywodzi się on z mistycyzmu Sufi.

Era Wodnika: każdy astrologiczny wiek, trwający około 2146 lat, nazwany jest zgodnie z nazwą jednego ze znaków zodiaku. Jednakże te "wielkie dni" następują po sobie w odwrotnej kolejności, a zatem gdy obecna Era Ryb się skończy, rozpocznie się Era Wodnika. Każda z er ma swoje własne kosmiczne energie; energia w Erze Ryb uczyniła ją czasem wojen i konfliktów, Wodnik natomiast ma być czasem harmonii, sprawiedliwości, pokoju, jedności itd. W tym aspekcie New Age akceptuje historyczną nieuchronność. Niektórzy wyrażają pogląd, że Era Byka była czasem religii żydowskiej, Era Ryb czasem chrześcijaństwa, a Wodnik zaś stanie się wiekiem uniwersalnej religii.

Ewolucja: w New Age jest ona czymś znacznie większym, niż tylko kwestią żyjących istot rozwijających się w kierunku wyższych form życia. Model fizyczny jest przetransponowany na sferę duchową, tak aby immanentna siła tkwiąca w ludziach mogła popchnąć ich w kierunku wyższych form życia duchowego. Uważa się, że ludzie nie posiadają pełnej kontroli nad tą siłą, ale ich dobre lub złe działania mogą przyspieszyć lub opóźnić ich postęp. Sądzi się, że całość stworzenia, włączając ludzkość, porusza się nieuchronnie w kierunku połączenia z boskim elementem. Reinkarnacja zajmuje bardzo ważne miejsce w tym spojrzeniu na postępującą duchową ewolucję, która, jak się uważa, zaczyna się przed narodzeniem i trwa nadal po śmierci[98].

Ezoteryzm (z języka greckiego *esoteros* = to, co jest wewnątrz): ogólnie termin ten odnosi się do starożytnej i ukrytej wiedzy dostępnej tylko grupie wtajemniczonych, którzy określają siebie jako strażników prawd ukrytych przed większością ludzkości. Proces wtajemniczenia prowadzi ludzi od zaledwie zewnętrznej, powierzchownej wiedzy o rzeczywistości do wewnętrznej prawdy, w procesie tym ich świadomość budzi się na głębszym poziomie. Ludzie są zaproszeni do podjęcia tej "wewnętrznej podróży" w celu odkrycia wewnątrz siebie "boskiej iskry". Zbawienie w tym kontekście zbiega się z odkryciem Ja.

Feng-shui: jedna z form geomancji, okultystyczna chińska metoda rozszyfrowywania ukrytej obecności pozytywnych i negatywnych prądów w budynkach i innych miejscach, na podstawie wiedzy o siłach ziemskich i atmosferycznych. "Podobnie jak ludzkie ciało lub kosmos, tak i miejsca są przecinane przez wpływy, których właściwa równowaga jest źródłem zdrowia i życia"[99].

Gnoza: w sensie ogólnym gnoza jest formą wiedzy, która nie jest intelektualna, ale wizjonerska lub mistyczna i, jak się uważa, została objawiona. Może ona połączyć człowieka z boską tajemnicą. W pierwszych wiekach chrześcijaństwa Ojcowie Kościoła walczyli przeciwko gnostycyzmowi, ponieważ był on nie do pogodzenia z wiarą chrześcijańską. Niektórzy widzą odrodzenie gnostyckich idei w dużej części myśli New Age, zwłaszcza, że istnieją autorzy związani z New Age, którzy rzeczywiście powołują się na wczesny gnostycyzm. Jednakże większy nacisk, jaki się kładzie w New Age na monizm, a nawet panteizm lub panenteizm zachęca niektórych do używania terminu neo-gnostycyzm w celu rozróżnienia gnozy New Age od starożytnego gnostycyzmu.

Hermetyzm: filozoficzne i religijne praktyki i spekulacje związane z pismami zawartymi w *Corpus Hermeticum* i aleksandryjskimi tekstami przypisywanymi mitycznemu Hermesowi

Trismegistosowi. W czasach Renesansu, kiedy to po raz pierwszy je poznano, uważano, że odkrywają one przedchrześcijańskie doktryny, jednak późniejsze studia pokazały, że pochodzą one z pierwszego wieku chrześcijaństwa[100]. Aleksandryjski hermetyzm jest głównym źródłem, z którego czerpie współczesny ezoteryzm, toteż oba te kierunki mają wiele wspólnego, m.in.: eklektyzm, odrzucenie ontologicznego dualizmu, afirmację pozytywnego i symbolicznego charakteru wszechświata, ideę upadku i późniejszego przywrócenia ludzkości. Hermetyczne spekulacje wzmocniły wiarę w starożytną fundamentalną tradycję lub tak zwaną odwieczną filozofię (*philosophia perennis*), błędnie uważaną za wspólną wszystkim religijnym tradycjom. Wyższe i ceremonialne formy magii pochodzą z renesansowego hermetyzmu.

Holizm: kluczowy koncept w "nowym paradygmacie", uważany za dostarczający teoretycznych ram, integrujących całe widzenie świata współczesnego człowieka. Pojęcie "całości" przedstawiane jest jako centralny koncept metodologiczny i ontologiczny stanowiący przeciwieństwo doświadczenia wynikającego ze zwiększającej się fragmentaryzacji w nauce i życiu codziennym. Ludzkość wpasowuje się we wszechświat jako część jednego żywego organizmu, harmonicznej sieci dynamicznych związków. Klasyczne rozróżnienie pomiędzy podmiotem a przedmiotem, za które wini się zwykle Kartezjusza i Newtona, jest kwestionowane przez różnych naukowców, którzy oferują most pomiędzy nauką i religią. Ludzkość jest częścią uniwersalnej sieci (ekosystemu, rodziny) natury i świata i musi poszukiwać harmonii z każdym elementem tego quasitranscendentnego autorytetu. Kiedy człowiek zrozumie swoje miejsce w naturze, w kosmosie, który jest również boski, pojmie także, że "całość" i "świętość" są jedną i tą samą rzeczą. Najprostsze sformułowanie holizmu znajduje się w hipotezie "Gaji"[101].

Inicjacja: w religijnej etnologii pojawia się kognitywna i/lub eksperymentalna podróż, dzięki której dana osoba zostaje przyjęta sama lub jako część grupy, za pomocą szczególnych rytuałów, w poczet członków religijnej wspólnoty, tajnego towarzystwa (np. masonerii) lub tajemniczego stowarzyszenia (magicznego, ezoteryczno-okultystycznego, gnostyckiego, teozoficznego itp.).

Karma (z sanskrytu *Kri* = dzieło, czyn): kluczowe pojęcie w hinduizmie, dżainizmie i buddyzmie, którego znaczenie nie zawsze jednak było takie samo. W starożytnym okresie wedyjskim oznaczało ono rytualny czyn, a szczególnie składanie ofiary, dzięki której dana osoba uzyskiwała dostęp do szczęścia lub błogosławieństwa życia po śmierci. Kiedy pojawiły się dżainizm i buddyzm (około sześciu wieków przed Chrystusem), karma straciła swoje zbawcze znaczenie: drogą do wyzwolenia stała się wiedza *Atman* lub "ja". W doktrynie *samsary* była ona rozumiana jako związana z nieustającym cyklem ludzkich narodzin i śmierci (hinduizm) lub ponownym narodzeniem (buddyzm)[102]. W kontekście *New Age* "prawo karmy" jest często rozumiane jako moralny równoważnik kosmicznej ewolucji. Nie ma ono już nic wspólnego ze złem lub cierpieniem "złudzeniami doświadczanymi jako części" kosmicznej gry, ale jest uniwersalnym prawem przyczyny i skutku, częścią tendencji połączonego wewnątrznie wszechświata zmierzającą w kierunku moralnej równowagi[103].

Kryształy: uważa się, że wibrują one na wysokich częstotliwościach, są zatem przydatne w przemianie siebie. Używa się ich w różnych terapiach, w medytacji, wizualizacji, "podróżach gwiazdnych" lub jako talizmany przynoszące szczęście. Patrząc z zewnątrz, nie posiadają one żadnej mocy, są po prostu piękne.

Mistycyzm: w mistycyzmie *New Age* człowiek zwraca się raczej ku sobie samemu niż w stronę komunii z Bogiem, który jest "całkowicie inny". Jest to zjednoczenie z wszechświatem, ostateczne unicestwienie poszczególnej jednostki w jedność z całością. Doświadczenie "Ja" jest uważane za doświadczenie boskości, należy zatem spojrzeć do

środka, aby odkryć autentyczną mądrość, kreatywność i siłę.

Monizm: metafizyczne przekonanie mówiące, że różnice pomiędzy istotami są złudne. Istnieje tylko jedna uniwersalna istota, której każda rzecz i każda osoba jest częścią. Monizm New Age w dużym stopniu zawiera także ideę, że rzeczywistość jest fundamentalnie duchowa, jest on zatem współczesną formą panteizmu (czasami wyraźnym odrzuceniem materializmu, szczególnie marksizmu). Jego roszczenie sobie prawa do rozwiązania całego dualizmu nie pozostawia miejsca na transcendentalnego Boga, wszystko więc jest Bogiem. Kolejny problem, jaki pojawia się dla chrześcijaństwa, wiąże się z kwestią pochodzenia zła. C.G. Jung postrzegał zło jako "ciemną stronę" Boga, podczas gdy w klasycznym teizmie jest On cały dobrem.

Muzyka New Age: jest to świetnie rozwijający się przemysł. Często sprzedawana jest ona jako środek do osiągnięcia harmonii ze sobą lub światem, część z niej to muzyka "celtycka" lub druidyczna. Niektórzy kompozytorzy New Age twierdzą, że celem tej muzyki jest budowanie mostów pomiędzy świadomym i nieświadomym, jest to prawdopodobnie bardziej prawdziwe w tych utworach, w których oprócz melodii, występuje medytacyjne i rytmiczne powtórzenie kluczowych wyrażeń. Podobnie jak w przypadku wielu elementów związanych ze zjawiskiem New Age, intencją niektórych rodzajów tej muzyki jest przyciągnięcie ludzi do samego New Age, jednakże większość jest po prostu artystycznym utworem lub też komercyjnym artykułem.

Neopoganizm: nazwa często odrzucana przez tych, do których się ją stosuje, a odnosząca się do prądu, który biegnie równoległe z New Age. Oba te ruchy często oddziałują na siebie wzajemnie. Na wielkiej fali reakcji przeciw tradycyjnym religiom, a szczególnie przeciw judeochrześcijańskiemu dziedzictwu Zachodu, wiele osób na nowo zwróciło się ku starożytnym, rdzennym, tradycyjnym pogańskim religiom. Wszystko to, co poprzedziło chrześcijaństwo, jest uważane za bardziej prawdziwe dla ducha danej ziemi lub narodu, za niezanieczyszczoną formę naturalnej religii, będącej w kontakcie z siłami natury, często matriarchalną, magiczną lub szamańską. Uważa się, że ludzkość będzie zdrowsza, jeśli powróci do naturalnego cyklu (rolniczych) świąt i do ogólnej afirmacji życia. Niektóre "neopogańskie" religie są niedawnymi rekonstrukcjami, których autentyczny związek z pierwotnymi formami można zakwestionować, szczególnie w przypadkach, gdy są one zdominowane przez współczesne ideologiczne składniki, takie jak ekologia, feminizm albo, w wielu przypadkach, mity dotyczące czystości rasowej[104].

Nowa Myśl: ruch religijny założony w Stanach Zjednoczonych Ameryki w dziewiętnastym wieku. Jego początki wywodzą się z idealizmu, którego był spopularyzowaną formą. W przekonaniu tym Boga uważano za całkowicie dobrego, a zło za ledwie za złudzenie, natomiast podstawową rzeczywistością był umysł. Ponieważ to umysł każdego człowieka jest tym czynnikiem, który powoduje wydarzenia w jego życiu, człowiek musi wziąć ostateczną odpowiedzialność za każdy aspekt swojej sytuacji.

Okultyzm: okultystyczna (a więc ukryta) wiedza oraz ukryte siły umysłu i natury znajdują się u podstaw wierzenia i praktyki związanej z przypuszczalną tajemnicą "odwiecznej filozofii", wywodzącej się z jednej strony z magii i alchemii starożytnej Grecji, a z drugiej z żydowskiego mistycyzmu. Są one trzymane w ukryciu przez kodeks tajemnicy narzucony wtajemniczonym zebraniem w grupy i towarzystwa, które strzegą tajemnej wiedzy i technik. W dziewiętnastym wieku spirytualizm i Towarzystwo Teozoficzne wprowadziły nowe formy okultyzmu, które z kolei wpłynęły na różne prądy w myśli New Age.

Panteizm (greckie pan = wszystko i theos = Bóg): przekonanie, że wszystko jest Bogiem lub,

czasem, że wszystko jest w Bogu, a Bóg jest we wszystkim (panenteizm). Każdy element wszechświata jest boski, a boskość jest w równym stopniu obecna we wszystkim. W poglądzie tym nie ma miejsca na Boga jako oddzielną istotę w rozumieniu klasycznego teizmu.

Parapsychologia: traktuje o zagadnieniach takich jak percepcja pozasensoryczna, telepatia, telekineza, uzdrawianie psychiką i komunikacja z duchami poprzez media lub kanałowanie. Pomimo ostrej krytyki ze strony naukowców, parapsychologia umocniła się i dobrze wpisuje się w pogląd popularny w niektórych dziedzinach New Age, głoszący, że ludzie posiadają nadzwyczajne psychiczne zdolności, ale często tylko w nierozwiniętej formie.

Poszerzanie świadomości: jeśli kosmos jest rozumiany jako jeden ciągły łańcuch istnienia, wszystkie poziomy egzystencji ? mineralne, roślinne, zwierzęce, ludzkie, kosmiczne i boskie istoty ? są współzależne. Mówi się, że ludzie stali się świadomi swego miejsca w tej holistycznej wizji globalnej rzeczywistości poprzez poszerzenie swej świadomości wykraczające znacznie ponad jej zwykłe granice. New Age oferuje olbrzymią różnorodność technik pomagających ludziom osiągnąć wyższy poziom postrzegania rzeczywistości, a także sposób przezwyciężenia podziału pomiędzy podmiotami oraz podmiotami i przedmiotami w procesie poznawczym, kończącym się całkowitym połączeniem tego, co normalna, niższa świadomość postrzega jako oddzielne lub różne rzeczywistości.

Pozytywne myślenie: przekonanie, że ludzie mogą zmieniać fizyczną rzeczywistość lub zewnętrzne okoliczności poprzez zmianę swego nastawienia psychicznego, przez myślenie pozytywne i konstruktywne. Czasami jest to kwestia stania się rzeczywiście świadomym tych naszych nieświadomych postaw, które określają naszą sytuację życiową. Tym, którzy myślą pozytywnie, obiecuje się zdrowie i pełnię, często powodzenie, a nawet nieśmiertelność.

Psychologia głębi: szkoła psychologii założona przez C.G. Junga, ucznia Freuda. Jung uznał, że religia i sprawy duchowe są niezwykle istotne dla uzyskania pełni i zdrowia. Interpretacja snów i analiza archetypów były kluczowymi elementami w jego metodzie. Archetypy są formami, które należą do odziedziczonej struktury ludzkiej psychiki, pojawiają się one w powtarzających się motywach lub obrazach w snach, fantazjach, mitach i bajkach.

Rebirthing: we wczesnych latach siedemdziesiątych Leonard Orr opisał rebirthing jako proces, dzięki któremu dana osoba może zidentyfikować i odizolować te miejsca w swojej świadomości, które są splątane i stanowią źródło obecnych problemów.

Reinkarnacja: w kontekście New Age reinkarnacja jest związana z koncepcją postępującej ewolucji w kierunku stawania się boskim. W przeciwieństwie do indyjskich religii lub tych, które się z nich wywodzą, New Age uważa reinkarnację za krok w rozwoju poszczególnej duszy ku bardziej doskonałemu stanowi. To, co podlega reinkarnacji, jest czymś zasadniczo niematerialnym lub duchowym; a dokładniej rzecz ujmując, świadomością, tą iskrą energii w człowieku, która uczestniczy w kosmicznej lub ?chrystusowej? energii. Śmierć jest niczym innym, jak tylko przejściem duszy z jednego ciała do innego.

Różokrzyżowcy (Rosicrucians): są zachodnią grupą okultystyczną zaangażowaną w alchemię, astrologię, teozofię i kabalistyczne interpretacje Pisma Świętego. Drużyna Różokrzyżowców (Rosicrucian Fellowship) przyczyniła się do odnowy astrologii w dwudziestym wieku, a Starożytny i Mistyczny Zakon Różokrzyżowców (AMORC) połączył sukces z przypuszczalną zdolnością materializacji psychicznych obrazów zdrowia, bogactw i szczęścia.

Ruch Ludzkiego Potencjału: od swojego powstania (Esalen, Kalifornia, lata sześćdziesiąte)

rozwinął się on w sieć grup promujących uwolnienie dzięki samorealizacji, wrodzonej ludzkiej zdolności do bycia kreatywnym. Związane z tą ideą różne techniki osobistej przemiany coraz częściej są wykorzystywane przez firmy w programach treningu zarządzania, które organizowane są z bardzo zwykłych, ekonomicznych powodów. Transpersonalne Technologie, Ruch dla Wewnętrznej Duchowej Świadomości, Organizacyjny Rozwój i Organizacyjna Przemiana – wszystkie te techniki przedstawia się jako nie-religijne, jednak w rzeczywistości pracownicy firm mogą znaleźć się w sytuacjach, w których poddani zostaną wpływowi obcej „duchowości”, w sytuacjach, które stawiają pytanie o osobistą wolność człowieka. Istnieją wyraźne powiązania pomiędzy duchowością Wschodu a psychoterapią, psychologia Junga i Ruch Ludzkiego Potencjału miały natomiast wielki wpływ na szamanizm i „zrekonstruowane” formy pogaństwa, takie jak druidyzm i wicca. Ogólnie rzecz ujmując „osobisty wzrost” może być rozumiany jako rodzaj „religijnego zbawienia” proponowanego przez New Age. Uważa ono bowiem, że uwolnienie od ludzkiego cierpienia i słabości będzie rezultatem rozwijania naszego potencjału, gdyż rozwój ten prowadzi do zwiększenia kontaktu z naszą wewnętrzną boskością[105].

Spirytyzm: próby nawiązania kontaktu z duchami zmarłych istniały od zawsze, a dziewiętnastowieczny spirytyzm jest uważany za jeden z nurtów, które włączyły się do New Age. Rozwinął się on na tle idei Swedenborga i Mesmera i stał się nowym rodzajem religii. Madame Blavatsky była medium, dlatego też spirytyzm miał wielki wpływ na Towarzystwo Teozoficzne, mimo iż podkreślano tu raczej kontakt z istotami z odległej przeszłości niż z ludźmi, którzy umarli niedawno. Allan Kardec przyczynił się do rozszerzenia idei spirytyzmu w religiach afro-brazylijskich. Elementy spirytyzmu występują również w niektórych nowych ruchach religijnych w Japonii.

Szamanizm: to praktyki i wierzenia związane z komunikacją z duchami natury i duchami zmarłych, która dokonuje się poprzez rytualne owładnięcie szamana, służącego jako medium, przez duchy. Szamanizm stał się atrakcyjny w kręgach New Age, ponieważ podkreśla harmonię z siłami natury i uzdrawianie. Istnieje również romantyczny obraz związany z rdzennymi religiami i ich bliskością z ziemią i naturą.

Świadomość planetarna: pogląd, który rozwinął się w latach osiemdziesiątych, mający na celu promowanie lojalności raczej wobec wspólnoty ludzkiej niż wobec rodów, plemion lub innych ustalonych grup społecznych. Może on być uważany za spadkobiercę ruchów z początku dwudziestego wieku, które lansowały ideę rządu światowego. Świadomość jedności ludzkości dobrze wpasowuje się w hipotezę Gaji.

Teozofia: starożytny termin, który początkowo oznaczał rodzaj mistycyzmu. Był on łączony z greckimi gnostykami i neoplatonikami, z Mistrzem Eckhartem, Mikołajem z Kuzy i Jakubem Boehme. Terminowi „teozofia” nowy wymiar nadało Towarzystwo Teozoficzne, założone m.in. przez Helenę Pietrownę Blavatsky w 1875 roku. Teozoficzny mistycyzm zwraca się w kierunku monizmu, podkreślając niezbędną jedność duchowych i materialnych składników wszechświata. Poszukuje on również ukrytych sił, które sprawiają, że materia i duch oddziałują na siebie w taki sposób, że umysły ludzkie i boskie w końcu się spotykają. Jest to moment, w którym teozofia oferuje mistyczne odkupienie lub oświecenie.

Transcendentalizm: dziewiętnastowieczny ruch pisarzy i myślicieli w Nowej Anglii, których łączył idealistyczny zbiór przekonań na temat niezbędnej jedności stworzenia, wrodzonej dobroci osoby ludzkiej i wyższości wglądu nad logiką i doświadczeniem dla objawienia najgłębszych prawd. Główną postacią tego ruchu był Ralph Waldo Emerson. Przeszedł od ortodoksyjnego chrześcijaństwa, przez unitarianizm, do nowego, naturalnego mistycyzmu, który połączył pojęcia zaczerpnięte z hinduizmu z popularnymi amerykańskimi ideami, takimi jak: indywidualizm, osobista odpowiedzialność i potrzeba odniesienia sukcesu.

Wicca: staroangielski termin oznaczający czarownice, który został nadany neopogańskiej odmowie niektórych elementów rytualnej magii. Został on wylansowany w Anglii w 1939 roku przez Geralda Gardnera, który opierając się na pewnych dawnych tekstach, wedle których średniowieczne, europejskie czary były starożytną religią natury prześladowaną przez chrześcijan. Nazywany ?sztuką? (craft), szybko się rozwinął w latach sześćdziesiątych w Stanach Zjednoczonych, gdzie połączył się z ruchem ?kobiecej duchowości?.

Wielkie Białe Braterstwo (Great White Brotherhood): Helena Blavatsky twierdziła, że jest w kontakcie z mahatmas lub mistrzami, czyli wywyższonymi istotami, które wspólnie tworzą Wielkie Białe Braterstwo. Postrzegała je ona jako prowadzące ewolucję rasy ludzkiej i kierujące pracą Towarzystwa Teozoficznego.

7.3. Kluczowe miejsca New Age

Esalen: wspólnota założona w Big Sur, w Kalifornii, w 1962 roku przez Michaela Murphyego i Richarda Pricea, których głównym celem było dojście do samorealizacji istnienia poprzez nudyzm i wizje, jak również dzięki ?łagodnym lekom?. Miejsce to stało się jednym z najważniejszych centrów Ruchu Ludzkiego Potencjału, i rozprzestrzeniło idee dotyczące holistycznej medycyny w świecie edukacji, polityki i ekonomii. Dokonywało się to poprzez kursy dotyczące: religioznawstwa porównawczego, mitologii, mistycyzmu, medytacji, psychoterapii, technik poszerzania świadomości itd. Obok Findhorn, Esalen uważa się za kluczowe miejsce w rozwoju świadomości Wodnika. Sowiecko-Amerykański Instytut Esalen (The Esalen Soviet-American Institute) współpracował z sowieckimi urzędnikami nad Projektem Promocji Zdrowia.

Findhorn: ta holistyczna wspólnota rolnicza założona przez Petera i Eileen Caddy, stosując niekonwencjonalne metody, osiągnęła wyjątkowe rezultaty, którymi był ogromny wzrost roślin. Założenie wspólnoty Findhorn w Szkocji w 1965 roku było kamieniem milowym w ruchu, który nosi etykietkę ?New Age?. W rzeczywistości Findhorn ?postrzegane było jako ucieleśniające główne ideały przemiany?. Poszukiwanie uniwersalnej świadomości, harmonia z naturą, wizja przemienionego świata i praktyka tunelowania, z których wszystkie stały się cechami charakterystycznymi New Age, były obecne na farmie Findhorn od samego jej założenia. Sukces tej wspólnoty doprowadził do tego, iż stała się ona modelem i/lub inspiracją dla innych grup, takich jak Alternatives w Londynie, Esalen w Big Sur w Kalifornii oraz Open Center i Omega Institute w Nowym Jorku[106].

Monte Verità: utopijna wspólnota w pobliżu miejscowości Ascona w Szwajcarii. Od końca dziewiętnastego wieku była ona miejscem spotkań europejskich i amerykańskich propagatorów kontrkultury w dziedzinie polityki, psychologii, sztuki i ekologii. Corocznie (począwszy od 1933 roku) są tam organizowane konferencje Eranos, gromadzące niektórych z wielkich ?oświeconych? New Age. Głównym celem tej wspólnoty, co dostrzec można po przestudiowaniu jej almanachów, było stworzenie zintegrowanego świata religii[107]. Fascynującym doświadczeniem jest obejrzenie listy tych, którzy w ciągu tych lat zbierali się i nadal przyjeżdżają do Monte Verità.

Przypisy

[1] Paul Heelas, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Oxford (Blackwell) 1996, s. 137.

[2] Por. P. Heelas, op. cit., s. 164 i dalej.

[3] Por. P. Heelas, op. cit., s. 173.

- [4] Por. Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et vivificantem* (18 maja 1986), 53.
- [5] Por. Gilbert Markus o.p., *„Celtic Schmeltic“*, (1), [w:] *Spirituality*, vol. 4, November-December 1998, nr 21, s. 379-383 i (2), [w:] *Spirituality*, vol. 5, styczeń-luty 1999, nr 22, s. 57-61.
- [6] Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, KUL, Lublin 1994, s. 80-81.
- [7] Por. szczególnie Massimo Introvigne, *New Age & Next Age*, Casale Monferrato (Piemme) 2000.
- [8] M. Introvigne, op. cit., s. 267.
- [9] Por. Michel Lacroix, *L'Ideologia della New Age*, Milano (il Saggiatore) 1998, s. 86. Słowo *„sekta“* jest tutaj użyte nie w sensie pejoratywnym, ale raczej jako zjawisko socjologiczne.
- [10] Por. Wouter J. Hanegraaff, *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, Leiden-New York-Köln (Brill) 1996, s. 377 i inne.
- [11] Por. Rodney Stark i William Sims Bainbridge, *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*, Berkeley (University of California Press) 1985.
- [12] Por. M. Lacroix, op. cit., s. 8.
- [13] Szwajcarski kurs *„Theologie für Laien“* zatytułowany *Faszination Esoterik* wyjaśnia to szczegółowo, por. *„Kursmappe 1 – New Age und Esoterik“*, tekst towarzyszący slajdom, s. 9.
- [14] Termin ten był już użyty w tytule *„The New Age Magazine“*, który był wydawany przez The Ancient Accepted Scottish Masonic Rite w południowej jurysdykcji Stanów Zjednoczonych Ameryki już w 1900 roku; por. M. York, *New Age in Great Britain*, [w:] *Syzygy. Journal of Alternative Religion and Culture*, 1:2-3 (1992), Stanford CA, s. 156, przypis 6. Dokładny czas i natura zmiany, którą będzie nadejście New Age, są różnie interpretowane przez różnych autorów; szacunki dotyczące czasu wahają się od roku 1967 do 2376.
- [15] W 1977 roku Marilyn Ferguson zapytała listownie 210 osób zaangażowanych w przemianę społeczną, które nazwała *„Spiskowcami Wodnika“*. Interesujący jest zwłaszcza następujący fragment: *„Kiedy adresaci zostali poproszeni o wymienienie osób, których idee wpłynęły na nich, czy to przez osobisty kontakt, czy też przez ich pisma, najczęściej pojawiającymi się, według częstotliwości, byli Pierre Teilhard de Chardin, Carl Gustav Jung, Abraham Maslow, Carl Rogers, Aldous Huxley, Robert Assagioli, i J. Krishnamurti. Inni często wspomniani to: Paul Tillich, Hermann Hesse, Alfred North Whitehead, Martin Buber, Ruth Benedict, Margaret Mead, Gregory Bateson, Tarthang Tulku, Alan Watts, Sri Aurobindo, Swami Muktananda, D.T. Suzuki, Thomas Merton, Willis Harman, Kenneth Boulding, Elise Boulding, Erich Fromm, Marshall McLuhan, Buckminster Fuller, Frederic Spiegelberg, Alfred Korzybski, Heinz von Foerster, John Lilly, Werner Erhard, Oscar Ichazo, Maharishi Mahesh Yogi, Joseph Chilton Pearce, Karl Pribram, Gardner Murphy i Albert Einstein“*, w: *The Aquarian Conspiracy. Personal i Social transformation in Our Time*, Los Angeles (Tarcher) 1980, s. 50 (przypis 1) i s. 434.
- [16] W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 520.
- [17] Irish Theological Commission, *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon*, Dublin 1994, rozdział 3.
- [18] Por. *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago (University of Chicago Press), 1970, s. 175 (Thomas Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych*, Warszawa, 1968).
- [19] Por. Alessandro Olivieri Pennesi, *Il Cristo del New Age. Indagine critica*, Vatican City (Libreria Editrice Vaticana) 1999, passim, ale szczególnie s. 11-34. Zobacz również paragraf 4 poniżej.
- [20] Warto przypomnieć słowa tej piosenki, które szybko wpisały się w umysły całego pokolenia w Ameryce Północnej i Zachodniej Europie: *„Kiedy Księżyc jest w Siódmym Domu, a Jowisz ustawia się z Marsem, wtedy Pokój zacznie prowadzić Planety, a Miłość pokieruje Gwiazdami. To jest świt Ery Wodnika? Harmonia i zrozumienie, współczucie i zaufanie rozleją się wszędzie; nie będzie więcej fałszu lub drwiny – złote życie, marzenia o wizjach, objawienie mistycznych kryształów i prawdziwe wyzwolenie umysłu. Wodnik??“*

- [21] P. Heelas, op. cit., s. 1 i dalej. "Journal of the Berkeley Christian Coalition" (sierpień, 1978) mówi o tym w następujący sposób: "Dziesięć lat temu hippisowska duchowość 'funky' oparta na narkotykach i mistycyzm zachodniej jogi zostały ograniczone do kontrkultury. Dzisiaj oba te zjawiska znalazły swą drogę do stania się głównym nurtem naszej kulturalnej mentalności. Nauka, zdrowie i sztuka, nie wspominając już o psychologii i religii, są w całości zaangażowane w fundamentalną rekonstrukcję swoich podstawowych założeń". Cytowane w: Marilyn Ferguson, op. cit., s. 370n.
- [22] Por. Chris Griscom, *Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute*, New York (Simon & Schuster) 1987, s.82.
- [23] Zob. "Wybrane terminy" dotyczące New Age, § 7.2, poniżej.
- [24] Por. W.J. Hanegraaff, op. cit., rozdział 15 ("The Mirror of Secular Thought?"). System odpowiedniości jest ewidentnie dziedzictwem tradycyjnego ezoteryzmu, ale zyskał on nowe znaczenie dla tych, którzy (świadomie lub nie) podążają za Swedenborgiem. Podczas gdy w tradycyjnej doktrynie ezoterycznej każdy naturalny element zawiera w sobie boskie życie, dla Swedenborga natura jest martwym odbiciem żyjącego, duchowego świata. Idea ta jest bardzo bliska współczesnej wizji odczarowanego świata i óżnych prób "za-czarowania" go na nowo. Blavatsky odrzucała odpowiedniość, zaś Jung stanowczo relatywizował przyczynowość na korzyść ezoterycznej wizji świata związanej z odpowiednością.
- [25] W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 54-55.
- [26] Por. Reinhard Hümmel, "Reinkarnation?", [w:] Hans Gasper, Joachim Müller, Friederike Valentin (eds.), *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*, Freiburg-Basel-Wien (Herder) 2000, s. 886-893.
- [27] Michael Fuss, *New Age and Europe? A Challenge for Theology*, [w:] "Mission Studies" Vol. VIII-2, 16, 1991, s. 192.
- [28] Ibid., loc. cit.
- [29] Ibid., s. 193.
- [30] Ibid., s. 199.
- [31] Kongregacja do Spraw Doktryny Wiary, List do Biskupów Kościoła Katolickiego poświęcony niektórym aspektom chrześcijańskiej medytacji (Orationis Formas), 1989, 14, por. Gaudium et Spes, 19; Fides et Ratio, 22.
- [32] W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 448 i dalej. Cele te sącytowane za ostateczną (1896) wersją, wcześniejsze ich wersje kładły nacisk na irracjonalność "bigoterii" i na pośpiech konieczny w promowaniu nie-sekciarskiej edukacji. Hanegraaff cytuje opis J. Gordona Meltona przedstawiającego religię New Age jako zakorzenioną w "okultystyczno-metafizycznej" tradycji (ibid., s. 455).
- [33] W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 513.
- [34] Thomas M. King s.j., *Jung and Catholic Spirituality*, w: "America", 3 kwietnia 1999, s. 14. Autor podkreśla, że entuzjaści New Age "cytują fragmenty dotyczące I Ching, astrologii i Zen, podczas gdy katolicy cytują fragmenty dotyczące chrześcijańskiej mistyki, liturgii i psychologicznej wartości sakramentu pojednania" (s. 12). Wymienia on również listę osobistości katolicyzmu i duchowych instytucji wyraźnie inspirowanych i prowadzonych przez psychologię Junga.
- [35] Por. W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 501 i dalej.
- [36] Carl Gustav Jung, *Wandlungen und Symbole der Libido*, cytowane w: Hanegraaff, op. cit., s.503.
- [37] W tej kwestii por. Michel Schooyans, *L'Évangile face au désordre mondial*, z przedmową Kardynała Josepha Ratzingera, Paris (Fayard) 1997.
- [38] Cytowane w *The True and the False New Age. Introductory Ecumenical Notes*, Wspólnota Maranatha, Manchester (Maranatha) 1993, 8.10 "oryginalne numerowanie stron nie jest określone.
- [39] Michel Lacroix, *L'Ideologia della New Age*, Milano (il Saggiatore) 1998, s. 84nn.
- [40] Por. rozdział dotyczący idei Davida Spanglera w: "Actualité des Religions" nr 8, wrzesień 1999, s. 43.

- [41] M. Ferguson, op. cit., s. 407.
- [42] Ibid., s. 411.
- [43] ?Być Amerykaninem [?] to dokładnie znaczy wymarzyć sobie przeznaczenie, a nie odziedziczyć je. Zawsze byliśmy mieszkańcami raczej mitu niż historii?: Leslie Fiedler, cytowane w: M. Ferguson, op. cit., s. 142.
- [44] Por. P. Heelas, op. cit., s. 173nn.
- [45] David Spangler, *The New Age*, Issaquah (Mornington Press) 1988, s. 14.
- [46] P. Heelas, op. cit., s. 168.
- [47] Zob. Przedmowę do: Michel Schooyans, *L'Évangile face au désordre mondial*, op. cit. Cytat ten jest przetłumaczony z włoskiego: *Il nuovo disordine mondiale*, Cinisello Balsamo (San Paolo) 2000, s. 6.
- [48] Por. *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development*, Paris (UNESCO) 1995, które ilustruje znaczenie przypisywane celebracji i promowaniu różnorodności.
- [49] Por. Christoph Bochinger, ?New Age? und moderne Religion: Religionswissenschaftliche Untersuchungen, Gütersloh (Kaiser) 1994, szczególnie rozdział 3.
- [50] Mankamenty technik, które nie samodlitwą, omówione zostały w § 3.4: ?Chrześcijańska mistyka a mistycyzm New Age?.
- [51] Por. Carlo Maccari, ?La ?mistica cosmica? del New Age?, [w:] ?Religioni e Sette nel Mondo? 1996/2.
- [52] Jean Vernet, *L'avventura spirituale dei figli dell'Acquario*, [w:] ?Religioni e Sette nel Mondo? 1996/2, s. 42 i dalej.
- [53] J. Vernet, loc. cit.
- [54] Por. J. Gordon Melton, *New Age Encyclopedia*, Detroit (Gale Research) 1990, s. xiii-xiv.
- [55] David Spangler, *The Rebirth of the Sacred*, London (Gateway Books) 1984, s. 78nn.
- [56] David Spangler, *The New Age*, op. cit., s. 13 i dalej.
- [57] Jan Paweł II, *List Apostolski Tertio Millennio Adveniente* (10 listopad 1994), 9.
- [58] Matthew Fox, *The Coming of the Cosmic Christ. The Healing of Mother Earth and the Birth of a Global Renaissance*, San Francisco (Harper & Row) 1988, s. 135.
- [59] Por. dokument wydany przez Komitet Konferencyjny Biskupów Argentyny do Spraw Kultury: *Frente a una Nueva Era. Desafío a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización*, 1993.
- [60] Kongregacja do Spraw Doktryny Wiary, *Orationis Formas*, 23.
- [61] Ibid., 3; zob. rozdziały poświęcone medytacji i modlitwie kontemplacyjnej w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, 2705 ?2719.
- [62] Por. Kongregacja do Spraw Doktryny Wiary, *Orationis Formas*, 13.
- [63] Por. Brendan Pelphrey, *I said, You are Gods. Orthodox Christian Theosis and Deification in the New Religious Movements*, [w:] ?Spirituality East and West? Wielkanoc 2000 (nr 13).
- [64] Adrian Smith, *God and the Aquarian Age. The new era of the Kingdom*, Great Wakering (McCrimmons) 1990, s. 49.
- [65] Por. Benjamin Creme, *The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom*, London (Tara Press) 1979, s. 116.
- [66] Por. Jean Vernet, *Le New Age*, Paris (P.U.F.) 1992 (Collection Encyclopédique Que sais-je?), s. 14.
- [67] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 52.
- [68] Por. Alessandro Olivieri Pennesi, *Ii Cristo del New Age. Indagine Critica*, Libreria Editrice Vaticana 1999, szczególnie strony 13- 34. Lista punktów wspólnych znajduje się na s. 33.
- [69] *Credo Nicejskie*.
- [70] Michel Lacroix, *L'Ideologia della New Age*, Milano (Il Saggiatore) 1998, s. 74.
- [71] Ibid., s. 68.

- [72] Edwin Schur, *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change*, New York (McGraw Hill) 1977, s. 68.
- [73] Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 355-383.
- [74] Por. Paul Heelas, *New Age. The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Oxford (Blackwell) 1996, s. 161.
- [75] *A Catholic Response to the New Age Phenomenon*, Irish Theological Commission 1994, rozdział 3.
- [76] Kongregacja do Spraw Doktryny Wiary, *Orationis Formas*, 3.
- [77] *Ibid.*, 7.
- [78] William Bloom, *The New Age. An Anthology of Essential Writings*, London (Rider) 1991, s. xvi.
- [79] Katechizm Kościoła Katolickiego, 387.
- [80] *Ibid.*, 1849.
- [81] *Ibid.*, 1850.
- [82] Jan Paweł II, List apostolski na temat ludzkiego cierpienia *Salvifici doloris* (11 luty 1984), 19.
- [83] Por. David Spangler, *The New Age*, op. cit., s. 28.
- [84] Por. Jan Paweł II, encyklika *Redemptoris Missio* (7 grudzień 1990), 6, 28, i deklaracja *Dominus Jesus* (6 sierpień 2000) Kongregacji do Spraw Doktryny Wiary, 12.
- [85] Por. R. Rhodes, *The Counterfeit Christ of New Age*, Grand Rapids (Baker) 1990, s. 129.
- [86] Helen Bergin o.p., *Living One's Truth*, [w:] *The Furrow?*, styczeń 2000, s. 12.
- [87] *Ibid.*, s. 15.
- [88] Por. P. Heelas, op. cit., s. 138.
- [89] Elliot Miller, *A Crash Course in the New Age*, Eastbourne (Monarch) 1989, s. 122. Dla udokumentowania radykalnie antychrześcijańskiej postawy spirytualizmu por. R. Laurence Moore, *Spiritualism?*, [w:] Edwin S. Gaustad (red.), *The Rise of Adventism: Religion and Society in Mid-Nineteenth-Century America*, New York 1974, s. 79-103, jak również R. Laurence Moore, *In Search of White Crows: Spiritualism, Parapsychology and American Culture*, New York (Oxford University Press) 1977.
- [90] Por. Jan Paweł II, Encyklika *Fides et Ratio* (14 wrzesień 1998), s. 36-48.
- [91] Por. Jan Paweł II, Address to the United States Bishops of Iowa, Kansas, Missouri and Nebraska on their *Ad Limina?* visit, 28 maja 1993.
- [92] Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Ecclesia in Africa* (14 wrzesień 1995), 103. Papieska Rada Kultury opublikowała podręcznik prezentujący podobne ośrodki na całym świecie: *Catholic Cultural Centres* (3rd edition, Vatican City, 2001).
- [93] Por. Kongregacja do Spraw Doktryny Wiary, *Orationis Formas*, i § 3 powyżej.
- [94] Jest to obszar, w którym brak informacji może sprawić, że osoby odpowiedzialne za edukację dadzą się wprowadzić w błąd przez grupy, których prawdziwa działalność jest niezgodna z przesłaniem Ewangelii. Zdarza się to zwłaszcza w szkołach, gdzie ciekawi świata młodzi odbiorcy są idealnym celem dla prezentacji ideologicznego towaru; por. caveat w: Massimo Introvigne, *New Age & Next Age*, Casale Monferrato (Piemme) 2000, s. 277nn.
- [95] Por. J. Badewien, *Antroposofia*, [w:] H. Waldenfels (red.) *Nuovo Dizionario delle Religiai*, Cinisello Balsamo (San Paolo) 1993, s. 41.
- [96] Por. Raúl Berzosa Martinez, *Nueva Era y Cristianismo*, Madrid (BAC) 1995, s. 214.
- [97] Helen Palmer, *The Enneagram*, New York (Harper-Row) 1989.
- [98] Por. dokument Argentyńskiego Komitetu Episkopalnego do Spraw Kultury, op. cit.
- [99] J. Gernet, w J.-P. Vernant et al., *Divination et Rationalité*, Paris (Seuil) 1974, s. 55.
- [100] Por. Susan Greenwood, *Gender and Power in Magical Practices*, [w:] Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds.), *Beyond New Age. Exploring Alternative Spirituality*, Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000, s. 139.
- [101] Por. M. Fuss, op. cit., s. 198?199.
- [102] Por. krótkie, ale jasne opracowanie na temat Ruchu Ludzkiego Potencjału, zob. Elizabeth Puttick, *Personal Development: the Spiritualisation and Secularisation of the*

Human Potential Movement, [w:] Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds.), *Beyond New Age. Exploring Alternative Spirituality*, Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000, s. 201-219.

[103] Por. C. Maccari, *La "New Age" di fronte alla fede cristiana*, Leumann-Torino (LDC) 1994, s. 168.

[104] Por. W.J. Hanegraaff, op. cit., s. 283-290.

[105] Na temat tej ostatniej, bardzo delikatnej kwestii, zobacz: artykuł Eckharda Türka *Neonazismus* w: Hans Gasper, Joachim Müller, Friederike Valentin (eds.), *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*, Freiburg-Basel-Wien (Herder) 2000, s. 726.

[106] Por. John Saliba, *Christian Responses to the New Age. A Critical Assessment*, London (Geoffrey Chapman) 1999, s. 1.

[107] Por. M. Fuss, op. cit., s. 195-196.

8. ŹRÓDŁA

Dokumenty Magisterium Kościoła Katolickiego

Jan Paweł II, *Address to the United States Bishops of Iowa, Kansas, Missouri and Nebraska on their "Ad Limina" Visit*, 28 maja 1993.

Kongregacja Nauki Wiary, *List do Biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach medytacji chrześcijańskiej. Orationis formas* (15 października 1989), [w:] *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, Biblos, Tarnów 1995, s. 337-352

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Aktualne problemy eschatologii*, 1992 (numery 9-10 na temat reinkarnacji), [w:] *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969-1996*, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 2000, s. 329-334.

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia Odkupienia*, 1995 (I/29 i II/35-36), tamże, s. 348n i 370.

Argentine Bishops Conference Committee for Culture, *Frente a una Nueva Era. Desafio a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización*, 1993.

Irish Theological Commission, *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon*, Dublin 1994.

Godfried Danneels, *Au-delà de la mort: réincarnation et resurrection*, Pastoral Letter, Easter 1991.

Godfried Danneels, *Christ or Aquarius? Pastoral Letter*, Christmas 1990 (Veritas, Dublin).

Carlo Maccari, *La "mistica cosmica" del New Age*, [w:] *"Religioni e Sette nel Mondo"* 1996/2.

Carlo Maccari, *La New Age di fronte alla fede cristiana*, Turin (LDC) 1994.

Edward Anthony McCarthy, *The New Age Movement*, Pastoral Instruction, 1992.

Paul Poupard, *Felicità e fede cristiana*, Casale Monferrato (Ed. Piemme) 1992.

Joseph Ratzinger, *La fede e la teologia ai nostri giorni*, Guadalajara, maj 1996, [w:] *L'Osservatore Romano*, 27 październik 1996.

Norberto Rivera Carrera, *Instrucción Pastoral sobre el New Age*, 7 styczeń 1996.

Christoph von Schönborn, *Risurrezione e reincarnazione*, (Italian translation) Casale Monferrato (Piemme) 1990.

J. Francis Stafford, *Il movimento "New Age"*, [w:] *L'Osservatore Romano*, 30 październik 1992.

Working Group on New Religious Movements (ed.), *Vatican City, Sects and New Religious Movement. An Anthology of Texts From the Catholic Church*, Washington (USCC) 1995.

Opracowania chrześcijańskie:

Raúl Berzosa Martínez, *Nueva Era y Cristianismo. Entre el diálogo y la ruptura*, Madrid (BAC) 1995.

André Fortin, *Les Galeries du Nouvel Age: un chrétien s'y promène*, Ottawa (Novalis) 1993.

Claude Labrecque, *Une religion américaine. Pistes de discernement chrétien sur les courants populaires du "Nouvel Age"*, Montréal (Médiaspaul) 1994.

The Methodist Faith and Order Committee, *The New Age Report to Conference* 1994.

Aidan Nichols, *The New Age Movement*, [w:] *The Month*, marzec 1992, s. 84-89.

Alessandro Olivieri Pennesi, *Il Cristo del New Age. Indagine critica*, Vatican City (Libreria Editrice Vaticana) 1999.

Ökumenische Arbeitsgruppe *"Neue Religiöse Bewegungen w der Schweiz"*, *New Age ? aus christlicher Sicht*, Freiburg (Paulusverlag) 1987.

Mitch Pacwa s.j., *Catholics and the New Age. How Good People are being drawn into Jungian Psychology, the Enneagram, and the New Age of Aquarius*, Ann Arbor MI (Servant) 1992.

John Saliba, *Christian Responses to the New Age Movement. A Critical Assessment*, London (Chapman) 1999.

Josef Südbrack s.j., *Neue Religiosität ? Herausforderung für die Christen*, Mainz (Matthias-Grünwald-Verlag) 1987 = *La nuova religiosità: una sfida per i cristiani*, Brescia (Queriniana) 1988.

"Theologie für Laien" secretariat, Faszination Esoterik, Zürich (Theologie für Laien) 1996.

David Toolan, *Facing West from California's Shores. A Jesuit's Journey into New Age Consciousness*, New York (Crossroad) 1987.

Juan Carlos Urrea Viera, *"New Age". Visión Histórico-Doctrinal y Principales Desafíos*,

Santafé de Bogotá (CELAM) 1996.

Jean Verette, L'avventura spirituale dei figli dell'Acquario, [w:] Religioni e Sette nel Mondo? 1996/2.

Jean Verette, Jésus dans la nouvelle religiosité, Paris (Desclée) 1987.

Jean Verette, Le New Age, Paris (P.U.F.) 1992

9. OGÓLNA BIBLIOGRAFIA

9.1. Wybrane pozycje książkowe New Age

William Bloom, The New Age. An Anthology of Essential Writings, London (Rider) 1991.

Fritjof Capra, The Tao of Physics: An Exploration of the Parallels between Modern Physics and Eastern Mysticism, Berkeley (Shambhala) 1975.

Fritjof Capra, Punkt zwrotny, Warszawa (PIW) 1987.

Benjamin Creme, The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom, London (Tara Press) 1979.

Marilyn Ferguson, The Aquarian Conspiracy. Personal i Social Transformation in Our Time, Los Angeles (Tarcher) 1980.

Chris Griscom, Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute, New York (Simon & Schuster) 1987.

Thomas Kuhn, Struktura rewolucji naukowych, Warszawa, 1968.

David Spangler, The New Age Vision, Forres (Findhorn Publications) 1980.

David Spangler, Revelation: The Birth of a New Age, San Francisco (Rainbow Bridge) 1976.

David Spangler, Towards a Planetary Vision, Forres (Findhorn Publications) 1977.

David Spangler, The New Age, Issaquah (The Morningtown Press) 1988.

David Spangler, The Rebirth of the Sacred, London (Gateway Books) 1988.

9.2. Opracowania historyczne, opisowe i analityczne

Christoph Bochinger, 'New Age' und moderne Religion: Religionswissenschaftliche Untersuchungen, Gütersloh (Kaiser) 1994.

Bernard Franck, Leksykon New Age, Wydawnictwo 'M', Kraków 1997.

Hans Gasper, Joachim Müller i Friederike Valentin, Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen, updated edition, Freiburg-Basel-Vienna (Herder) 2000. Zobacz między innymi artykuły: Chrystusoph Schorsch, Karl R. Essmann i

Medard Kehl, *New Age i Reinhard Hümmel, Reinkarnation.*

Manabu Haga i Robert J. Kisala (eds.), *The New Age in Japan, [w:] ?Japanese Journal of Religious Studies?,* jesień 1995, vol. 22, numery 3 & 4.

Wouter Hanegraaff, *New Age Religion and Western Culture. Esoterism in the Mirror of Nature,* Leiden-New York-Köln (Brill) 1996. Książka ta zawiera bogatą bibliografię.

Paul Heelas, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity,* Oxford (Blackwell) 1996.

Massimo Introvigne, *New Age & Next Age,* Casale Monferrato (Piemme) 2000.

Michel Lacroix, *L'Ideologia della New Age,* Milano (Il Saggiatore) 1998.

J. Gordon Melton, *New Age Encyclopedia,* Detroit (Gale Research Inc) 1990.

Elliot Miller, *A Crash Course in the New Age,* Eastbourne (Monarch) 1989.

Georges Minois, *Histoire de l'athéisme,* Paris (Fayard) 1998.

Arild Romarheim, *The Aquarian Christ. Jesus Christ as Portrayed by New Religious Movements,* Hong Kong (Good Tiding) 1992.

Hans-Jürgen Ruppert, *Durchbruch zur Innenwelt. Duchuelle Impulse aus New Age und Esoterik w kritischer Beleuchtung,* Stuttgart (Quell Verlag) 1988.

Edwin Schur, *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change,* New York (McGraw Hill) 1977.

Rodney Stark i William Sims Bainbridge, *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation,* Berkeley (University of California Press) 1985.

Rodney Stark and William Sims Bainbridge, *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation,* Berkeley (University of California Press) 1985.

Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds.), *Beyond the New Age. Exploring Alternative Spirituality,* Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000.

Charles Taylor, *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity,* Cambridge (Cambridge University Press) 1989.

Charles Taylor, *The Ethics of Authenticity,* London (Harvard University Press) 1991.

Ednio Valle s.v.d., *Psicologia e energias da mente: teorias alternativas, [w:] ?A Igreja Católica diante do pluralismo religioso do Brasil (III)?, Estudos da CNBB n. 71, SMO Paulo (paulus) 1994.*

World Commission on Culture and Development, *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development,* Paris (UNESCO) 1995.

M. York, *The New Age Movement in Great Britain, [w:] ?Syzygy. Journal of Alternative Religion and Culture?, 1:2-3 (1992) Stanford CA*

